ISSN 1814—4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім · Сад · Город

№1 січень 2007

Перець на піщаних грунтах

Підщепи для груші

До різдвяних свят

З Новим Роком!

З Різдвом Христовим!

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде
Т.В.Грабовська,
головний спеціаліст з правових питань

Чи має право на земельну ділянку мій онук?

У 1993 році мій чоловік разом із своїми рідними братом та сестрою одержав у спадщину будинок і земельну ділянку 0,32 га. У жовтні 2000 р. він заповів свою частку неповнолітньому онукові. Ми підвели до хати газ, завезли матеріали на будівництво сараю, але письмової згоди інших спадкоємців не отримали, була усна угода. Брат та сестра чоловіка не хочуть визнавати прав онука на будинок та землю, користуються спадщиною на свій розсуд. Я від онука подала на суд, щоб поділити спадкове майно на рівні частини. Чи має мій онук право на земельну ділянку?

В.Я. Іващенко,
с. Моринці, вул. Піонерська, 16,
Звенигородський район,
Черкаська область, 20200

Шановна Віро Яківно!

По-перше, треба зазначити, що Ви, вважаючи порушеними права свого онука, звернулися до суду, винятковою компетенцією якого є розгляд позовів з цих питань та прийняття правосудних рішень.

Згідно з законом "Про судоустрій України" правосуддя в Україні здійснюється тільки судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Тому коментувати судову справу у даному випадку ніхто не має права.

Ви з Вашим представником правильно зробили, звернувшись до суду із клопотанням про призначення у справі судово-технічної експертизи з питань щодо встановлення порядку користування земельною ділянкою, яка розташована біля спірного будинку, яке суд задовольнив. Тепер Вам треба дочекатися результатів експертизи та вирішення справи щодо заявлених вимог.

Водночас роз'яснюємо, що згідно з статтями 151, 152 Цивільно-процесуального кодексу України, суд за заявою осіб, які беруть участь у справі, може вжити заходів щодо забезпечення позову. У заяві про забезпечення позову повинні бути зазначені:

1) причини, у зв'язку з якими потрібно забезпечити позов;

2) вид забезпечення позову, який належить застосувати, з обґрунтуванням його необхідності;

3) інші відомості, потрібні для забезпечення позову.

До того ж забезпечення позову допускається на будь-якій стадії розгляду справи, якщо не вжити заходів щодо забезпечення позову, це може ускладнити або унеможливити виконання рішення суду.

Згідно з діючим законодавством позов забезпечується:

1) накладенням арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб;

2) забороною вчиняти певні дії;

3) встановленням обов'язку щодо вчинення певних дій;

4) забороною іншим особам здійснювати платежі або передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов'язання; тощо.

У разі необхідності судом можуть бути застосовані інші види забезпечення позову. Суд може застосувати кілька видів забезпечення позову.

Також види забезпечення позову мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами.

Яке помешкання можна приватизувати?

Мій чоловік 45 років пропрацював головою районної мисливської організації. Жили ми в будинку, в якому була й контора УООР. Тепер ми вже старі – мені 80, йому – 85 років, а права на приватизацію нам не дають, бо будинок належить мисливському товариству. Ми залишаємося без житла, а в нас є син. Чоловік має нагороди з війни, багато трудових нагород, Грамоту Верховної Ради України. Чи можемо ми приватизувати нашу квартиру?

М.П. Литвиненко,
м. Хорол, вул. Боровського, 32,
Полтавська область, 37800

Шановна Маріє Прокопівно!

З Вашого листа вбачається, що Ви живете у службовому приміщенні.

Так, згідно з статтею 118 Житлового кодексу України, службові жилі приміщення призначаються для заселення громадянами, які у зв'язку з характером їхніх трудових відносин повинні проживати за місцем роботи або поблизу від нього. Під службові приміщення виділяються, зазвичай, окремі квартири.

Жиле приміщення додається до числа службових рішенням виконавчого комітету районної (міської) ради.

На підставі рішення про надання службового приміщення виконавчий комітет районної ради видає громадянинові спеціальний ордер, який є єдиною підставою для вселення у надане службове приміщення.

Тобто для того, аби визначити, що Ваше приміщення є службовим, у Вас повинен бути спеціальний ордер, а також рішення районної (міської) ради про внесення приміщення, де Ви мешкаєте, до числа службових.

Згідно з статтею 124 Житлового кодексу України, робітники й службовці, що припинили трудові відносини з підприємством, установою, організацією, підлягають виселенню з службового приміщення з усіма особами, які з ними проживають, без надання іншого жилого приміщення. Але є виняток з цієї статті.

Так, без надання іншого жилого приміщення не можуть бути виселені:

– інваліди війни та інші інваліди з числа військовослужбовців, які стали інвалідами внаслідок поранення або захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті; учасники Великої Вітчизняної війни, які перебували у складі діючої армії; сім'ї військовослужбовців і партизанів, які загинули або пропали безвісти; сім'ї військовослужбовців; інваліди з числа осіб рядового та начальницького складу внаслідок поранення, контузії

або каліцтва, які вони отримали під час виконання службових обов'язків;

– осіб, які пропрацювали на підприємстві, в установі, організації, що надали їм службове приміщення не менш як на десять років;

– осіб, що звільнені з посади, у зв'язку з якою їм було надане жиле приміщення, але не припинили трудових відносин з підприємством, установою, організацією, які надали це приміщення;

– осіб, звільнених у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації або за скороченням чисельності або штату працівників;

– пенсіонерів за віком, персональних пенсіонерів; членів сім'ї померлого працівника, якому було надане службове приміщення; інвалідів праці I і II груп, інвалідів I і II груп з числа військовослужбовців та прирівняних до них осіб;

– самотніх осіб з неповнолітніми дітьми, які проживають разом з ними.

Відповідно до статті 2 Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" від 19.06.1992р. не підлягають приватизації квартири (кімнати, будинки), віднесені у встановленому порядку до числа службових.

Треба також зазначити, що службове приміщення не є власністю осіб, що в ньому мешкають, його не можна успадкувати, подарувати, продати тощо.

Чи можна перейти з другої групи інвалідності на першу?

Пише Вам, шановна редакціє, інвалід другої групи Великої Вітчизняної війни. Живу я у селі разом з дружиною. Мені вже вісімдесят перший рік. Я поцікавився у свого лікаря, чи можу я перейти з другої групи інвалідності на першу, то він мені відповів, що до першої групи інвалідності належать ті люди, котрі вже лежать та ходять з костурами. Я хотів би на сторінках нашого журналу прочитати відповідь юриста, бо думаю, що це питання стосується не лише мене.

П.М. Чорновіл,

с. Богачівка Звенигородського району Черкаської області

Шановний Петре Макаровичу! Перш за все вважаємо за необхідне нагадати про те, що підставою для встановлення першої групи інвалідності є стійкі, значно вираженої важкості функціональні порушення в організмі, зумовлені захворюванням, травмою або уродженими вадами, що призводять до значного обмеження життєдіяльності людини, неспроможністю до самообслуговування та викликають потребу в постійному, що не регулюється, сторонньому нагляді, догляді чи допомозі.

Згідно з пунктом 2 Інструкції про встановлення груп інвалідності, затвердженої Міністерством охорони здоров'я України від 07.04.2004 року №183, до 1 групи належать особи з найважчим станом здоров'я, які повністю нездатні до самообслуговування, потребують повного постійного стороннього догляду, допомоги або нагляду, абсолютно залежні від інших осіб або які частково здатні до виконання окремих елементів самообслуговування, потребують постійного стороннього догляду, допомоги або нагляду, залежні від інших осіб у забезпеченні життєво важливих соціально-побутових функцій.

Критеріями встановлення першої групи інвалідності є обмеження однієї чи декількох категорій життєдіяльності у зазначеному ступені. Це може бути обмеження самообслуговування, обмеження здатності самостійно пересуватися, обмеження здатності до навчання, обмеження здатності до трудової діяльності, обмеження здатності до орієнтації, обмеження здатності до спілкування, обмеження здатності контролювати свою поведінку.

Переогляд інвалідів з нестійкими, зворотними морфологічними змінами та порушеннями функцій органів систем організму з метою визначення ефективності відновного лікування та реабілітаційних заходів, стану здоров'я і ступеня соціальної адаптації здійснюється через 1–3 роки. Переогляд інвалідів раніше вказаних строків, а також громадян, інвалідність яким встановлено без зазначення строку переогляду, відбувається за зміни стану здоров'я та працездатності або за виявлення фактів зловживань чи помилок, допущених у встановленні групи інвалідності.

Ступінь обмеження життєдіяльності, у тому числі стан працездатності, групу, причину і час настання інвалідності визначають відповідні медико-соціальні експертні комісії (МСЕК).

До того слід додати, що відповідно до пункту 25 ст. 13 Закону України від 22.10.1993 року №3551-XII "Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту" інваліди війни мають право на позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома.

У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цим інвалідом у порядку і розмірах, встановлених чинним законодавством.

Як видно із зазначеного, Закон не обмежує права інвалідів, що пов'язані з відшкодуванням витрат, за групами інвалідності.

Отже, для отримання зазначених пільг необхідно звернутися до служби соціального захисту населення за місцем проживання.

Б.І. Дегтярьов,

головний правовий інспектор праці

Дім·сад·город **№1 2007 р.**

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"

Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

Видається з січня 1989 р.

Процеси, що відбуваються в овочах під час зберігання

Як відомо, під час вирощування овочів існує багато чинників, які впливають на якість та лежкість продукції: добір сорту чи гібрида, ділянки, оптимальної технології вирощування, ретельне та своєчасне проведення заходів з догляду за рослинами, збирання врожаю тощо. У післязбиральний період важливо правильно підготувати продукцію до зберігання. Під час її зберігання кількість чинників зводиться до трьох основних параметрів: температури повітря у сховищі, відносної його вологості та газового складу.

За недотримання оптимального режиму в масі овочів під час зберігання може виникати цілий ряд небажаних процесів, а саме:

- **самозігрівання** (бульб, коренеплодів, головок). Його причини – нерівномірність якості продукції, порушення температурного режиму, закладання на зберігання хворої, пошкодженої продукції;
- **відпотівання** – виникає в разі різкого перепаду температури повітря й овочів, що зберігаються;
- **проростання** – нагромаджується певна сума температур, яка призводить до розвитку як основної, так і додаткових бруньок. Проросла продукція надалі непридатна для зберігання, її треба якомога швидше використовувати;
- **в'янення** – причиною є низька відносна вологість повітря у сховищі. Часто виникає тоді, коли овочі вентилюють сухим повітрям;
- **підмерзання** – температура замерзання різна, залежно від концентрації розчинних речовин у клітинному соку: для бульб картоплі підмерзання спостерігається вже за температури мінус 0,5°С, а для овочів – мінус 1–4°С.
- **пошкодження шкідниками та нематодами** – пошкоджені овочі втрачають імунітет і швидко уражуються мікроорганізмами в місцях пошкоджень. Потрібно ретельно перевіряти продукцію перед закладанням на зберігання. Для деяких видів овочів (цибулі, часнику) засобом боротьби проти нематод і кліщів є прогрівання за температури 40–45°С протягом 15 хвилин;
- **ураження хворобами** – фітопатологічними (грибними чи бактеріальними) та фізіологічними. Саме цей чинник, як встановлено, зумовлює найбільші втрати овочів під час зберігання.

Відомо, що поріг розвитку збудників грибних хвороб перебуває на рівні 75% відносної вологості повітря, бактерій – 95%. Саме висока вологість завжди спостерігається під час зберігання овочів, адже більшість із них (крім цибулі та часнику) зберігають при вологості 85% і вище. У таких умовах навіть незначне зниження температури (на 2–3°С) призводить до появи точки роси, продукція стає мокрою, що спричиняє бурхливий розвиток мікрофлори, а відтак і хвороб.

Найнебезпечнішими для овочів у період зберігання є мікроорганізми, які уражують рослини ще під час вегетації, а хвороба виявляється лише через кілька місяців зберігання. Швидкість її поширення найбільше залежить від умов зберігання (чим вища температура повітря у сховищі, тим інтенсивніше поширення) та від ступеня стійкості певного сорту до збудників хвороб.

Найпоширеніші хвороби картоплі під час зберігання

Картопля займає у раціоні українців провідне місце, недаремно її називають "другим хлібом". Практично кожна сім'я має бодай невеликі запаси на зиму. Однак часто трапляється так, що впродовж кількох місяців можна втратити всі запаси. Найпоширенішими хворобами, які уражують бульби під час зберігання, є фітофтороз, фузаріоз, чи суха гниль, а також мокра бактеріальна гниль.

Фузаріоз, чи суха гниль

Збудниками хвороби є гриби роду Fusarium. Найшвидше хворіють підв'ялені, переохолоджені, механічно пошкоджені бульби, а також уражені іншими хворобами чи шкідниками. Проявляється, зазвичай, через 2–3 місяці після збирання врожаю. На бульбах з'являються трохи вдавлені сіро-бурі плями, які потім збільшуються та вкриваються білим, жовтим або рожевим нальотом. Шкірка в уражених місцях зморщується, виникають характерні складки. Бульби стають трухлявими, сухими, часто всередині утворюються порожнини, заповнені білим міцелієм гриба (рис. 1).

Рис. 1

Збудники хвороби найчастіше потрапляють у сховища (підвали) разом із бульбами на прилиплій до них землі. Вони можуть зберігатися там тривалий час, особливо якщо приміщення не підготували належним чином перед закладанням нового врожаю. Сприяють розвитку хвороби високі вологість і температура повітря. Дуже небезпечними є і різкі коливання температури та вологості повітря у сховищі під час зберігання.

Як захистити бульби від хвороб?

- На тривале зберігання закладати тільки здорові, без механічних пошкоджень та своєчасно зібрані бульби;
- не допускати переохолодження чи самозігрівання картоплі під час збирання, транспортування і зберігання;
- насіннєву картоплю перед закладанням у підвали краще прозеленити протягом 7–10 днів. Соланін, що утворюється під дією світла, запобігатиме розвитку хвороби;
- не допускати відпотівання верхнього шару картоплі. Для цього на початку зберігання, коли бульби дихають найінтенсивніше, можна накрити їх шаром сухої соломи, але потім (через 3–4 тижні) її потрібно замінити. Стійкі проти відпотівання коренеплоди столових буряків, тому часто їх насипають зверху на картоплю шаром 20–30 см. У зимовий період не рекомендують перебирати і сортувати картоплю, оскільки це призводить до її травмування та поширення інфекції на здорові бульби.

Фітофтороз

Збудником хвороби є гриби роду Phytophthora. Хвороба проявляється ще під час вегетації картоплі, особливо масово уражує рослини в роки з великою кількістю опадів та вологим повітрям наприкінці вегетації. Досліджено, що уражуються тільки ті бульби, які розміщені близько до поверхні та погано підгорнуті. Через 14–20 днів на них з'являються тверді на дотик бурі або сіруваті плями. Якщо розрізати таку бульбу, тканина під плямами матиме бурий колір у вигляді язичків.

Розвитку хвороби сприяє підвищена температура повітря у сховищі. І ще важлива деталь: **під час зберігання вона розвивається тільки в межах ураженої бульби**.

Відсортувати двічі

- Для запобігання розвитку фітофторозу вирішальне значення має сортування картоплі перед закладанням її на тривале зберігання. Краще зробити це двічі. Бульби з явно вираженими ознаками хвороби видаляють відразу ж під час збирання. Всі інші насипають у невеликі купи і залишають на 20–22 дні. Це так званий провокаційний період, упродовж якого проявляється прихована інфекція. Після цього сортують ще раз і тільки тоді закладають картоплю на зберігання. Навесні потрібно ще раз відсортувати, оскільки уражені бульби є основним джерелом інфекції – всередині зимує гриб;
- перед висаджуванням картоплі доцільно попередньо проростити її, це дає змогу отримати врожай до масового розвитку фітофторозу;
- підгортаючи картоплю, потрібно стежити, щоб усі бульби були накриті шаром землі 10–12 см, це значно зменшить ризик ураження;
- своєчасно обробляти картоплю розчинами дозволених проти фітофторозу препаратів;
- за 8–15 днів перед збиранням урожаю скосити бадилля і вивезти його за межі ділянки.

Мокра бактеріальна гниль

Збудниками хвороби є бактерії роду Pseudomonas. Зазвичай, бульби уражуються під час зберігання. Інколи її ознаки помітні ще в період вирощування картоплі, особливо за високої вологості ґрунту. На уражених бульбах спочатку утворюються білі мокрі плями. Захворювання дуже швидко розвивається: тканина бульби перетворюється на слизисту масу з неприємним запахом. Хворі бульби мають підвищену інтенсивність дихання, виділяють багато тепла, що призводить до масового проростання тих бульб, що знаходяться поряд. Мокра гниль спочатку розвивається окремими осередками, які з часом швидко збільшуються.

Найчастіше уражуються недозрілі бульби, з пошкодженою шкіркою, а також підмерзлі та уражені іншими хворобами. Сприяють розвитку хвороби висока температура та вологість повітря, погана вентиляція. Основним джерелом інфекції є уражені рослинні рештки у сховищах.

Просушити і прозеленити

- своєчасно збирати врожай;
- перед закладанням старанно відсортувати бульби, видаляючи всі з механічними пошкодженнями, хворі, дрібні, підв'ялі тощо;
- у період зберігання стежити, щоб температура повітря у підвалах не перевищувала 2-4°С;
- в разі виявлення хворих бульб одразу видалити їх;
- насіннєву картоплю перед закладанням на зберігання просушити й прозеленити.

Найпоширеніші хвороби коренеплодів під час зберігання

Біла гниль

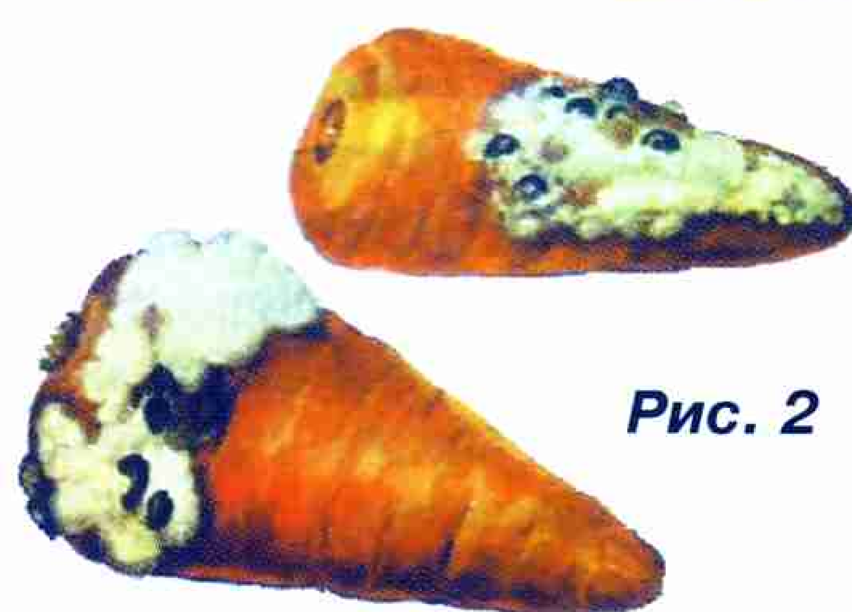
Рис. 2

Найчастіше вона уражує коренеплоди моркви, селери, петрушки, пастернаку в процесі зберігання. На коренеплодах з'являється білий, щільний наліт з круглими білими (незрілими) або чорними склероціями розміром 1–3 мм за діагоналлю (рис.2). Уражені коренеплоди швидко в'януть і гинуть. Збудники уражують і здорові коренеплоди. Сприяє швидкому поширенню хвороби наявність механічно пошкодженої, в'ялої, підмерзлої продукції, а також висока відносна вологість повітря у сховищі. Досліджено, що гриб може розвиватися і за температури повітря, близької до 0°С, але в разі її підвищення інтенсивність поширення хвороби різко зростає.

Біла гниль – дуже шкодочинне захворювання, воно може спричинити масове загнивання коренеплодів під час зберігання.

Заходи боротьби:

- дотримання сівозміни: вирощування коренеплодів після культур, що не уражуються цією хворобою;
- добір стійких сортів і гібридів;
- усунення можливості занесення інфекції з гноєм, компостами, прилиплим ґрунтом;
- пізнє збирання коренеплодів (але до настання приморозків), що дає змогу уникнути зберігання їх за високої температури повітря;
- сортування продукції перед закладанням на зберігання;
- закладання на зберігання сухих та охолоджених коренеплодів.

Крім того, продовольчі коренеплоди перед закладанням на зберігання рекомендують обпилювати крейдою з розрахунку 2–3 кг/ц.

Сіра гниль (ботридіоз)

Рис. 3

Найчастіше уражує коренеплоди через 1–2 місяці зберігання. Це основна хвороба столових буряків, на яких вона проявляється ще під час збирання. У тканини буряків гриб проникає тільки через механічні пошкодження, а у моркви може пошкоджувати і здорові тканини. Майже завжди спочатку уражується хвостова частина коренеплоду, а потім гниль поширюється на всю його площу. Уражені тканини спершу буріють, а потім на них утворюється сіра пухнаста плісень (рис. 3). Сіра гниль – дуже небезпечна хвороба. За недбалого зберігання втрати коренеплодів сягають значних розмірів. Поширюється у сховищі не тільки за безпосереднього контакту з ураженими коренями, й через повітря, тому під час вентилювання хворих плодів різко пришвидшується інфікування всієї маси.

Заходи боротьби з сірою гниллю такі самі, що й з білою.

Чорна гниль (альтернаріоз)

Рис. 4

Проявляється через 2–3 тижні після закладання на зберігання. Найчастіше уражує коренеплоди моркви, рідше – петрушки, селери. Збоку або на верхівці коренеплодів з'являються сухі вдавлені плями. При розрізуванні в місці утворення плями видно вугільно-чорне забарвлення ураженої тканини (рис.4).

Уражуються передусім коренеплоди з ослаблених рослин, особливо у дощову осінь за пізнього збирання. Джерелами інфекції часто є рештки уражених рослин, інфіковане насіння.

Заходи боротьби:

- добір здорових, неуражених насінників;
- оздоровлення (протруювання) насіння перед сівбою;
- підтримання оптимального режиму, без різких коливань температури та вологості повітря під час усього періоду зберігання;

◆ обробка посівів за 25–30 днів до збирання 1%-ним розчином бордоської рідини.

Фомоз (суха гниль)

Завдає великої шкоди коренеплодам під час зберігання. Найчастіше проявляється на моркві (рис. 5). Зараження відбувається ще під час вегетації (наприкінці вирощування), але активно виявляється лише в процесі зберігання, особливо за підвищеної температури повітря у сховищі (вище +3°С).

Рис. 5

Заходи боротьби з фомозом ті самі, що й з чорною гниллю.

Найпоширеніші хвороби капусти під час зберігання

Слизистий бактеріоз (м'яка гниль капусти)

Рис. 6

Найчастіше хворобою уражуються вже достиглі головки, особливо, якщо у другій половині вегетації тривалий час стоїть волога тепла погода. Часто переносником інфекції є попелиця. На зовнішніх листках з'являються темні плями. Уражені листки спочатку ослизнюються, потім загнивають (рис. 6). За сильного ураження головки підламуються і падають. На зберігання можуть потрапити слабо уражені головки (зовні вони мають вигляд здорових). Внутрішня частина їх швидко загниває, виділяючи неприємний запах. Хвороба швидко поширюється під час транспортування і зберігання. Особливо ретельно треба відбирати насінники перед закладанням їх на зберігання, оскільки за температури 5°С гриб не розвивається і зовні здорові головки навесні висаджують на грядки. З часом їхня внутрішня частина зовсім загниває, перетворюючись у рідку масу з неприємним запахом.

Заходи боротьби: своєчасно боротися з попелицями; не допускати механічних пошкоджень головок під час збирання; на зберігання закладати неуражені та цілі головки; забезпечувати оптимальний режим у сховищі під час усього періоду зберігання; насінники збирати у суху погоду і перед закладанням на зберігання просушити їх.

Сіра гниль

Це найпоширеніша хвороба капусти під час зберігання. Збудник – гриб Botrytis cinerea – уражує багато видів рослин. Він проникає у місця механічних пошкоджень або у підморожені листки. На головках з'являється сіра плісень, листки ослизнюються і загнивають (рис. 7). Швидкому розвитку хвороби сприяють висока вологість повітря та підвищена температура (7–10°С) у сховищі під час зберігання. Уражені головки потрібно негайно зачистити й реалізувати або використати.

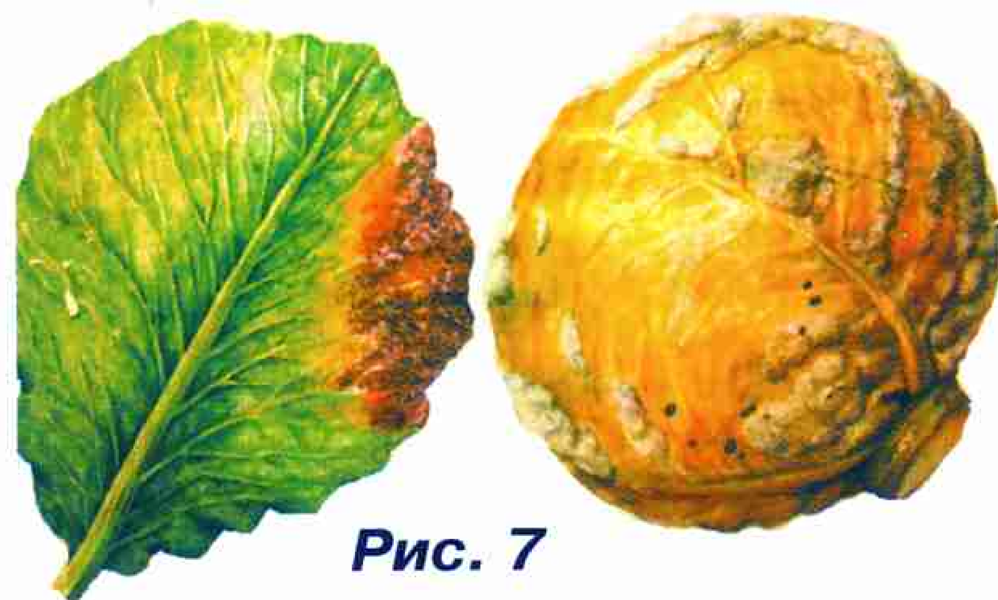

Рис. 7

Заходи боротьби:

◆ профілактичні: своєчасно очищають, дезінфікують і просушують сховище;

◆ для тривалого зберігання відбирають здорові, непошкоджені головки пізніх сортів, залишаючи на них покривні зелені листки. Встановлено, що зелені листки стійкіші до хвороби завдяки наявності в них хлорофілу. Після 1–2 місяців зберігання хлорофіл руйнується і головки стають сприйнятливими до захворювання. Якщо ж не залишати на головках покривних листків, вони починають хворіти швидше. Крім того, встановлено, що у пізніх сортів капусти, які мають кращу лежкість, зелені листки знебарвлюються повільніше;

◆ слід якомога швидше охолодити головки капусти та сховище перед закладанням на зберігання;

◆ підтримувати температуру повітря у сховищі від 0 до +1°С, а відносну вологість його – 75–80%;

◆ перед закладанням на зберіганням доцільно обпилити головки крейдою з розрахунку 1,5–2 кг/ц (зменшується рівень розвитку хвороби на 20–30%). Обпилювання повторюють після зачищення ураженого листя.

Фізіологічні розлади, які можуть виникати в процесі зберігання овочів

Виникнення фізіологічних розладів (хвороб) спричиняють не патогенні мікроорганізми (гриби, бактерії), а внутрішні порушення балансу обміну речовин. Причини цього різноманітні: занадто високі, і особливо незбалансовані норми добрив, пізні поливи, недостатні або несвоєчасні заходи боротьби з шкідниками й хворобами, несприятливі погодні умови, пізнє збирання, перезволоження та ущільнення ґрунту на ділянках, різкі коливання температури та вологості під час вирощування і зберігання, механічні пошкодження тощо.

Потемніння м'якуша картоплі виникає внаслідок механічних пошкоджень, ударів під час збирання, транспортування, післязбиральної обробки бульб. Відходи під час кулінарної обробки залежно від ступеня ураження становлять 20–80%.

Потемніння серцевини картоплі спостерігається за умови тривалого зберігання бульб при температурі 0°С.

Дуплистість бульб спричиняє дуже швидке (надмірне) збільшення їхніх розмірів. Розлад найчастіше виявляють у бульб великих розмірів. Інколи він може становити до 40% (і навіть більше) від загальної маси. Причинами дуплистості є дефіцит вологи після сприятливих для росту умов, надлишок азотних добрив та нестача калію в ґрунті.

Крапчастий некроз капусти. Як правило, крапчастий некроз проявляється у другій половині періоду зберігання. На поверхні листків або на перерізі головки з'являється багато дрібних, ледь запалих сірих або чорних плям. Некротичні плями утворюються поступово. Захворювання частіше проявляється на зовнішніх листках, але інколи поширюється й на внутрішні. Такі головки непридатні для реалізації. У цьому полягає особливість різниці розладу порівняно з іншими хворобами, при яких навіть дуже уражені головки можна зачистити і частково використати. Однак досліджено, що насінники з уражених головок після висаджування у полі розвиваються нормально, а з насіння формуються здорові головки.

Заходи боротьби полягають у створенні та підтриманні оптимальних умов для зберігання. Вміст вуглекислого газу у сховищі не повинен перевищувати 3%. Під час вирощування капусти не слід допускати надмірного азотного живлення і дбати про належну аерацію ґрунту.

Тумачність головок капусти. Розлад проявляється в процесі зберігання. Всередині головки відмирають листки, які надалі загнивають і спричиняють псування всієї головки. При цьому зовнішні листки залишаються здоровими. Проявляється, коли у сховищі тривалий час (більше місяця) температура повітря становить мінус 1–3°С.

Заходи боротьби: під час зберігання капусти не допускати зниження температури повітря у сховищі менше мінус 1°С.

Оксана Завадська,
кандидат сільськогосподарських наук,
Національний аграрний університет

Перець на піщаних ґрунтах

Останнім часом багато городників скаржаться на низькі врожаї перцю, а в декого він зовсім не родить. Таке раніше траплялося і в нас, але зараз отримуємо урожай перцю дуже рано і продовжуємо його збирати до самих приморозків. Тож хотілося б дати поради щодо вирощування перцю, особливо на піщаному ґрунті, читачам журналу "Дім, сад, город".

Про вирощування розсади написано дуже багато, а ось як виростити непоганий урожай перцю на неродючому піщаному ґрунті – це вже проблема. Саме тому зупинюся на деяких моментах технології детально.

Ділянку під перець вибираю з осені. Вона повинна бути добре освітлена і, в жодному випадку, – не в затінку. В умовах сьогодення органіку (гній, перегній) дістати важко, тому восени, на початку вересня, сію сидерати (гірчицю або масляну редьку). До морозів вони встигають наростити зелену масу, яку скошую, подрібнюю і залишаю на цій ділянці зимувати.

Навесні по снігу розсипаю попіл. Це сприяє швидкому таненню снігу і прогріванню землі. Як тільки зійде сніг – накриваю ділянку поліетиленовою плівкою. Коли ґрунт "достигне", розпушую його за допомогою ручного культиватора і починаю відразу висаджувати загартовану розсаду (це десь наприкінці квітня – на початку травня). Висаджувати потрібно якомога раніше, не чекати, коли настане спека. Відстань між кущами – 40 см, а між рядками – 50 см. У кожну лунку насипаю півлітрову банку перегною або компосту і чайну ложку нітроамофоски. Ретельно перемішую з ґрунтом і вливаю по літру води. Коли вода усмокчеться, розламую одноразові стаканчики (перець найкраще вирощувати саме в них, бо під час садіння не ушкоджується коренева система і він швидше приживлюється) і разом із землею висаджую розсаду.

Здоров'я

Здоров'я (без догляду)

Після висаджування всієї розсади роблю невелику теплицю. Для цього беру палиці, через кожний метр забиваю їх у землю на 30–40 см вище від розсади (це по периметру грядки), а по центру грядки – на 50–60 см вище (щоб був стік води) і накриваю плівкою. У теплу сонячну погоду торці теплиці відкриваю, а коли починається дощ, то зовсім розкриваю її. На другий день після дощу зранку розпушую ґрунт і накриваю плівкою. У такий спосіб вологий ґрунт не одразу висихає і підтримується відповідна температура. За такого мікроклімату перець швидко приживлюється і нарощує зелену масу.

Замість поліетиленової плівки можна використовувати агроволокно (спанбонд), але, випробувавши все, я все ж зупинився на поліетиленовій плівці. Під нею розвиток рослини (не тільки перцю) відбувається набагато швидше. Тим городникам, у яких ділянки далеко від житла, потрібно використовувати агроволокно у два шари, бо під поліетиленовою плівкою рослини можуть "згоріти".

Паприка

У процесі росту рослини перцю тричі підживлюю, чергуючи мінеральні добрива з органічними. Перше підживлення потрібно зробити мінеральними добривами через 10–15 днів після висаджування розсади. Для цього беру 30 г аміачної селітри, 110 г суперфосфату, 25 г калійної солі і розчиняю у 10 л води. Цього розчину достатньо на 20 рослин, тобто на кожну рослину припадає по півлітра розчину.

Друге підживлення роблю через 16–18 днів після першого, але вже органічними добривами, а саме, курячим послідом у концентрації 1:10, додаючи 200 г деревного попелу. На один кущ використовую по 1 л такого розчину.

Втретє підживлюю лише попелом, коли плоди починають дозрівати. У 10 л води розчиняю літрову банку деревного попелу, добре розмішую і на одну рослину використовую по 1 л розчину.

Підживлення доцільно поєднувати з поливом. Бажано все робити надвечір, а вранці розпушити ґрунт, накрити рослини плівкою. Якщо стоїть дуже тепла погода, то накривати не потрібно.

Коли рослини досягнуть висоти 25–30 см, я їх підв'язую до кілків (щоб під вагою плодів не ламалися гілки) й одночасно підгортаю якомога вище. Перед підгортанням під кожен кущ кладу по дві жмені перегною або компосту, це сприяє утворенню додаткових коренів, які збільшують силу росту рослини.

Ще один з основних чинників отримання високих урожаїв перцю – рясний полив. Поливати потрібно через 5–6 днів, а вранці наступного дня розпушити ґрунт, аби коріння вільно дихало. У подальшому необхідно стежити за ділянкою, щоб вона була чистою від бур'янів, а ґрунт завжди пухкий.

Також хочу звернути увагу городників на важливість дотримання відповідного температурного режиму. Диференціація плодових бруньок, набухання і витягування точки росту у перцю відбувається за температури +16–28°С. Тому нижча або вища температура згубно діє на рослину: затримується розвиток точки росту, обсипаються не тільки бутони, квітки, зав'язь, але й плоди, які зав'язалися. Це було характерно для початку минулого літа, коли стояла холодна погода. Щоб такого не траплялося, особливо на першій стадії розвитку рослин, у холодні ночі я накриваю теплицю солом'яними матами або доріжками, мішками і підтримую відповідну температуру.

За такої технології вирощування за літо збираю три-чотири "хвилі" врожаю перцю. Після кожного збирання стиглого перцю через деякий час з'являються нові плоди, і з кожним разом їх стає дедалі більше.

У минулому сезоні порадували такі сорти перцю: Зорька, Червоний гігант, Міра (Текла), Кудесник, Політ, Олівія, Бел Гой, Пастух. Розповім про найврожайніші сорти: Здоров'я, Бульдог, Левадія, Паприка.

Здоров'я – сорт рік у рік дає високі й ранні врожаї. Плоди вирівняні за розмірами від першого до останнього збору, правильної форми, гладкі, м'ясисті,

середнього розміру, молочно-зеленого кольору, а коли дозрівають – темно-червоного, як стигла вишня. Сорт цінують за універсальність у використанні та ідеальний товарний вигляд.

Бульдог – рослина з плодами-велетнями, які досягають у розмірі 20–25 см, видовжено-конусоподібної форми. Вони настільки довгі, що ті, які розміщені в нижній частині куща, "зариваються носом" у землю. Перець у технічній стиглості зелений, а в біологічній – червоний, товстостінний, середнього строку дозрівання. На відміну від інших сортів, має підвищену холодостійкість. За зниження температури в період вегетації, коли інші сорти зупиняються в рості, у Бульдога продовжує формуватися зав'язь, ростуть і плоди, й сам кущ.

Бульдог

Левадія – цей ранній сорт викликає велике захоплення. Коли інші перці тільки починають нарощувати урожай, він уже біліє повноцінними великими молочними плодами, які звисають з крихких гілок. Перець товстостінний, з ніжним м'якушем, м'ясистий, за повного дозрівання світло-червоного кольору, універсального призначення. Користується підвищеним попитом на ринку.

Левадія

Паприка – рослина з оригінальними товстостінними плодами яскраво-оранжевого кольору, кубічними за формою, з вишуканим перцевим смаком. Врожайність цього сорту приємно дивує, а форма куща незвичайна для перців. Кущ дає багато пасинків, усіяних плодами. Весь урожай надійно ховається за густими гілками.

Врожайність цих сортів з одного куща в середньому за сезон становила 3–4 кг перцю. Це добре видно на фотографіях, які були зроблені в середині літа. Кущі рослин розвивалися відповідно даній технології. А ось для порівняння фотографія сорту Здоров'я, який ріс сам по собі (саме так трапляється нерідко, як це трапляється на ділянках у деяких городників: посадили навесні – і ніякого догляду).

Отже, дотримуючись такої технології, ви отримаєте щедрий врожай і після закінчення літнього сезону вам не буде шкода своєї праці й витрат.

Хочу побажати всім, хто займається городництвом, не боятися новинок, радитися з досвідченими городниками на сторінках нашого журналу. Якщо у когось виникнуть які-небудь запитання, відповім на них і дам по можливості необхідну консультацію. Під час листування вкладайте чистий конверт з маркою.

Валентин Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки,
Чернігівська обл., 17502

Диво-рослина

Якось мої колишні вихованці завітали до мене і розповіли про нелегку службу в Афганістані. У далекій країні вони побачили знайомі півтораметрові плоди лагенарії, які звисали з опор. І тоді вони згадали, що ці дивовижні плоди вже бачили у своєму рідному селі на Поділлі. Ними неодноразово прикрашали святкові композиції, які влаштовували у нашій школі. Отак воїни-афганці вдруге "відкрили" для себе цю рослину в далекій азіатській країні.

Коли я вперше висадив лагенарію перед будинком, вона ціле літо не переставала дивувати перехожих своїми рясними довгастими плодами. Вирощую лагенарію (синонім – в'єтнамський кабачок) вже більш як 15 років, тож маю чималий досвід.

Лагенарія – однорічна витка рослина з родини гарбузових, дає плоди світло-зеленого забарвлення, які в міру достигання жовтіють, висихають і набувають кольору глини. Вона дивує не тільки довгими плодами, але й міцним розгалуженим двадцятиметровим огудинням, красивими білими квітками, які розкриваються увечері. Рослина досить теплолюбна, адже її батьківщина – В'єтнам, Індія та інші тропічні країни. Проте вона добре росте й плодоносить на нашій українській землі. Треба лише створити їй відповідні умови.

Вирощуючи протягом багатьох років цю ліану, я дійшов висновку, що вона не надто примхлива, як дехто вважає. Деякі овочівники скаржаться, мовляв, плоди лагенарії не дають повноцінного насіння, придатного для пророщування. А в мене за 15 років таких випадків не траплялося.

Ця рослина не займає у мене окремого місця, висаджую її під деревом або парканом біля стіни будинку. Обравши місце для садіння, починаю копати ямки завглибшки 50–70 см та завширшки 40–50 см. Потім заповнюю їх перегноєм, додаю 1–2 склянки попелу, сірникову коробку нітроамофоски, піввідра великозернистого піску. Всю цю суміш добре перемішую із землею. На мою думку, родючий пухкий ґрунт і достатнє зволоження – найголовніші складові у вирощуванні лагенарії, бо світла й тепла їй у нас вистачає.

Ґрунт готую з осені, але часто буває, що через брак часу доводиться робити це навесні. Помітив, що ніякої різниці немає, коли готувати ґрунт, головне, щоб він був удобрений і глибоко перекопаний.

У березні починаю готувати розсаду. Вибираю виповнені, тверді на дотик насінини, які добре вигрілися за зиму. Насіння намочую в теплій воді, тримаю добу за температури 40–60°. Потім загортаю в марлю або розкладаю його у вологу тирсу. Приблизно через тиждень воно накільчується. Потім обережно беру кожну насінинку і висаджую у стаканчик чи дитяче відеречко. Розміщую по дві насінинки в кожний стаканчик.

Земляну суміш готую заздалегідь. Для цього беру по одній частині дернової або садової землі, перегною та грубозернистого піску, додаю чайну ложку попелу, все старанно перемішую і наповнюю стаканчики. У таку суміш заглиблюю пророщені насінинки. Стаканчики ставлю в ящичок, який тримаю поблизу джерела тепла. Зверху накриваю склом, плівкою чи просто газетою, щоб земля не висихала.

Як тільки з'являться сходи, накриття знімаю і ящичок ставлю на підвіконня. Тендітні листочки загартовуються сонячними промінцями та повітрям. Денна температура на підвіконні 18–23°, а вночі знижується до

лагенарія

12–14°С. У такому середовищі рослини добре почуваються, нормально розвиваються, набирають сили, тягнуться до сонця. У погожі квітневі дні ящичок виношу на свіже повітря: спочатку на півгодини, а потім термін перебування надворі щодня збільшую на 15–20 хвилин. А за тиждень-два рослини звикають до цілодобового перебування на свіжому повітрі. В разі похолодання ящичок звечора накриваю плівкою, мішковиною.

Загартування – обов'язкова процедура. Рослини звикають до сонця, перепадів температури, опадів. І вже 10–15 травня загартовану розсаду пересаджую у відкритий ґрунт. Для цього перевертаю стаканчики, обережно вибираю земляну грудку і, не травмуючи кореневої системи, висаджую у підготовлені ямки. У 50–60-денному віці рослини на час пересаджування сягають майже метрової висоти. Ямки добре поливаю підігрітою на сонці водою. Щоб рослини не пошкодили заморозки, ставлю металевий чи дерев'яний каркас, обтягую його плівкою, додатково укриваю мішковиною, іншим утеплювальним матеріалом. На день усе накриття знімаю.

Тільки-но пагони почнуть рости, я їх підв'язую, а центральне стебло зрізую. Тоді на бічних стеблах швидше з'являються квітконоси, рослина раніше вступає у плодоношення. Коли лагенарія підніметься на висоту кількох метрів, стебла розгалужуються по кроні дерева, міцно чіпляючись вусиками. Тоді відпадає потреба у підв'язуванні. Лагенарії не загрожує навіть сильна буря.

Протягом усього періоду вегетації рослини добре поливаю, бо нестача вологи в ґрунті затримує ріст, а врешті-решт і плодоношення. За нестачі вологи та ущільнення ґрунту плоди погано зав'язуються, виростають несоковитими, інколи деформованими, в них ніколи не утворюється повноцінне насіння. Три-чотири рази на місяць підживлюю їх курячим послідом (1:10), після чого добре поливаю підігрітою на сонці водою.

У червні моя лагенарія починає плодоносити. Спочатку з'являються чоловічі квітки, а потім – жіночі. Розкриваються вони під вечір. Саме в цей час, якщо стоїть сонячна погода, починаю запилювати їх вручну: зриваю чоловічі квітки і ними запилюю жіночі. Цю операцію проводжу і вранці, після того, як спаде роса.

Через кілька днів молода зав'язь починає швидко рости. Перші плоди я не зриваю – це насінники. Вони повинні вирости найкращими, з найдовшим періодом дозрівання, і дати повноцінне насіння. Ці плоди плекаю найбільше: пильную, щоб їх якомога краще освітлювало сонце, аби не було ніяких пошкоджень і щоб плоди не торкалися землі. У вересні, коли можлива загроза приморозків, насінники накриваю плівкою, іншим матеріалом. Зриваю їх у жовтні, коли померзне листя, але не допускаю підмерзання захищених насінників. Їх заношу до кімнати, де продовжується дозрівання насіння. Розкладаю плоди на поличках, у шафах, розвішую на стіні. Постійно стежу, аби вони не загнивали і не пліснявіли. Для цього час від часу провітрюю кімнату, перевертаю плоди.

За кімнатної температури процес дозрівання триває 2,5–3 місяці. Коли плоди змінюють забарвлення, починають жовтіти, а насіння торохтить у їхній середині, я переношу їх ближче до опалювальної системи, де вони добре висихають. Наприкінці грудня або в січні вибираю насіння і до весни тримаю його в мішечках біля джерел тепла.

Усі інші плоди, які зав'язуються пізніше, я зриваю молоденькими довжиною 30–40 см. З них готуємо салати, соуси, маринади, дієтичну кашу, ікру. Для їжі плоди мають бути не перезрілими, тобто не довшими за 40–60 см.

Страви з лагенарії

Лагенарія тушкована

На 1 кг лагенарії – 5 столових ложок сухарів, 5 столових ложок олії, сіль, перець – за смаком.

Молоденькі кабачки очищаю від шкірки, нарізую кружальцями і викладаю у злегка змащену жиром сковорідку. Накриваю кришкою і тушкую 15 хвилин, перевертаючи кружальця. Потім посипаю їх сухарями, поливаю олією, обсмажую дві хвилини, не накриваючи сковорідку кришкою. Готові кружальця викладаю на тарілку і посипаю дрібно нарізаною селерою.

Лагенарія фарширована

На 0,5 кг м'яса – півсклянки рису, 4 цибулини середнього розміру, 4 столові ложки олії, сіль, перець – за смаком.

Для фарширування беру плоди діаметром 5–6 см, знімаю з них шкірку, видовбую насінники і заповнюю порожнину м'ясним або грибним фаршем з рисом. Викладаю плоди на сковорідку, заливаю сметаною, накриваю кришкою і півгодини витримую в гарячій духовці. Потім виймаю і посипаю дрібно нарізаною петрушкою.

Для фаршу м'ясо або гриби перекручую через м'ясорубку, додаю відварений рис з підсмаженою цибулею.

Млинці

На 0,5 кг лагенарії – 150 г кореневої селери, яйце, півсклянки борошна, 4 столові ложки олії.

Молоденькі плоди діаметром 3–5 см обчищаю від шкірки і тру на тертці з великими отворами. Окремо тру очищену селеру на дрібній тертці, додаю яйце, сіль, борошно і добре розмішую. Потім масу викладаю на добре розігріту сковорідку і обсмажую, закривши кришку.

Вирощую лагенарію не лише як овочеву рослину, але і як декоративну. Її огудина міцно обплітає старі засохлі дерева, паркани, різні господарські споруди і може прикрасити навіть квітник.

Рослина вражає могутньою енергією росту, а довжелезні звисаючі плоди створюють фантастичне видовище. А вегетує вона аж до приморозків. Отож, доцільно її вирощувати і на балконах. Для цього потрібне лише старе відро чи ящик з родючим ґрунтом. У затишку, біля стіни, лагенарія почуватиметься ще краще. Адже цегляні стіни швидко нагріваються сонцем і тепло від них довго утримується і в нічний час, що створює сприятливі умови для росту рослини та її плодоношення.

Вирощую лагенарію не тільки горщечковою розсадою, а й висівом насіння у ґрунт у ті самі строки, що й інші гарбузові.

Лагенарія щедро дарує нам красу. А краса, як сказав один поет, врятує світ.

М.Ю. Дзюба,
смт Липовець, Вінницька обл.

плуатації взимку плівка практично непридатна. Ось і доводиться будувати скляні теплиці.

Для боротьби з цими недоліками застосовують два способи. Перший – введення до складу плівки в процесі виготовлення різних композитних матеріалів, яких із розвитком хімії нині чимало, або стабілізація до сонячних променів (світлостабілізована, точніше УФ-стабілізована, антиконденсатна та інші). Другий спосіб – недопущення контакту плівки з елементами металевої конструкції. Металеву поверхню слід відшліфувати у місцях електрозварювання, вибілити (пофарбувати) у світлий, краще білий колір, щоб метал менше нагрівався, під місця контакту підкласти дерев'яні планки, тканину, стару плівку. Її прибивають планками. Майте на увазі: плівка нестійка до олії, тому застосовуйте водоемульсійні фарби.

ПОКРІВЕЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ТЕПЛИЦЬ

Нині на вітчизняному ринку представлено широкий вибір плівок, полікарбонатних листів для спорудження теплиць. Яку саме обрати господарю, в чому переваги й недоліки різних видів покриттів? Спробуємо в цьому розібратися.

Найбільш поширена **звичайна поліетиленова плівка**. Її випускають у вигляді намотаного на бобіну двошарового рукава. Навіщо складати в два шари? Це економить площу картонної бобіни, а також стає у пригоді у випадках, коли за ранньої весни одного шару недостатньо. У недосвідчених городників буває таке: плівку натягнули, а потім помітили, що її можна розгорнути. Така плівка еластична, легка, гнучка і водночас міцна. Вона прозора, злегка молочного кольору. Ця білизна тим інтенсивніша, чим більша товщина плівки. Промислові підприємства виготовляють плівку різної товщини: від 30 до 300 мкм (найпоширеніша – 30, 50, 100, 200 мкм). Ясна річ, чим більша товщина плівки, тим вона дорожча. Вибір робити вам залежно від строку експлуатації та виду споруди. Скажімо, для малогабаритних споруд висотою до 30–35 см, у яких вирощують редиску, можна обрати дещо тоншу, а для розсади теплолюбних культур – з більшою товщиною. Якщо ж ви запізнилися із сівбою і вже потеплішало, для тих самих культур обирайте тоншу плівку. Для теплиць же вибирати тонку плівку небезпечно: вітер може просто розірвати її. Не допоможе і накладання поверх неї широких поясів. Їх можна виготовити з міцного матеріалу, наприклад, відпрацьованих пожежних рукавів, Для теплиць рекомендуємо обрати плівку товщиною не менше 200 мкм.

Які недоліки у звичайної поліетиленової плівки? У процесі експлуатації вона незворотно "старішає". Так називають процес втрати еластичності та інших первинних властивостей. Вже за 3–4 місяці плівка запилюється внаслідок електростатичного заряду на поверхні, розтріскується, розривається, зменшується її прозорість. Особливо швидко відбувається цей процес на півдні і в місцях стику з елементами металевих конструкцій.На внутрішній поверхні конденсується волога у вигляді крапель. Втративши еластичність, плівка провисає, отож за дощової погоди, особливо там, де погано натягнута, на даху утворюються калюжі.

Та основний її недолік – висока прозорість для інфрачервоних (теплових) променів. Удень за сильної спеки теплиця перегрівається, хоча відкриванням (або зняттям) плівки можна це полегшити, а от вночі вона не може втримати накопичене тепло, значна частина якого витрачається. В результаті різниця між внутрішньою і зовнішньою температурою може становити в холодні ночі лише 1–2^{O}С. Цього часто достатньо, щоб врятувати рослини від заморозків, але для експлуатації взимку плівка практично непридатна.

Полівінілхлоридна плівка (ПВХ, або ПХВ – поліхлорвінілова). Вона краще "тримає" тепло, прозоріша для видимих сонячних променів, стійкіша до вітру, міцніша, але менш еластична.

Цікаво, що через наявність хлору екологічна організація "Greenpeace" домагається заборони випуску і застосування цієї плівки. Утилізація її також практично неможлива. Навіть спаливши її, ви, окрім вуглекислого газу й води, забрудните хлором присадибну ділянку, а якщо віднесете до смітника – інше місце, особливо, коли вона кришиться. Все ж, незважаючи на це, плівка доволі популярна.

Заслуговує на увагу і **етиленвінілацетатна плівка (ЕВА).** Вона характеризується високою прозорістю до сонячних променів, але водночас для теплової радіації мало прозора. Морозостійкість її – до мінус 60°С (зберігає свої фізичні властивості). Саме з нею пов'язують можливість ведення культури у плівкових теплицях взимку, але тільки у країнах з м'яким кліматом, як альтернативу склу. Проте все одно вона тримає тепло гірше, ніж скло. Довший у неї і термін "старіння".

Мало відома у нас **перфорована плівка.** Назва (від англ. "perforate" – робити отвори) зумовлена наявністю численних отворів, розташованих симетрично по її поверхні. Який у цьому сенс? Виникає потреба вдень за сильної спеки або за нормальних умов зняти (відкрити) плівку, накриваючи рослини лише на ніч. Така ж ситуація і з поливами. А що робити для запилення, скажімо, огірка або суниці? Бджолам (джмелям або комахам-запилювачам) просто неможливо потрапити до споруди. Тут буде доречною перфорована плівка. Вона не лише відповідає вимогам сучасних технологій, які передбачають зменшення ручної праці (не потрібно накривати – знімати її вдень – увечері), а й стане в пригоді дачникам, у яких є можливість бувати на дачі лише у вихідні. Якщо пройде дощ, рослини будуть частково политими, достатньо один раз накрити – і все. Проте за сильних заморозків через отвори такої плівки може проникати холодне повітря, що небезпечно для теплолюбних рослин. Тобто, виграли в одному – програли в чомусь іншому. Не перешкоджає вона і проникненню шкідників, наприклад, колорадського жука. Можна застосувати й щілинну перфорацію, яка, однак, ускладнює вентиляцію, поливи дощем і робить неможливим потрапляння бджіл, зате менший ризик заморозків, проникнення шкідників.

Головний показник перфорованої плівки – сумарна кількість отворів. У деяких країнах його виражають у сантиметрах квадратних на 1 м^2 (Болгарія), в інших (США) – у процентах. Наприклад, 250 см^2/м^2 означає, що 250 см^2 поверхні –

під відкритим небом. У другому випадку, наприклад, 6% (6% не вкрито плівкою).

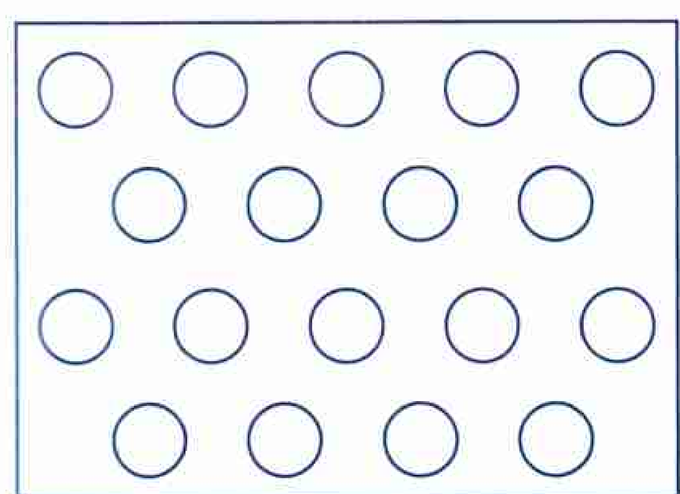
Сферична перфорація

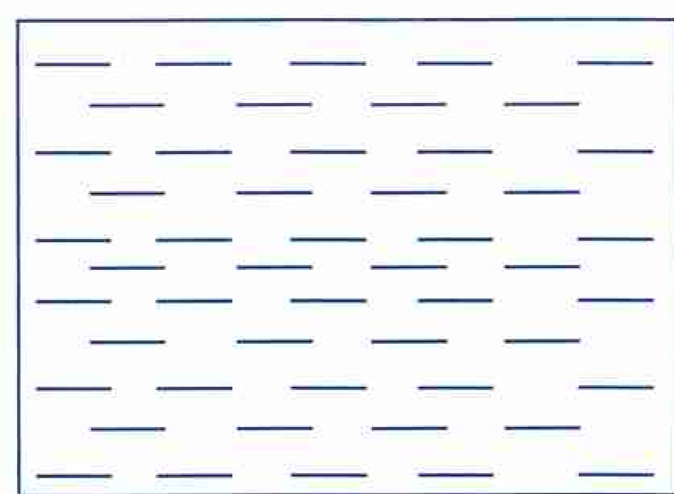
Щілинна перфорація

Не виникає проблем при роботі з такою плівкою із забезпеченням рослин вуглекислим газом. Як не дивно, ціна її вища, ніж звичайної, хоча вона має меншу площу, що пов'язано із затратами на перфорацію. Поки що така плівка, на жаль, рідко трапляється у торговельній мережі.

Армована плівка винятково стійка до вітрових та дощових навантажень, довговічна, її можна використовувати 2–3 сезони. Надає їй таких властивостей вмонтований між двома шарами плівки шпагат. Як і попередній тип, її не варто вважати самостійним типом, оскільки можна будь–яку плівку зробити армованою. Як відомо, армують і бетон, що підсилює його стійкість та довговічність, проте для плівки обирають неметалеві матеріали.

Звичайно, це підвищує ціну у 2–3 рази, але у стільки ж разів збільшується довговічність та стійкість. Шпагат частково погіршує освітленість у теплиці. Але недолік це чи позитивна властивість – судіть самі. За сильної спеки навесні затінення стає в пригоді. Та й навесні тривалість світлового дня зростає. Втім, випускають й армовану плівку з рідшим розміщенням шпагату, а також у вигляді трапецій. Іноді армують поліетиленом низького тиску, який надає плівці більшої прозорості.

Остання розробка світової моди – **агроволокно**. Називають його по-різному: спанбонд, поліонд. Воно нагадує просочувальний папір і на перший погляд здається дивним, як таке волокно може тримати тепло? Але мені доводилося переконатися в його розрекламованих властивостях. Агроволокно пропускає воду й повітря, тому можна поливати рослини, не знімаючи його, як під час дощу. Інколи увесь тиждень дощова погода, а під плівкою грунт сухий. Ви приїхали на дачу і доводиться поливати редиску – кому не знайоме таке розчарування? Для цього покриття немає і ризику, як з плівкою, що її зірве вітер і вона придавить рослини. Або інше: там, де плівка погано натягнута або зафіксована, у дощову погоду на плівці утворюються калюжі і вона провисає, зривається на рослини, отож, у цьому місці вони випадають. З агроволокном такого не буває. Воно настільки легке, що піднімається разом із рослинами в міру їхнього росту. Навіть після поливів, коли висохне. Дуже доречна і його довговічність (можна використовувати два сезони). Популярність спанбонду зростає, тому поступово зменшується і ціна на нього, навіть із врахуванням того, що все навколо дорожчає.

А що ж робити, якщо у вас теплиця скляна або ви плануєте її будувати? Потрібно чітко знати недоліки цього покрівельного матеріалу:

1. Поважчання металоконструкцій. Тому доводиться вентиляційні отвори обладнувати механізмами підйому, електроредукторами. Якщо погано утрамбувати фундамент, з часом теплиця під дією снігових навантажень почне просідати, а це призведе до перекосів і тріщин скла. Нині у деяких 20–30-річних теплицях часто міняють тріснуте скло і не можуть зрозуміти, чому: ніби ж граду не було?

2. Трудомісткий монтаж. Це проявляється не лише під час будівництва, а й заміни тріснутого скла. Якщо потрібно замінити скло десь на даху, за сильного вітру або взимку, коли слизько, це стає небезпечним для життя. Потрібно вгадати і з точним розміром. Відріжете більше – не підженете, менше – будуть сильні втрати тепла й зростуть затрати на обігрів.

3. Нещільність листових стиків, необхідність застосування герметиків. Герметики щороку під впливом літньої спеки й морозів взимку викришуються. Доводиться промазувати кожних один–два роки, витрачаючи до 10 т/га дорогої бітумної мастики. Стійкіший силікон, але й його вистачає не набагато довше. Обтягування плівкою споруди по периметру із внутрішнього чи зовнішнього боків також є напівзаходом.

4. Звичайне скло затримує частину сонячних променів, від яких залежить накопичення вітаміну С, тому овочі, вирощені у скляних теплицях, не такі смачні, як з грядки. Додайте парниковий ефект влітку. Плівку ж значно легше зняти для вентиляції та захисту від перегрівання.

Не дивно, що скляні теплиці доволі рідко можна побачити на присадибних ділянках. Заслуговують на увагу теплиці об'єднання "Агрісовгаз" (Росія). У них замість герметиків на стиках між склом використовують гумові прокладки. Застосовують скло з покриттям "On-Line". У процесі виробництва його занурюють у ємкість з сполуками оксиду олова чи срібла. Таке покриття підсилює міцність, відбиває сонячні промені, запобігаючи перегріванню рослин. Разом з тим затінення елементами конструкції під ним менше, оскільки листи з нього більші за розмірами, відтак і менше місць резервації шкідників та хвороб. Привабливий і зовнішній вигляд конструкцій під таким склом: красивого сріблястого відтінку, без чорноти.Вони вже є у продажу в Україні.

Чи не єдиною альтернативою склу нині є полікарбонатні пластикові листи. Вони значно легші за скло, міцніші, краще тримають тепло. І хоча в 70-ті роки виявили, що під ними сильніше затінення, ці листи знову стають популярними. Зрозуміло, що монтаж теплиці з таких листів мають проводити спеціалісти. Не плутайте тільки їх з пластиком, не призначеним для теплиць, яким покривають кіоски, зупинки, стадіони тощо. Для теплиць слід брати лише спеціально призначені полікарбонатні листи. Не плутайте також плівку для теплиць із тією, яку застосовують для вкладання під покрівельні матеріали даху (шифер, металошифер та ін.). Вона теж нині є у продажу.

Сподіваємось, ця інформація допоможе вам краще орієнтуватися у різноманітті сучасних покрівельних матеріалів, зробити правильний вибір.

Ю.В.Слєпцов,
Національний аграрний університет

Клонові підщепи для груші

Груша, як і інші плодові породи, розмножується щепленням. На сучасному етапі її промислова культура в Україні базується на двох типах підщеп – насіннєвих (різні види і форми роду Pyrus) і клонових слаборослих форм, що походять від айви звичайної (Cydonia oblonga Mill.). Як ті, так і ті істотно впливають не тільки на особливості росту, формуючи відповідний габітус крони щеплених дерев, а й що головне, на вступ у плодоношення і тривалість продуктивного періоду, їх урожайність, якість плодів, стійкість до несприятливих або специфічних екологічних чи ґрунтово-кліматичних умов тощо. Водночас підщепи обох груп мають свої недоліки і переваги.

Останнім часом основою промислової культури груші в сприятливих кліматичних зонах як у західній Європі, так і в інших країнах з розвинутим плодівництвом, включаючи й південно-західні регіони України, є використання як підщеп середньо- та слаборослих клонових форм айви. Застосування з цією метою традиційних насіннєвих підщеп наштовхується на непереборні труднощі і не має перспективи. В той же час на айвовій підщепі в інтенсивних насадженнях отримуємо дерева зі стриманим ростом і компактним габітусом крони, швидкоплідні, високопродуктивні, з плодами високої якості. Безсумнівна перевага таких садів у порівнянні з екстенсивними проявляється як при догляді та експлуатації їх, так і в економічному плані, тобто у швидкій окупності капітальних затрат і високій рентабельності виробництва плодів.

Тож розглянемо характеристику основних форм клонових підщеп для груші.

Айва звичайна

У дикому вигляді росте на Кавказі. Це кущ або дерево висотою 1,5–7 м. Для одержання слаборослих швидкоплідних і врожайних дерев груші в багатьох країнах, у тому числі й в Україні, як підщепу, як правило, використовують зимостійкі клони айви звичайної. Хоч на сучасному етапі дедалі більшого поширення набувають айва анжерська (МА), айва прованська, ВА-29, МС, ІС-2-10, ІС-4-6 та інші селекційні форми.

Айва А (анжерська, МА)

Середньоросла підщепа, відібрана на Іст-Молінгській дослідній станції в Англії. До останнього часу була провідною клоновою підщепою в західноєвропейських країнах та в Україні при створенні інтенсивних грушевих насаджень. Добре розмножується вертикальними відсадками, відзначається високою пагоноутворювальною спроможністю. Можливе також розмноження здерев'янілими живцями та зеленими в умовах штучного туману.

Підщепа солестійка, задовільно витримує ущільнення і перезволоження ґрунту, однак на карбонатних ґрунтах уражується хлорозом. У відсадків і саджанців добре розвинута мичкувата коренева система, завдяки чому приживлюваність їх у першому полі розсадника і саджанців у саду досягає 98–100%.

Дослідження підщепи МА в умовах розсадника показали її високу технологічність. Вихід однорічок на типовому чорноземі становив у сорту Етюд–53, Бере Арданпон–54 тис. шт./га при схемі садіння підщеп 0,9×0,15 м, що становило відповідно 83 і 94% від кількості висаджених підщеп.

До ґрунтових умов підщепа відносно маловибаглива, але краще росте на досить родючих вологих суглинкових ґрунтах. Коренева система залягає неглибоко, внаслідок чого на

Сорт Ніколай Крюгер (класично сумісний з айвою сорт, може використовуватись як посередник)

легких ґрунтах можливі нахили дерев. В умовах сухих і піщаних ґрунтів продуктивність дерев, щеплених на цій айві, різко знижується, значно погіршується якість і зменшується розмір плодів.

Морозостійкість кореневої системи айви дуже низька, її підмерзання настає при температурі мінус 8–9°С. Але зимостійкість кореневої системи не є біологічною константою відповідної форми, вона залежить від багатьох зовнішніх факторів.

Саджанці, щеплені на айві, характеризуються сильним ростом у розсаднику, не поступаючись за цим показником перед щепленими на насіннєвих підщепах. Така ж закономірність спостерігається і в молодому саду, але зі вступом у пору плодоношення ріст дерев груші на айві значно сповільнюється.

Айва і груша належать до різних ботанічних видів, тому не всі сорти груші однаково сумісні з айвою. Добру сумісність, зокрема, відмічено з сортами Бере Аманлі, Бере Арданпон, Бере Гарді, Бере Діль, Бере Лігеля, Деканка дю Коміс, Деканка Мерода, Добра Луїза, Ільїнка, Кюре, Ніколай Крюгер, Парижанка, Русселе штутгартська, Сен Жармен, Пасс Крассан, Гранд чемпіон, Старк делішес, Поліська, Етюд київський, Золотоворітська, Трембіта, Смерічка, Вижниця, Говерла, Таврійська та ін.

Суперечливі дані отримані по сортах Бергамот Есперена, Деканка зимова, Дюшес Ангулем, Жозефіна мехельнська, Ле Лектьє, Лісова красуня, Улюблена Клаппа, Маргарита Марилья, Олів'є де Серр, Панна, Тріумф Жодуаня, Форель.

Незадовільна сумісність з айвою спостерігалася в сортів Бере Боск, Бере Жіффар, Вільямс, (Вільямс руж Дельбара) Кіффер, Пам'ять конгресу, Реалє турінська, Треву Тетра. Вона може проявлятися як у розсаднику (наприклад, у Бере Боск неможливо отримати садивний матеріал), так і в саду, де дерева сорту Реалє турінська повністю загинули в перші 2 роки.

Сорти, несумісні чи погано сумісні з айвою, вирощують із проміжною вставкою добре сумісного сорту (Бере Арданпон, Кюре, Кучерянка, Ніколай Крюгер, Пасс Крассан, Ільїнка). Однак до вибору останньої необхідно підходити з великою відповідальністю, тому що посередник істотно впливає на продуктивність щепленого сорту. Груша, щеплена на айві, починає плодоносити на 3–5-й рік, раніше настає в неї і промислове плодоношення.

Коренева система айви МА дуже розгалужена, мичкувата, розміщується, як правило, у верхніх шарах ґрунту. Незважаючи на поверхневе розміщення кореневої системи у дерев груші, щеплених на айві, постійна опора для них не обов'язкова.

У сортів, щеплених на айві, період вегетації закінчується раніше, ніж у щеплених на груші лісовій, завдяки чому вони краще підготовляються до зими. У зв'язку з цим при ранніх морозах груша на айвових підщепах буває навіть витривалішою, ніж на насіннєвих. Крім того, айва як підщепа сприяє гарному щорічному плодоношенню, формуванню великих і вирівняних за розміром плодів кращої якості. Дерева, щеплені на айві МА, відзначаються раннім вступом у пору плодоношення.

Продуктивний період різних сортів груші, щеплених на айві МА, становить 25–40 років залежно від сорто-підщепного комбінування, умов вирощування, системи догляду і формування крони.

Айва прованська

Середньоросла підщепа, відібрана у Франції, у Провансі, звідки і походить її назва. Щеплені на ній дерева сильнорослiші, ніж на айві МА. Штучне проморожування коренів показало, що морозостійкість айви прованської нижча, ніж айви МА.

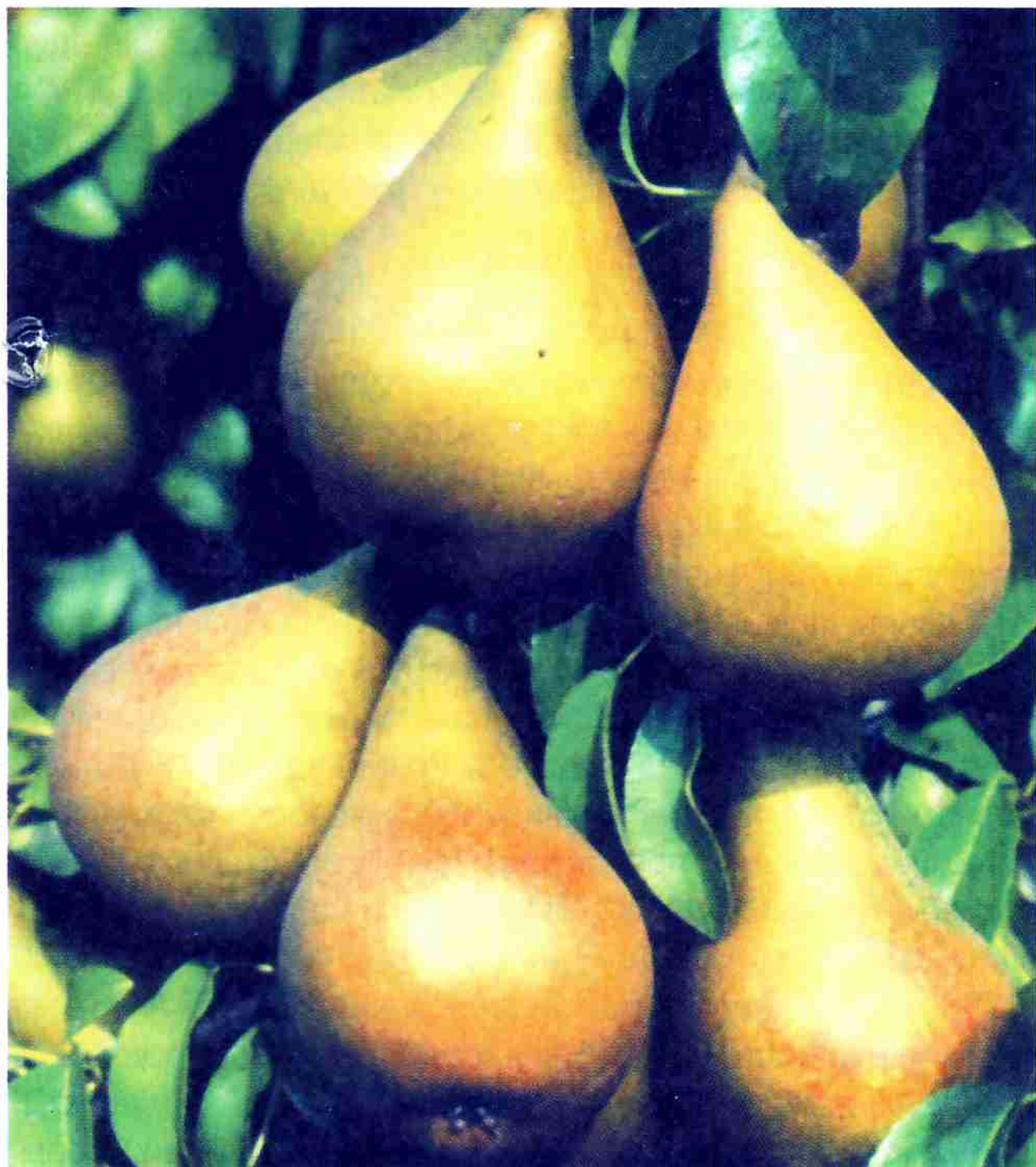

Сорт Реале турінська (потребує посередника: Кюре, Ніколай Крюгер, Бере Арданпон та ін.)

Довговічність дерев, щеплених на айві прованській, вища, ніж на МА, вони стійкіші до сухості ґрунту і так само, як і на МА, задовільно витримують його перезволоження та засолення (менше потерпають від кальцієвого хлорозу).

Враховуючи, що айва прованська більш технологічна на етапах розмноження і виробництва садивного матеріалу, має кращу сумісність, довговічніша і продуктивніша в саду порівняно з айвою МА, вона заслуговує на більшу увагу і поширення в промисловому і аматорському садівництві.

Айва ВА-29

Середньоросла підщепа, відібрана у Франції з айви прованської. Відзначається кращою морозостійкістю, сумісністю з грушею і вищою продуктивністю при менших розмірах дерев у порівнянні з щепленими на вихідній формі. Дерева добре закріплюються в ґрунті. Є повідомлення, що сорти груші, щеплені на ВА-29, стійкіші до хлорозу, мають кращу сумісність з цілим рядом сортів, у т.ч. із сортом Вільямс.

Укорінюваність відсадків висока, але значна кількість їх гілкується (32%). Штучне проморожування кореневої системи виявило, що ВА-29 – одна з найбільш морозостійких форм.

Підщепа досить технологічна як у маточнику, так і на полях розсадника, приживлення відсадків високе (98–100%),їм властиві швидкі темпи росту і розвитку, а низький бал ураження бурою плямистістю порівняно з МА сприяє їх активному росту і тривалій камбіальній діяльності. Це дає змогу зняти напруженість при окулiруванні на ВА-29 і отримувати на ній високоякісні саджанці.

Для цієї підщепи характерна швидкоплідність в умовах саду. ВА-29 становить інтерес для промислового, фермерського і аматорського садівництва в усіх зонах, де можлива культура груші на айві.

Айва С (МС)

Карликова підщепа, відібрана в Англії, на Іст-Моллінгській дослідній станції Р.Г.Хеттоном. Поширена менше, ніж інші форми. Погано сумісна з більшістю сортів. Коренева система поверхнева, внаслідок чого дерева закріплюються в ґрунті слабко і потребують постійної опори. Деякі сорти груші – Конференція, Деканка дю Коміс, Бере прекос Мореттіні – добре сумісні з айвою МС.

Широкого промислового поширення ця підщепа не набула, може бути рекомендована виключно для аматорів як проміжна вставка для послаблення ростових процесів щепленого сорту і прискорення плодоношення.

Айва R_3

Середньоросла підщепа, відібрана Шіндлером в Пільниці (Німеччина). Входить до серії клонів R_1, R_2, R_3, R_4 і R_5, які шляхом природного добору вижили після суворої зими із сіянців айви анжерської. По суті, це клони айви МА. Істотних відмінностей між ними немає, але форма R_3 більш поширена. Вивчення їх зимостійкості в зоні Лісостепу України показало, що вони не мають переваги ні перед місцевими формами, ні перед МА.

Айва R_3 добре розмножується вертикальними відсадками. Укорінюваність її задовільна, за технологічністю в розсаднику не поступається перед МА, а за морозостійкістю перевищує її.

У даний час R_3 не має великого поширення, тому що поступається перед рядом форм аналогічного класу за комплексом господарсько-біологічних ознак.

Айва Сідо (Sydo)

Середньоросла підщепа, одержана із айви анжерської у Франції, на Анжерській дослідній станції. За продуктивніс-

тю в маточнику вона не перевищує МА та інші досліджувані форми.

Айва Адамс

Слаборосла підщепа, яка широко використовується в Бельгії та інших західноєвропейських країнах з помірно теплим і вологим кліматом у садах інтенсивного типу з високою щільністю дерев. Сорти груші, щеплені на ній, за силою росту займають проміжне місце між щепленими на МА та МС. Має добру сумісність з культивованими промисловими сортами. Дерева на ній мають інтенсивний ріст, характеризуються швидкоплідністю, стабільною продуктивністю і стійкістю до хлорозу.

Айва Адамс у наукових закладах України всебічно не досліджувалась, але зустрічається в аматорів і в приватних фермерських господарствах.

CTS 212 і CTS 214

Клонові підщепи селекції Італійського інституту декоративного садівництва (м. Піза), відзначаються добрим ростом щеплених на них сортів груші, швидкоплідністю і регулярною продуктивністю в умовах саду. В Україні не вивчались.

S_1, S_2, S_3

Клонові підщепи, виведені в Польщі Соморовським, характеризуються підвищеною зимостійкістю.

Айва S_1 – сіянець айви анжерської, сильноросліша від айви МА, добре вкорінюється, більш сумісна, особливо з сортом Вільямс.

Одним із недоліків айви S_1 є тривалий період вегетації, що призводить до поганого визрівання пагонів та їх підмерзання.

Ця форма найбільше поширена в Польщі. В наукових закладах України, як і інші форми цієї серії, не вивчалась, але насадження на S_1 є в приватних господарствах.

Айва S_2 дещо слабоносліша від S_1, поступається перед нею за продуктивністю в маточнику, але краще вкорінюється, дає більш вирівняні відсадки, в яких менше бічних розгалужень. Сумісність на рівні айви МА. Зимостійкість така ж, як і в S_1.

Айва S_3 більш морозостійка, ніж S_1 і S_2, але поступається перед ними за продуктивністю в маточнику та гірше вкорінюється. Сумісність на рівні форм S_1 і S_2.

Айва ІС 4-6

Середньоросла підщепа, виведена в Українському НДІ садівництва селекціонерами І.М. Ковтуном, Р.П. Дрозденком. Отримана шляхом добору схильних до ризогенезу та вегетативного розмноження вертикальними відсадками форм з насіннєвого потомства вільного запилення айви Черняхівської. Вивчення в маточнику, полях розсадника і в саду проведено М.В. Матвієнком і Л.М. Мацейко.

Кущ у маточнику середньорослий (112 см), прямостоячий. Пагони середньої товщини, коричнево-бурого забарвлення, опушені.

Продуктивність у маточнику при розмноженні вертикальними відсадками на другий рік експлуатації становила 13,7 шт. стандартних відсадків з одного куща, при продуктивності контролю МА – 12,9 шт. стандартних відсадків з одного куща. Відсадки вкорінюються на 4,5 бала. Відсоток перерослих відсадків, що гілкуються, в молодому віці значний і досягає 33%. За оптимального зволоження в другій половині вегетації підщепа утворює вторинні корені. Добре розмножується зеленими живцями в туманоутворювальній установці і задовільно здерев'янілими живцями за умови стимулювання калусоутворення та обробки стимуляторами росту. У відсадків і саджанців добре розвинута мичкувата коренева система, а приживлюваність їх у полях розсадника і саду значно краща, ніж насіннєвих підщеп чи саджанців груші на насіннєвих підщепах.

Підщепа забезпечує сильний ріст і високий вихід саджанців у розсаднику. Сумісність її з основними районованими та перспективними сортами груші добра, зимостійкість кореневої системи підвищена. В саду підщепа відзначається високою швидкоплідністю і продуктивністю. Знижує об'єм крони сорту Золотоворітська на 18% порівняно з контролем (МА).

У 2000 р. на підщепу ІС 4–6 одержано авторське свідоцтво і її занесено до Державного реєстру сортів рослин України. Рекомендується як перспективна середньоросла вегетативно розмножувана підщепа для груші в Лісостепу і на Поліссі.

Айва ІС 2-10

Слаборосла підщепа, виведена в Українському НДІ садівництва селекціонерами І.М. Ковтуном, Р.П. Дрозденком шляхом добору форм, схильних до ризогенезу і вегетативного розмноження вертикальними відсадками з насіннєвого потомства вільного запилення айви Черняхівської. Вивчення в маточнику, полях розсадника і саду проведено М.В. Матвієнком і Л.М. Мацейко.

Кущ у маточнику середньорослий (136 см), прямостоячий, з віком загущується. Пагони середньої товщини, коричнево-бурого забарвлення, опушені.

В ІС 2-10 підвищена зимостійкість кореневої системи. В умовах саду істотно знижує об'єм крони (у сорту Золотоворітська на 35% порівняно з контролем МА).

Випробування підщепи в саду показало її високу скороспілість і продуктивність.

Підщепа занесена до Державного реєстру сортів рослин України. Рекомендується як перспективна слаборосла вегетативно розмножувана підщепа для груші в Лісостепу та на Поліссі.

Українська універсальна підщепа розоцвітих (УУПРОЗ-6)

Являє собою міжродовий гібрид, одержаний від напівкультурної дрібноплідної місцевої форми айви і суміші пилку яблуні сортів Антонівка, Кальвіль сніговий і Мекінтош. Автори – М.В. Матвієнко, П.В. Кондратенко, В.Я. Чупринюк. Форма запатентована в Україні.

В даний час вивчається в ІС УААН як універсальна підщепа для 6 розоцвітих порід (яблуні, груші, айви, хеномелесу японського, глоду і горобини), на етапах розмноження і в саду. Попередні дослідження показали надзвичайну пластичність гібрида в плані міжвидової сумісності і це наштовхнуло нас на думку про можливість використання його як підщепи, інтеркалярної вставки чи посередника для цілого ряду культур.

Форма знаходиться на етапі вивчення. Передбачається, що вона буде розмножуватись вертикальними відсадками і здерев'янілими живцями. Зеленими живцями в установці з штучним туманом вона укорінюється на рівні клонових форм айви (80–95%).

М.В. Матвієнко,
кандидат сільськогосподарських наук

Легенди та дійсність про корисні рослини

Ще стародавні лісові племена друїдів наділяли оточуючі нас дерева і рослини властивостями живих організмів і навіть душею. Вміли використовувати їх як на благо, так і на згубу. Рослини, їх плоди і стебла, листки і коріння давні лісовики використовували для своїх потреб, і при тому кожна особлива рослина мала свою легенду, яку передавали із покоління в покоління, а деяким рослинам поклонялись у культових ритуалах. У слов'янських народів до нашого часу збереглась така легенда про цвіт папороті. А в наші часи хіба мислиме життя без наших незмінних супутників – рослин із царства флори.

Відомий біолог, академік А.М.Кірхейштейн писав, що під час своїх довготривалих дослідів він дійшов висновку – людське життя можна продовжити щонайменше до 100 років. Але недостатня кількість вітамінів і мінеральних речовин, що знаходяться в рослинних продуктах, у їжі, і є причиною завчасного старіння.

Всім своїм подальшим життям біолог довів правильність цієї тези – академік прожив і вів активне життя понад 90 років.

Отож, розпочну свою розповідь про доволі рідкісні, як для наших країв, рослини, які справді можуть продовжити наше повноцінне життя без ліків і лікарів.

Спершу легенда

У ті далекі часи, коли в Китаї розквітала „Піднебесна імперія" і її володіння сягали від засніжених вершин Тянь-Шаню до просторів Уссурійської тайги, в невеличкому китайському селі жив бідний юнак на прізвище Лу Бане. Він закохався у знатну принцесу, але батьки, як часто буває, були проти їхніх зустрічей. Вони вирішили, поки Лу Бане був на службі в імператора, видати її заміж за підстаркуватого багатія. Дівчина настільки перехвилювалася, що сильно захворіла і ніякі ліки їй не допомагали. Лу Бане дізнався про хворобу коханої і вирішив будь-що зустрітися зі своєю коханою. Дорога була важка і довга, через сопки і тайгу. Лу Бане дуже поспішав зустрітись з милою, тому збився з шляху і заблукав. Юнак довго блукав тайгою. Змучений, голодний і геть виснажений він знайшов ягоди, які нагадували йому червоні порічки, що росли в батьківському саду. Зрадівши, Лу Бане з'їв декілька грон і сталось дивовижне: ягоди втамували голод і вернули хлопцеві силу. Лу Бане знайшов дорогу до селища своєї коханої і приніс їй ягоди. Дівчина невдовзі одужала, чудові ягоди принесли їй зцілення. Можливо і любов тут допомогла, та вдячні батьки прийняли Лу Бане до своєї родини.

Отже, про чудо ягоду тайги

Китайці називають її „у вей цзи", що означає ягода п'яти смаків. Стародавні китайські медичні трактати так описують цей плід: шкірочка – солодка, м'якуш кислий, насіння гірке і терпке з присмаком хвої, а ліки, виготовлені з ягід, солонуваті.

Уссурійські мисливці, йдучи за здобиччю в тайгу, завше брали з собою пригорщу сушених ягід. Провідники, яких найняв великий дослідник Далекого Сходу В. Арсентьєв, з його розповідей, пили чай із листків „у-вей -цзи". Друга назва цієї ягоди – **лимонник китайський.**

Лікувальні властивості

Під час війни використовували напій із ягід лимонника, як ліки, що допомагали багатьом пораненим вилікуватися. Настій лимонника поновлює сили, стимулює дихання, серцеву діяльність, нервову систему, покращує і загострює зір. Настоянку з лимонника стали видавати розвідникам, снайперам, льотчикам нічної авіації. Пізніше вчені встановили, що плоди лимонника покращують діяльність кори головного мозку, збуджують і укріплюють центральну нервову систему, не виснажуючи її.

Урожай лимонника

Цю культуру вперше привіз із Приамур'я і акліматизував в Україні харківський агроном Н. Кузьменко в 1951 р. Нині можна сміливо стверджувати, що рослина не є така вже й рідкісна. У нас на Рівненщині вже є цілі плантації лимонника, хоча поширена рослина тільки в садівників-ентузіастів, із-за слабкої обізнаності з цією чудовою культурою.

Біологічні особливості лимонника китайського

І так, лимонник китайський, або ягода п'яти смаків (у-вей цзи), або „Schizandra chinensis" – дерев'яниста ліана, з стеблами, які сягають від 5 до 15 метрів, завтовшки 2–3 см, повністю зимостійка, витримує короткочасні морози до мінус 40°С. Ліана полюбляє обплітати опору, дерево чи шпалеру, і при цьому сильно гілкується. Що дає змогу використовувати рослину, як декоративну для вертикального озеленення. Цвіте невеликими білими квітками з тонким лимонним ароматом у травні–червні. Складність у вирощуванні ягід виникає тому, що лимонник має властивість одночасно формувати на одній рослині чоловічі (більші) або жіночі (менші з вираженими тичинками) квіток. Але біда в тому, що в різні роки можуть утворюватись або всі чоловічі квітки, або жіночі. Іноді можлива поява двостатевих квітів. Рослина може рясно цвісти, а урожаю не давати. Тому для того, щоб бути з урожаєм щорічно, необхідно мати в себе в саду як мінімум дві рослини. Тоді плодоноситимуть всі разом.

Для лимонника найпридатніші добре дреновані, багаті перегноєм, слабокислі ґрунти. Не терпить посухи (коріння не глибоко від поверхні), не тривале пересушування коріння смертельне для рослини. Тому необхідний постійний полив, особливо в першій половині весни. Ліана панічно боїться суховіїв і палючого сонця, особливо в перші 2–3 роки після садіння.

Садити необхідно так, щоб прикоренева частина майже весь час знаходилась в тіні, а верхня частина освітлювалась сонцем. Тому необхідне мульчування пристовбурного круга.

Розмноження

Розмножується добре як насінням, так і вегетативно. Насіннєвий метод не зберігає материнських ознак. Можна сіяти під зиму відразу після достигання плодів або закладати на стратифікацію (в ящики з вологим піском) і висівати проклюнуте насіння навесні.

Стратифіковане – сходить краще. Вегетативно розмножується зеленими живцями або відсадками. Для пересічних садівників відсадки – це найкращий спосіб розмноження. Тут, як кажуть, не треба мудрувати, нагнув гілку, присипав землею, а на осінь уже готовий саджанець. Так, практично, розмножуються всі ліани. Садять відсадки як восени, так і навесні.

Лимонник китайський в нашій зоні не має шкідників і, практично, зовсім не хворіє, лише за дуже вологого літа частково уражується борошнистою росою. Але за час мого дослідження культури (8 років) хвороби не спостерігав.

Під час вирощування в культурі рослина зберігає всі лікувальні властивості лісових побратимів.

Легенда друга

Хочу вам розповісти ще одну цікаву легенду чи бувальщину, яка чимось перегукується з першою. Було це в ті давні часи, коли загони уральських козаків досліджували Сибір і Далекий Схід. І ось від такого загону першопроходців відстав молодий козак, який довго блукав тайгою. Поки в нього були їстівні- та боєприпаси, юнак сяк-так перебивався (відомо, тайга в ті часи аж кишіла різною звіриною). Та пройшов час і всі припаси, а також кулі в нього закінчились. Козака мучив голод і спрага. Коли він зовсім виснажився і сили його почали покидати, перед ним, ніби з мороку тайги, з'явилась поляна, на якій було повно чудових темно-червоних ягід. Хлопець спочатку подумав, що в нього від голоду почалися галюцинації. Він покачав головою, аби позбутися цього видіння, але поляна так і залишалась на місці. Ще ніколи юнак не бачив подібних ягід. Зовні вони нагадували звичайні лісові суниці, але на відміну від них гордо тримали свої червоні голівки над зеленим килимом листя, ніби запрошували: "Скуштуй нас." Козак ще трохи повагався, адже його товариші попереджували про отруйні плоди цих країв. І сам він добре засвоїв науку, що невідомі ягоди можуть зашкодити. „Будь-що буде, бо вже несила терпіти спрагу і голод" – подумав юнак і зірвав кілька ягід. Ягоди були соковиті, але майже зовсім без смаку. „Мабуть, вони все ж таки отруйні, тоді хай швидше закінчаться мої муки," – козак з'їв ще пригорщу і сталось диво – спрага, яка мучила його вже кілька годин, відступила. Після другої пригорщі він відчув у собі силу і підвівся. Хлопець набрав

Морошка на грядці

незвичайних ягід у торбину і пройшов ще майже весь день тайгою, поки не вийшов до річки, а згодом він добрався і до поселення. А вже там мандрівник дізнався, що ягоди, які врятували йому життя, називались місцевими жителями **морошка**, або **дюшнея індійська**, а ще ця рослина має назву **фрагія індійська**.

Біологічні особливості

Ця рослина доволі рідкісна для наших країв, хоча не рідкість для Далекого Сходу. Чимось справді нагадує лісові суниці. Хоча за смаком поступається їм. А ось за лікувальними властивостями і вітамінним складом доволі гідно конкурує з ними. Рослина розмножується вусами і насінням. Зацвітає в середині червня жовтими або кремовими дрібними п'ятипелюстковими квітами. Плоди – водянисті, солодкі, приторні, покриті дрібними насінинками.

Достигають у червні–липні, іноді цвітуть і плодоносять до вересня.

Плоди тримаються вертикально на товстих стеблах на висоті 5–7 см над килимом зеленого листу. Має надзвичайно декоративний вигляд, як землепокривна повзуча рослина, особливо біля садових доріжок. Рослина зимостійка, хоча в безсніжні зими підмерзає, але швидко відроджується. Необхідно на зиму вкривати соломою або іншими мульчувальними матеріалами. Тіневитривала, облюбовує напівтінь під кроною великих дерев. Погано переносить підтоплення талими водами, не терпить застою води. Разом з тим не відновлюється після затяжної посухи, літом в посушливі місяці необхідний полив, бо коріння морошки знаходиться в поверхневому шарі ґрунту. Рослина любить теплий і вологий помірний клімат. Та все ж таки це культура невибаглива і швидко відновлюється вусами, якщо залишилось хоча б декілька живих розеток.

Лікувальні властивості

У сучасних травниках не зустрічав опису. Через незначне поширення в Україні рослина малодосліджена. Та зі своїх власних спостережень встановив, що вживання ягід позитивно впливає на травну систему, печінку, підшлункову залозу. Ягоди мають сильні тонізуючі властивості, відновлюють солевий баланс організму. В моїй колекції культура морошки уже понад 5 років і я нею дуже задоволений.

В.В. Тибель,
с. Біла Криниця, Рівненський р-н,
Рівненська обл.

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Україна – велика оаза-теплиця

З початком літнього сезону в Україні накочується чергова лавина спорожнілих пляшок поліетиленової тари – ПЕТ. Мов колорадські жуки, ці пляшки проникають в усі куточки країни: у міста і села, на вулиці і площі, у парки і на пляжі, у під'їзди і підвали і т.д. Якось бачив по телевізору майже трилерський сюжет – десятки гектарів прикордонної зі Словаччиною річки покриті товстим шаром ПЕТ-пляшок. Видовище не для вразливих людей.

Влада, екологи, фахівці, науковці постійно шукають засоби протидії цій навалі. Вирішив приєднатись до них і я. Зазвичай під ногами валяється лише те, що нікому не потрібне. Тож , якщо виготовляти із ПЕТ-пляшок щось корисне, то вони під ногами валятись не будуть. Я виготовляю із них прозорий шифер. Від традиційного промислового способу, що дуже складний, енергоємний та дорогий, мій відрізняється простотою та доступністю.

У порожніх пляшках я вирізаю циліндричну частину. Залежно від діаметру отриманих циліндрів, розрізаю їх по вертикалі на 2–3 (а то й більше), пластини.

Пластини скріпляю між собою у поздовжні проміжні ряди, тобто з'єдную між собою по довжині.

Проміжні ряди з'єдную між собою у поперечному напрямі, щоб за виступом йшла впадина і т.д.

У результаті утворюються листи на зразок шиферних, але вони мають суттєві переваги: вони легкі, гнучкі, прозорі і дешеві. Зазвичай, я з'єдную пластини клеєм, але в принципі це можна робити і термічним, і хімічним, і навіть механічним способом. Робити такі листи може кожен неледачий, прямо на кухні і до коліна, дивлячись телевізор.

Сфера використання листів. Для тих, у кого є хоч клаптик землі – це теплиці, паркани, сушарки для фруктів, укриття для сіна, палива, допоміжних будівель тощо – наскільки вистачить уяви та фантазії. А для виноградарів-аматорів відкривається широка перспектива повніше використовувати можливості вирощувати виноградну лозу під екраном за методом харківчанина Л.С. Шугіна. У кого землі немає – можуть робити їх на продаж, міняти у селян на продукти тощо. Для жебраків та малозабезпечених такий промисел може стати хорошим джерелом прибутку, а можливо для когось буде і хорошим бізнесом.

Таким чином, ПЕТ-пляшки із ворогів можуть легко перетворитися на друзів людини. І якою буде завтра наша Україна, великим сміттєзвалищем чи красивою теплицею-оазою, залежить від кожного з нас.

П. Чорнобай,
смт Пальмира

Спосіб виготовлення прозорого шиферу

Рис. 1

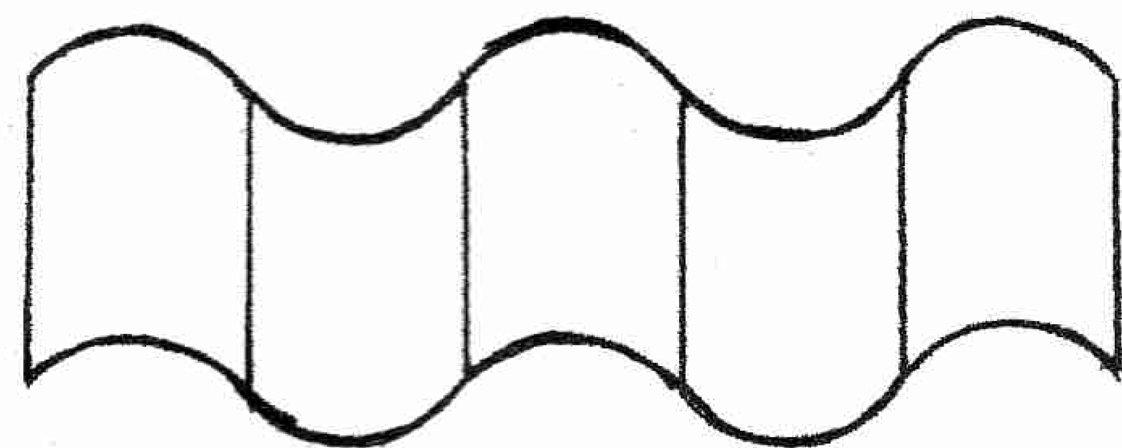

Рис. 2

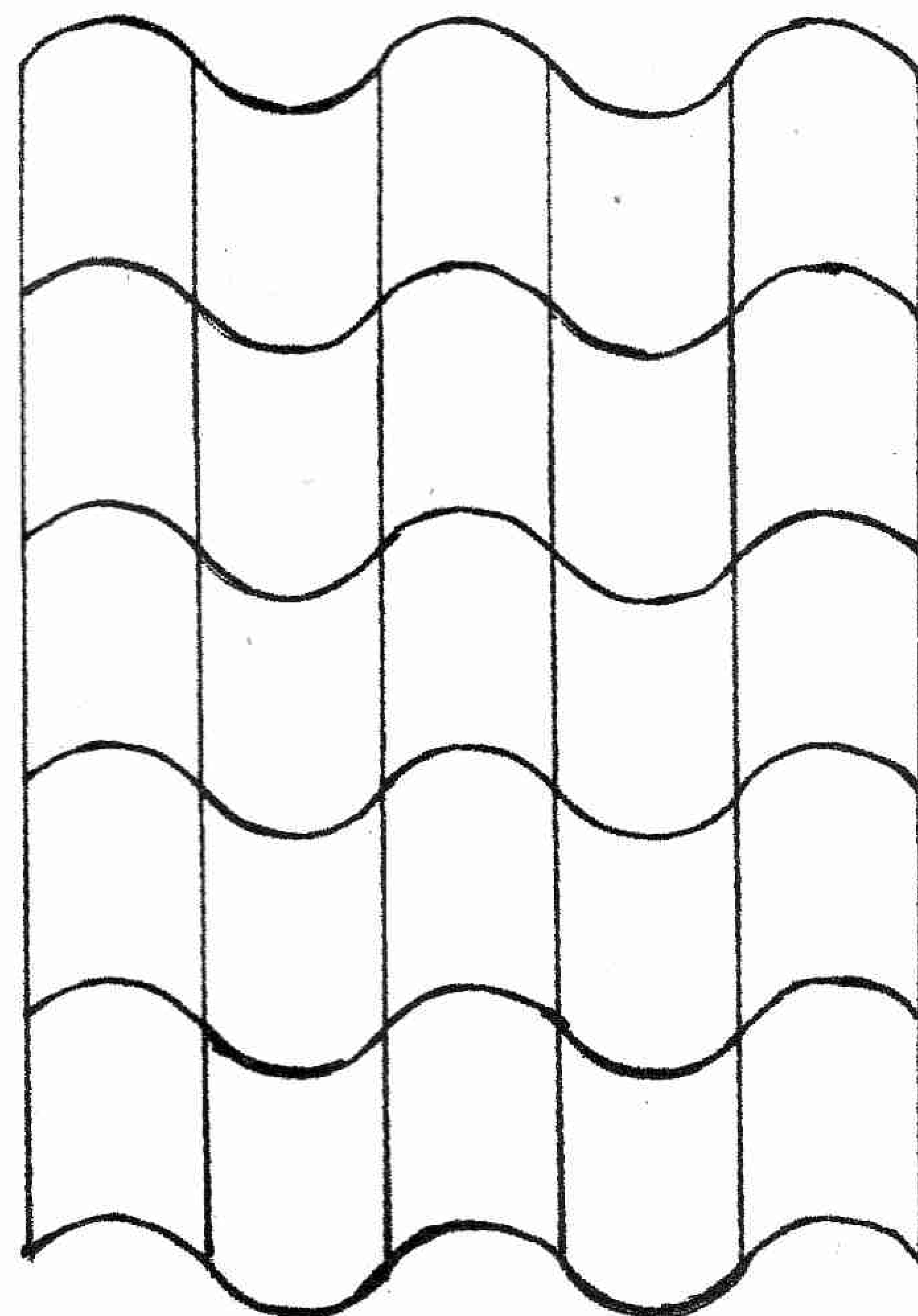

Рис. 3

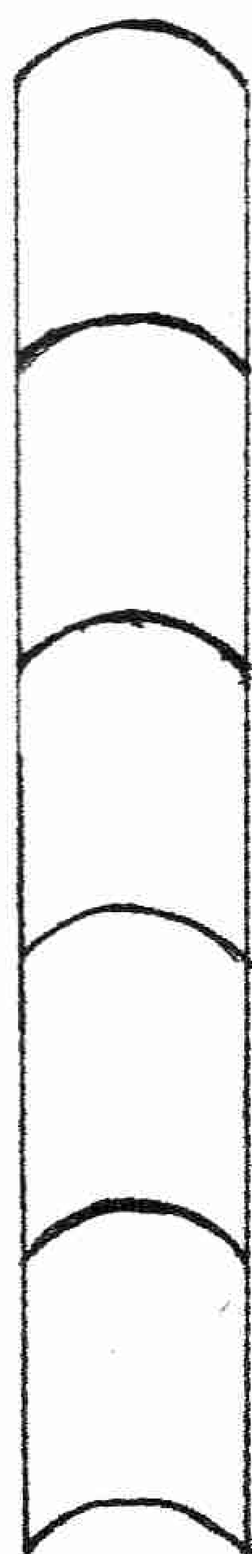

Рис. 4

Пофарбували? Виправляймо дефекти...

Якість пофарбування багато в чому залежить від кількості виконаних операцій і шарів покриття, а також від якості підготовки основи. Окрім того, під час роботи чи одразу після неї інколи бувають помітні деякі дефекти, які слід негайно усунути, аби в майбутньому негарні на вигляд місця не псували вам настрій, потрапляючи на очі.

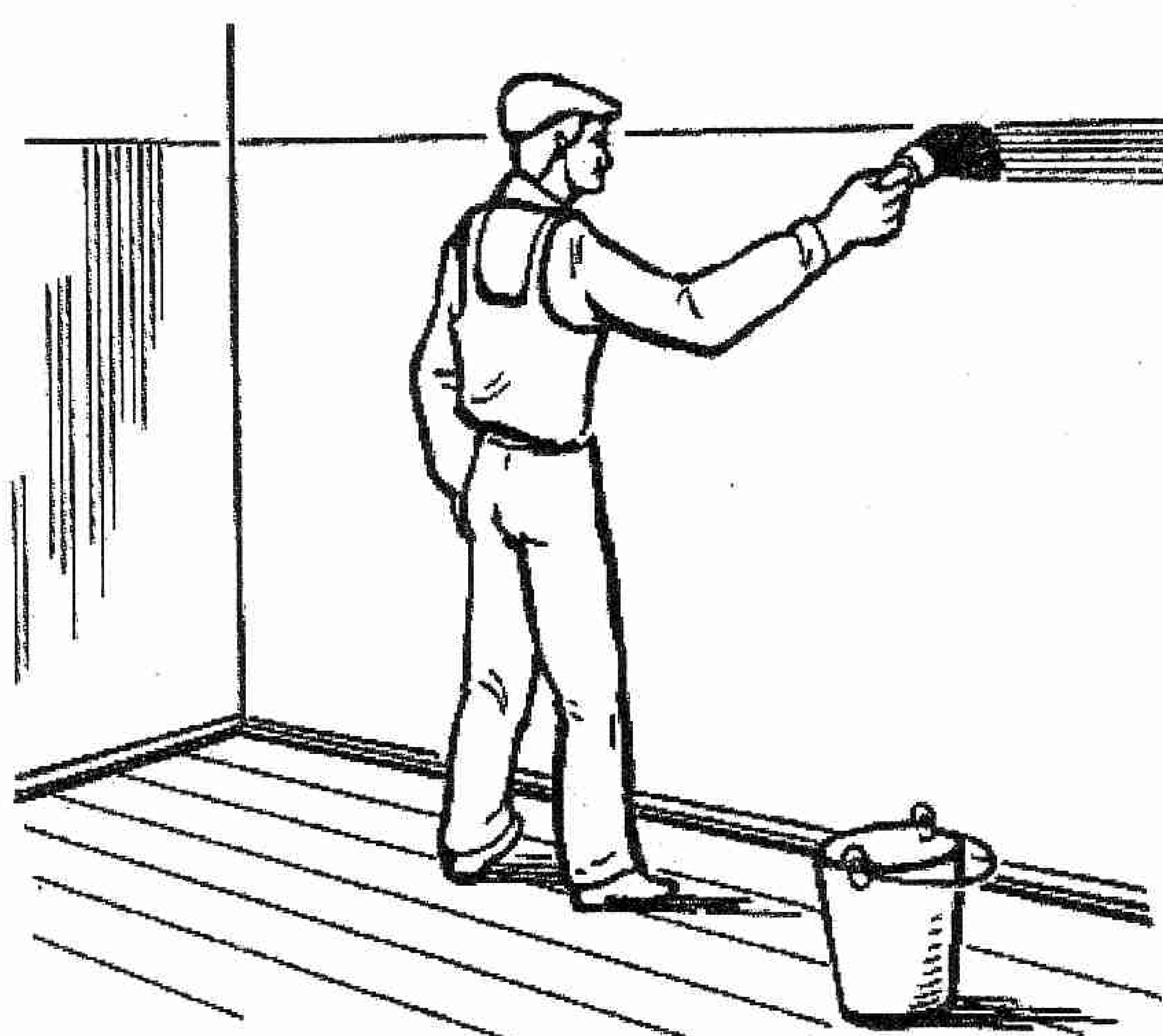

...при фарбуванні водяними фарбами

Відшарування плівки фарби. При фарбуванні поверхні по товстому шару попередніх набілів, надмірній кількості клею у фарбі (колері) або надто густому колері інколи плівка фарби відшаровується. Щоб усунути цей дефект, слід розтушувати набіл чистою водою, а за значного відшарування – зіскребти фарбу, набіл, перетерти штукатурку, заґрунтувати і заново пофарбувати.

Нерівномірне висихання поверхні. Коли температура навколишнього середовища коливається або ґрунтовка не досить чиста й однорідна, то пофарбована поверхня сохне нерівномірно. Щоб запобігти цьому, слід усунути причини, які викликають коливання температури повітря, та перевірити правильність приготування ґрунтовки.

Сирі плями. Часто при застосуванні клейових фарб на поверхні з'являються сирі плями або окремі місця із так званою "замерлою" фарбою, колір якої значно темніший, ніж у загального покриття. Таке трапляється, коли штукатурка, яку фарбують, ще не зовсім просохла. Дефекти усувають, промиваючи всю поверхню теплою водою та підсушуючи сирі місця, які потім ґрунтують і фарбують заново.

Надлишок клею. При застосуванні колерів, які містять надмірну кількість клею, а також при пофарбуванні поверхонь, зашпакльованих або заґрунтованих матеріалами, що містять надмірну кількість клею, також відбувається "замирання" колеру, внаслідок чого з'являються мармуровидні плями і смуги. Щоб усунути цей недолік, фарбу змивають гарячою водою, поверхню кілька разів промивають теплою водою, а коли вона просохне, дуже слабо ґрунтують (з невеликою кількістю клею: клей із шпаклівки повинен закріпити слабку ґрунтовку).

Рекомендується застосовувати ґрунтовку такого складу: купорос мідний – 50 г; мило – 50 г; клей тваринний, 10%-ний – 0,05 л; вода – до 10 л.

Якщо фарба "береться". При застосуванні колерів з недостатньою кількістю клею фарба "береться" при дотику. Щоб позбутися цього дефекту, поверхню промивають водою, ґрунтують і тільки потім фарбують колером з нормальним вмістом клею. "Братися" фарба може також, коли в колері містяться великі зерна пігменту або крейди. Тому перед використанням колер слід обов'язково проціджувати.

Стики, що залишилися помітними. Коли роботу виконують початківці, нерідко при фарбуванні по слабкій ґрунтовці або невміло виконаній роботі на поверхні залишаються помітними стики. За таких обставин поверхню слід обов'язково промити, знову заґрунтувати і пофарбувати.

"Прожилки". Якщо місця замазування щілин і тріщин гіпсовим розчином затерті, але недостатньо заґрунтовані, або тріщини, замазані вапняним розчином, погано затерті й не вирівняні з рештою поверхні, на пофарбованій поверхні з'являються "прожилки". Щоб усунути недолік, необхідно зчистити фарбу, промити водою поверхню і перетерти штукатурку, потім знову заґрунтувати і пофарбувати.

Смуги на пофарбованій поверхні. Якщо у колері недостатньо перемішаний пігмент або він погано розтушований, на пофарбованій поверхні з'являються смуги. Щоб їх позбутися, поверхню промивають водою і фарбують рідким колером з фарбопульта чи пилососа.

Бризки, патьоки і пропуски. При застосуванні рідкого колеру або уповільненому русі вудочки (при фарбуванні фарбопультом чи пилососом), особливо при великому отворі ніпеля форсунки вудочки, на поверхні з'являються бризки, патьоки і пропуски. За таких обставин фарбу необхідно змити водою, поверхню заново заґрунтувати і пофарбувати, підібравши відповідний ніпель форсунки.

Зміна тону пофарбування. Якщо у вапняних колерах використані нелугостійкі пігменти, а в клейових – нестійкі до вапна або пігменти, нестійкі до дії світла, сірководню чи сірчаних газів, то на пофарбованій поверхні змінюється кольоровий тон. У такому випадку необхідно змити фарбу, поверхню знову заґрунтувати і пофарбувати, використавши в колері пігменти, стійкі до дії лугів, вапна, світла й сірководню.

...при олійному пофарбуванні

При олійному пофарбуванні на поверхнях також можуть з'являтися різнорідні плями, здуття плівки, відшарування фарби та інші дефекти, усунути які значно легше, якщо правильно визначити причину їх появи.

Відшарування верхнього шару. Якщо пофарбували по вже пофарбованій поверхні, то верхній шар фарби інколи відшаровується тонкими плівками. Таке трапляється, коли пофарбовано по забрудненій чи покритій восковими матеріалами поверхні або по непросохлій деревині. Щоб позбутися дефекту, слід зачистити фарбу пемзою, промити поверхню мильною й чистою водою, просушити і пофарбувати знову. Але при цьому необхідно ретельно виконати всі необхідні операції.

Сітка тріщин на пофарбованій поверхні може з'явитися, якщо пофарбували по недостатньо просохлому ґрунту. Щоб позбутися недоліку, поверхню зачищають пемзою або шкуркою і фарбують заново.

Груба фактура пофарбування. Якщо недостатньо якісно зашпаклювали поверхню або зачистили пемзою шпаклівку, то пофарбування матиме грубу фактуру. Те ж саме трапляється, коли пофарбовано непроцідженим колером або неправильно проторцьовані поверхні.

Слід прочистити поверхню пемзою або шкуркою і заново пофарбувати ретельно приготовленим колером.

Плями різного кольору, в тому числі з непросихаючою фарбою, з'являються тоді, коли поверхню пофарбовано по штукатурці, яка не просохла на всю товщину (особливо цементній). Щоб виправити недолік, слід видалити шар фарби в місцях, де утворилися плями, нейтралізувати штукатурку слабким розчином соляної кислоти, промити чистою водою, просушити, заґрунтувати, зашпаклювати і знову пофарбувати.

"Проростання" старого тону. Якщо попереднє пофарбування виконане на пігментах, розчинених в олії нової фарби, то може відбутися "проростання" колерного тону старої фарби. У цьому випадку необхідно зачекати, доки просохне фарба, а потім покрити поверхню двома-трьома шарами нітролаку і пофарбувати заново.

Патьоки, зморшки, зборки. При використанні недостатньо розтушованої рідкої фарби можуть утворюватися патьоки, а нанесений занадто товстий шар фарби (жирне пофарбування) спричинить появу зморшок або зборок (гофрована поверхня). За таких обставин поверхню слід зачистити, зашпаклювати і заново пофарбувати.

Сліди щітки з'являться на пофарбованій поверхні при використанні занадто густої фарби, недостатньо розфлейцьованої. Тоді поверхню необхідно зачистити пемзою або шкуркою і знову пофарбувати, скориставшись фарбою нормальної густини.

Стики будуть помітними, якщо фарбувати велику площу швидкосохнучою фарбою з перервами, кількома захватками. Щоб уникнути цього, роботу такою фарбою слід виконувати безперервно і без зволікань.

"Крокодилова шкіра". Якщо недостатньо висохлий підготовчий шар пофарбувати швидкосохнучою фарбою, то на поверхні утвориться "крокодилова шкіра". Таку поверхню необхідно зачистити і заново пофарбувати.

Пропуски, викривлення. Якщо на поверхні помітні пропуски або викривлення, це свідчить про те, що роботу виконано недбало, а відтак – її необхідно переробити.

Матові плями з'являються на поверхні, коли олія фарби ввібралася в погано заґрунтовану поверхню. Її слід зачистити дрібною шкуркою і пофарбувати вдруге.

Повільне висихання може бути спричинене тим, що під час роботи застосували пігменти (сажа, сієна, цинкові білила та ін.), які уповільнюють висихання, або оліфа містить домішки (мінеральні мастила тощо). Щоб позбутися дефекту, необхідно розтушувати поверхню і додати до фарби сикативу, а оліфу замінити доброякісною.

Недостатня покривність фарби. Якщо застосовувати ґрунтовки, колір яких значно відрізняється від кольору фарби, то покривність фарби може бути недостатньою. Тоді поверхню слід додатково пофарбувати.

І насамкінець хочеться сказати про таке. Якщо пофарбування виконувати швидко, старанно, ретельно готуючи поверхню і застосовуючи лише якісні матеріали, то результат вас обов'язково задовольнить і потішить.

К. Василенко

Багато фітонцидів – це погано, *або* Скільки квітів поставити в одній кімнаті?

Прикрашати квартири квітами люблять усі, але не всім вдається зробити це добре. Найбільше розчарувань і прикрощів отримують від такої роботи початківці. Щоб уникнути найпоширеніших помилок, пропонуємо кілька порад аматорам.

Нерідко квітникарі-колекціонери намагаються в одному приміщенні розташувати якомога більше рослин, що призводить лише до захаращення кімнати і створює певні перешкоди для нормального існування самих рослин, які нібито й без видимих причин, але починають хворіти і з часом гинуть.

Отже, одним з основних правил озеленення закритих приміщень є помірна або навіть невелика кількість "зелених" вихованців у кімнатах. Це слід враховувати ще й тому, що рослини виділяють леткі речовини – так звані фітонциди. Безперечно, вони дуже корисні. Більшість з таких летких рослинних речовин має значну біологічну активність, яка, стимулюючи життєві процеси в організмі людини, підвищує продуктивність дихання, поліпшує обмін речовин.

Коли у повітрі недостатньо фітонцидів, людина почувається погано, мляво, швидше втомлюється, в неї погіршується стан здоров'я, можуть виникнути різні тяжкі захворювання. Але коли в повітрі надмірна кількість цих речовин, вони виявляються шкідливими і можуть викликати отруєння, головний біль, алергію.

Нерідко таке трапляється в оселях, де господарі занадто захоплюються вирощуванням швидкорослих рослин або тих, що виділяють шкідливі для здоров'я леткі речовини. Ось чому надмірна кількість великих рослин в кімнаті (по 4–5 екземплярів до 2–2,5 м заввишки на площі близько 25 кв. м з не дуже високою стелею), так як і багато квітуючих рослин або букетів сильно духмяних квітів (гіацинтів, олеандрів, лілії королівської тощо) неприпустимі в житловій кімнаті, бо це шкодить здоров'ю.

Крім надмірної кількості певних речовин, які вони виділяють, великі рослини за недбалого догляду стають ще й розсадниками пилу в квартирі. Волога, що випаровується рослинами, не встигає розсіюватися. Усе це разом і призводить до появи безсоння у мешканців квартири, частого головного болю, анемії.

Отже, радимо тримати в кімнатах невелику кількість середньорослих рослин. Так, фахівці рекомендують у кімнатах середньої площі (30–35 кв. м) вирощувати не більше 3–4 рослин до 100–130 см заввишки та 5–6 невеликих, заввишки до 30–50 см рослин. Щодо кімнат, які мають високу стелю і їхні вікна виходять на північ, то в них можна тримати не більше 1–2 середньорослих і 4–5 низькорослих рослин. У великих, добре освітлених кімнатах з високою стелею рекомендують культивувати 1–2 великі рослини (до 2,5 м заввишки), 1–2 середньорослі та 4–5 низькорослих (20–35 см).

Циркулярка

Автор статті М.Набок за кермом міні-трактора власної конструкції

Корпус 1 (рис. 1) підшипників вала пиляльного диска 2 жорстко закріплюється на спеціальному маятнику (рис. 2), виготовленому із швелера 3 №16 (160 мм) і вісі 4. Швелер через косинку 5 (t = 8 мм) приварюється до вісі, яка через два підшипники з упорами 7 з'єднується з задніми ніжками 8 (кутники 50×36×4 мм) стола циркулярки.

Таке з'єднання дає можливість змінювати у вертикальній площині положення пиляльного диска (або фрези) – тобто змінювати висоту пиляльного диска над кришкою 9 стола циркулярки і виконувати складні столярні роботи по виборці в деревині четвертей, пазів, робити пропили різної глибини тощо.

Зміна висоти пиляльного диска над кришкою здійснюється за кілька секунд. Відпустивши на півоберта гайку 10 (М12) з важелем, послаблюємо з'єднання важеля 11 подовження швелера маятника з направляючою підвіски 12 і за ручку 13, що вкручена в різьбову частину важеля, піднімаємо або опускаємо маятник з корпусом підшипників вала пиляльного диска. Затиснувши гайку – (болтом М12 з квадратною потайною головкою) фіксуємо в напрямній підвіски важіль. Для зменшення зусилля підйому маятника встановлено балансирну пружину 14.

Корпус підшипників (два підшипники 60207) я використав від списаного бурякозбирального комбайна (можна зняти й з нового, але це обійдеться дорожче). Подібні корпуси застосовуються також в гичкозбиральній машині БМ-6, у кукурудзозбиральному комбайні та деяких інших сільгоспмашинах.

Привід вала циркулярного диска здійснюється від двигуна 15 потужністю 1,5 кВт з обертами 2920 об/хв. До пластини 16, яка приварена до боковини швелера маятника, двигун кріпиться чотирма болтами (М10) через фланець. Від двигуна до вала приводу диска крутний момент передається двома клиновими пасами (А-900) через шківи 17 однакового діаметра (Д=85 мм). Тому оберти пиляльного диска будуть у межах 2850–2900 об/хв. Для на-

Рис. 1. Циркулярна пилка з маятниковою підвіскою диска

тягування пасів у пластині прорізані продовгуваті отвори кріплення фланця двигуна.

Кришка стола 9 приварена до верхніх кутників і має прорізаний фрезою отвір 8×350 мм. Точне розташування по центру отвору пиляльного диска забезпечується переміщенням вісі маятника в горизонтальній площині упорами 7 (спецболтами М18) і фіксується контргайками 18. Лівий підшипник вісі маятника кріпиться до ніжки стола двома болтами М8. Це дає можливість легко демонтувати маятник у зборі після демонтажу цього підшипника. Правий підшипник приварений до ніжки стола.

Напрямна лінійка 19 виготовлена із кутника 50×50×4 мм, який приварено до спецвтулки 20, що переміщується по осі 21 і фіксується болтом 22 (М10) з маховичком. Контроль точної установки напрямної лінійки здійснюється по пластмасовій учнівській лінійці, що прикручена гвинтами М4 до переднього (поперечного) кутника рами циркулярки. До втулки прикріплена стрілка, що вказує відстань від пиляльного диска до напрямної лінійки – тобто ширину відрізаної деталі.

При певних роботах (розпил ДВП тощо) напрямну лінійку і захисний щиток 23 потрібно зняти. Для цього відгвинчуємо болт 24 (М12) з маховичком і подаємо вісь вправо, виводячи їх з напрямних кронштейнів 25.

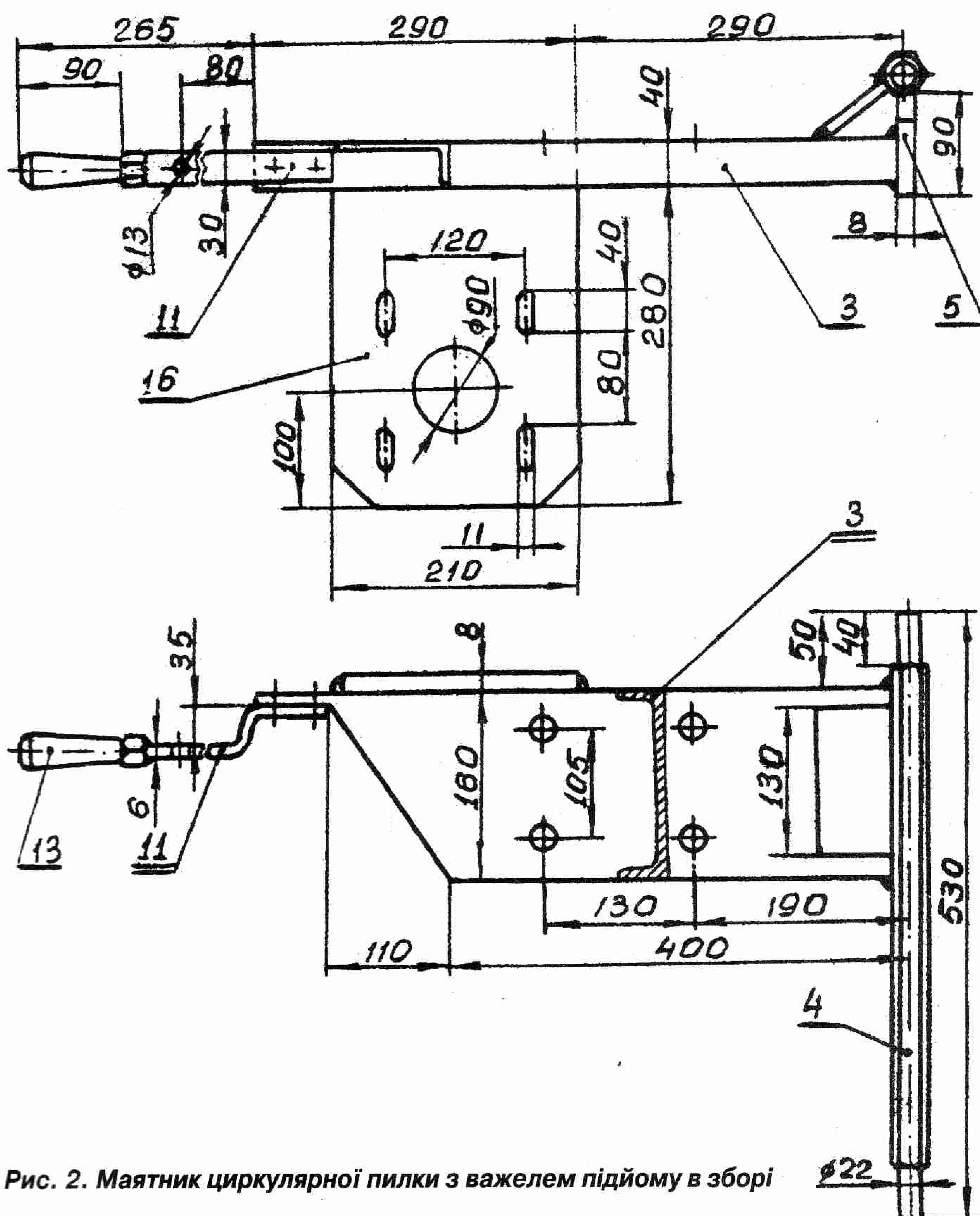

Рис. 2. Маятник циркулярної пилки з важелем підйому в зборі

За пиляльним диском встановлено розклинюючий ніж 26, відстань якого від диска можна регулювати. Над пиляльним диском встановлено захисний щиток (23), закріплений до рами циркулярки болтом 27 (М12) з вороточком. До швелера маятника приварений захисний (він же і стружковідвідний) кожух 28. На рис. 2 його умовно не показано. Закривається кожух кришкою 29, що кріпиться до нього через шпильки двома гайками М6 (з "баранчиками").

Для заміни пиляльного диска відпускаємо гайку 10 і за ручку важеля опускаємо маятник униз по напрямній підвіски до кінця; знімаємо кришку 29 кожуха; відгвинчуємо гайку М32×1,5 вала диска; знімаємо фланець, а потім і пиляльний диск (чи фрезу).

У передній частині циркулярки в правому кутку розміщена спеціальна шафа 30 з дверцятами, розділена горизонтальною перегородкою на дві частини. У верхній частині я розмістив магнітний пускач електродвигуна і захисний автомат. Кнопки керування пускачем (пуск і стоп) та сигнальна лампочка напруги розміщені на передній кришці шафи. У нижній частині шафи зберігаються змінні й запасні диски, фрези тощо.

Маючи саморобний фугувальний верстат і цю циркулярку, я легко розпилюю дошки завтовшки до 75 мм, впорююся зі столярними роботами, виготовляю двері, вулики тощо. А замінивши пиляльний диск фрезою завтовшки 2 мм, отримую першокласні заготовки деталей для бджолиних рамок.

Сталеві деталі (кутники, труби, швелери, полоси тощо) легко розкроюю на циркулярці абразивним відрізним диском діаметром 300 мм. Оберти диска і потужність двигуна забезпечують швидкий і якісний розріз сталевих заготовок. Ручною ножівкою по металу тепер я майже не користуюсь.

Саме за допомогою цієї циркулярки я виготовив металеві заготовки для міні-трактора, а також самозвального причепа до нього, гребки, культиватора, навісної фрези тощо.

Шановні читачі! Творіть, вигадуйте, майструйте! Нехай це полегшує вашу працю в господарстві, робить її цікавою й приємною. І щоб ваші успіхи дружина та члени сім'ї відзначали сертифікатом якості, а то й присвоїли високе звання "Заслужений раціоналізатор садиби". Успіху вам!

Микола Набок

Кам'яна вата

Кам'яна вата PAROC належить до групи мінеральних ват. Вона застосовується для утеплення покрівель, мансард, перекриттів, стін, підлог, фундаментів, цоколів житлових і громадських будинків.

Мінеральна вата – це спільна назва для всіх неорганічних волокнистих матеріалів. За сировиною вона ділиться на три види. Це шлаковата, скляна вата й кам'яна вата. До останньої категорії й належить вата PAROC. Інша її назва – базальтова вата. Кам'яна вата PAROC має низку унікальних властивостей, що дають змогу успішно застосовувати її в різних будівельних системах. Сировиною для виробництва кам'яної вати PAROC є гірські викинуті (базитні) породи.

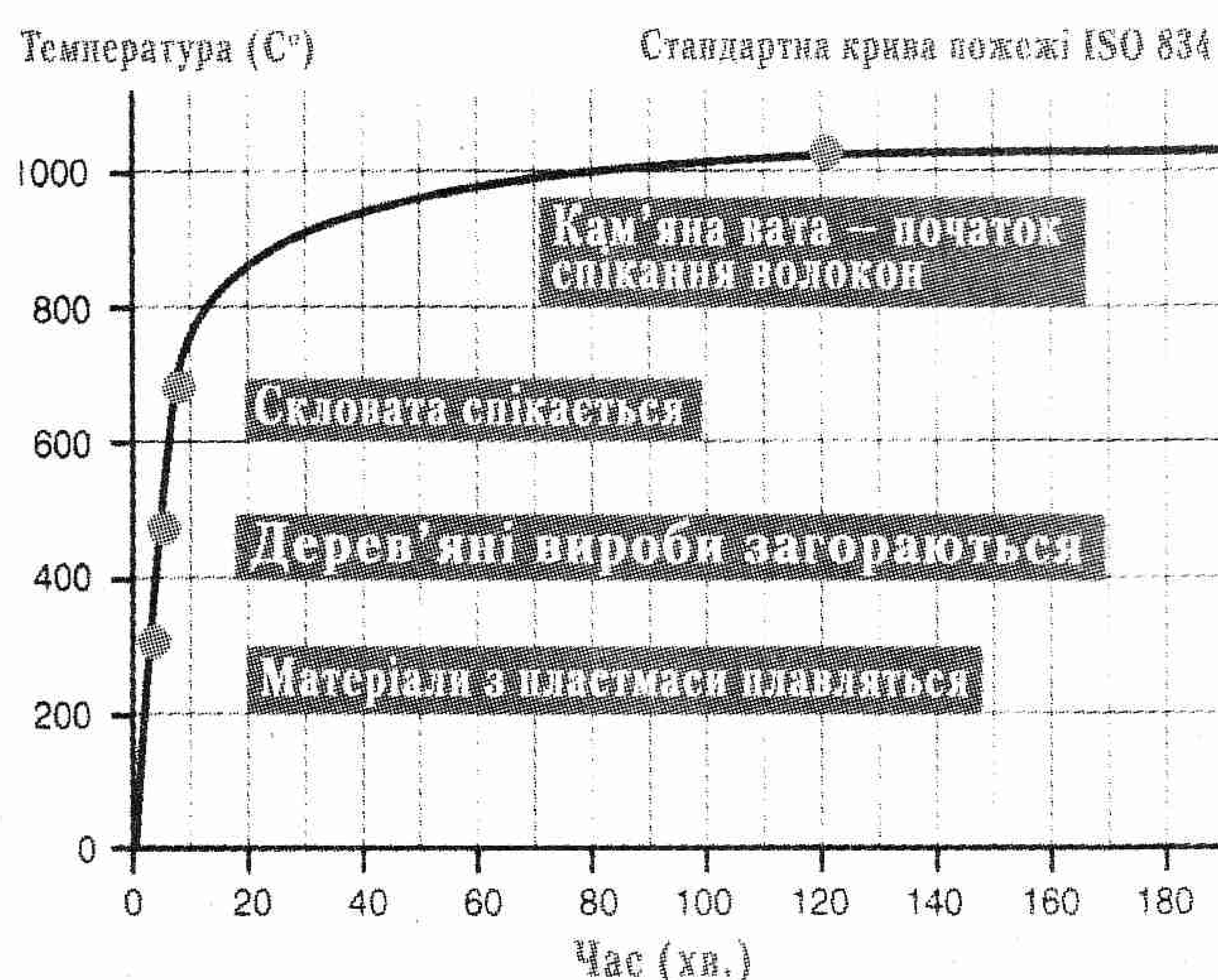

Протипожежні властивості. Температура плавлення базальту – основного компонента, що входить до складу кам'яної вати PAROC, становить 1500°С, а температура спікання волокон перевищує 1000°С. Завдяки цьому теплоізоляційні вироби PAROC знаходять застосування там, де застосування інших теплоізоляційних матеріалів неможливе. Під час випробувань за стандартом ISO 834 (див. стандартну криву пожежі) температура на іспитовому стенді досягає 800°С упродовж 15 хвилин, 900°С упродовж 30 хвилин й 1100°С через три години після початку випробувань. Не всі види матеріалів, класифіковані як негорючі, можуть продемонструвати такі протипожежні властивості, як кам'яна вата PAROC. На підставі випробувань, проведених як в Україні, так і за рубежем за різними методиками і за різними стандартами (ISO 1182, DIN 4102, ДЕРЖСТАНДАРТ 30244-94, ДСТУ Б.В.2.7-19-95), вироби з кам'яної вати PAROC класифікуються як негорючі.

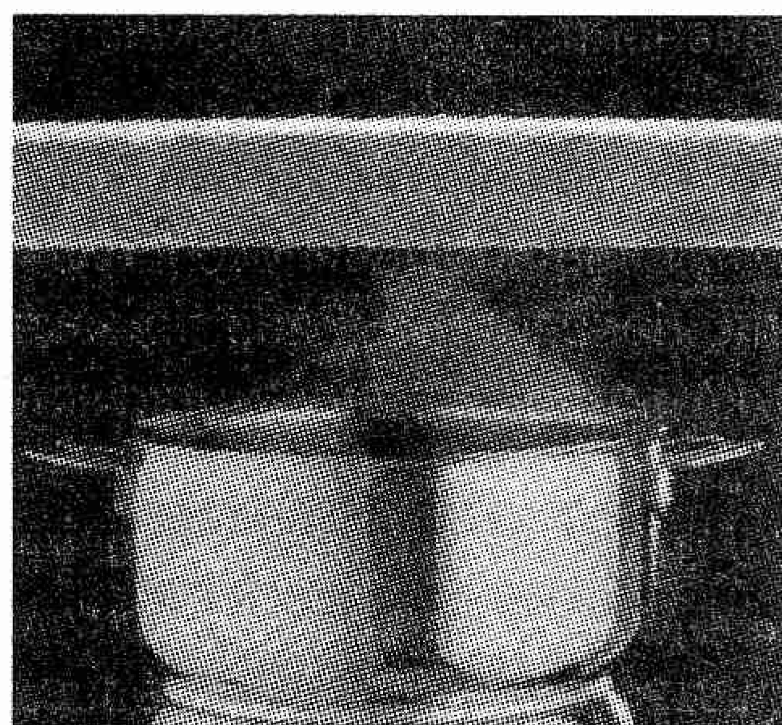

Вата PAROC не плавиться й навіть при високих температурах зберігає свою форму (за стандартом 1501182)

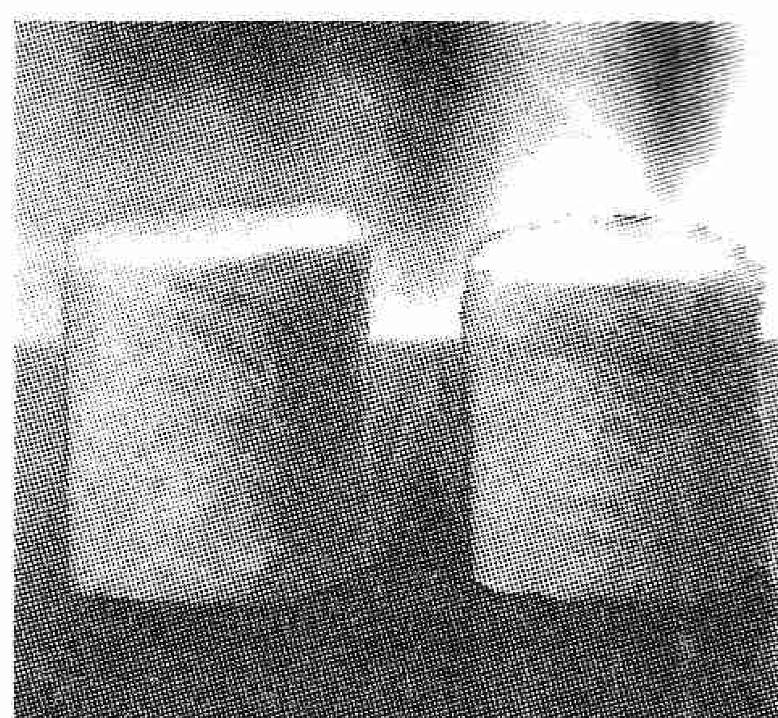

Маючи відмінну паропроникність, залишається практично сухою.

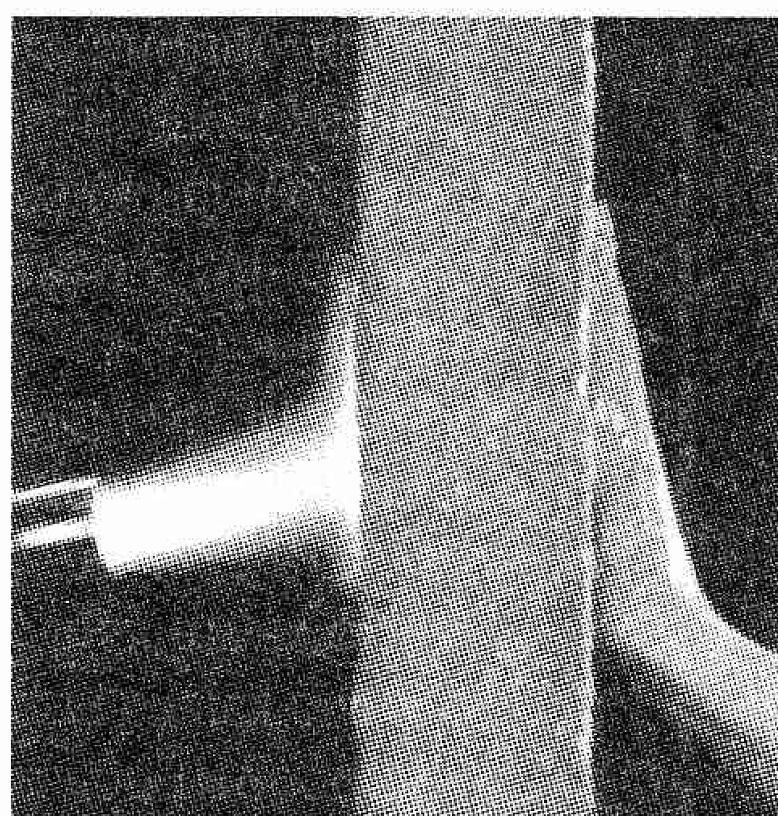

Наочна ілюстрація низької теплопровідності кам'яної вати PAROC. До матеріалу, який нагріває пальник, з іншого боку можна прикласти долоню, не боячись обпектися.

Теплоізоляційні властивості. Кам'яна вата PAROC складається з надзвичайно тонких (0,04 мкм), хаотично переплетених волокон, між якими є повітря. Фактично в матеріалах PAROC міститься багато повітря й мало каменю. Це забезпечує малу щільність виробів і обумовлює їхню власну низьку теплопровідність – від 0,032 до 0,045 Вт/м°С у сухому стані за середньої температури 10°С. Основними показниками ізоляційних матеріалів є теплопровідність, вологість і водопоглинання, міцність, паро- і повітропроникність. Ступінь теплопровідності матеріалу характеризується величиною його коефіцієнта теплопровідності. Фізично даний коефіцієнт показує тепловий потік у ватах, що проходить за 1 годину через квадратний метр плоскої стінки завтовшки 1 метр при різниці температур між поверхнями цієї стінки в 1°К. Чим менший коефіцієнт теплопровідності, тим кращі теплоізоляційні властивості матеріалу. У нормативних документах для розрахунків застосовуються значення теплопровідності, визначені для різних умов експлуатації, які, у свою чергу, залежать від режиму температури та вологи в приміщенні й від клімату місцевості.

Підготувала **Г.Ткаченко**

Люди старшого покоління звикли до того, що піч – це невід'ємний атрибут кожної селянської сім'ї, хоч займає в оселі багато місця. Але ж піч можна спорудити і на повітрі, тобто на подвір'ї, під навісом чи в іншому місці. На такий шлях давно стали європейці і не без користі.

Споруда, варта уваги

Той, хто жив або живе в селі, добре знає, що без печі практично не обійтись. Це особливо відчутно зараз, коли люди змушені самотужки пекти хліб, пироги, пряники, варити страви, гріти воду, готувати пійло тощо. Та й смак страв, приготовлених у печі, неперевершений. Борщ, капусняк, селянська юшка, голубці, холодець, зварені у печі, прямо-таки виразно різняться від таких же страв, приготовлених на плиті, керогазі чи електроплитці.

Десь у 80-х роках, коли споживча кооперація доставляла хліб і хлібобулочні вироби мало не в кожне село, а смачні страви можна було покуштувати в їдальні, причому, як кажуть, за копійки, потреба в селянській печі відпала. Навіть у просторій новобудові не знаходилось місця для печі. Її, якщо й будували, то в літній кухні. І

Пропоную...

...перець Бел Гой і К^{О}, Колокол, Богатир та ін., чуфу, люфу, момордику, лагенарію (7 сортів), кавбуз, кавбудек, диньбуз, гарбуздиню, канталупу, скорцонеру, сою, сориз, вігну, маш, цибулю широколисту, багатоярусну; жминду, гумі, іргу, йошту, барбарис, айву А, В, Я, вишне-черемху, помідори: ранні, суперранні, ліаноподібні, гігантські – стійкі до фітофтори. Каталог – 500 найменувань.

В.П. Ярмольчук,
вул. Франка, 3, смт Рафалівка, Рівненська обл., 34371

...конструкцію котла опалення, паливом якого є вода (10 грн.) і каталог.

п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

... корейські поросята.

Тел. 8 (050) 464-67-72

...жоржини 25 сортів 3–6 грн.

Ірина Чорна,
вул. Партизанська, 50, м. Котовськ, Одеська обл., 66300,
тел. 8 (04862) 2-75-19

...зааненські козенята.

м. Полтава, тел. 8 (0532) 63-53-35, 8 (050) 346-22-60

...найкращі світові сортосерії айстр Морська зірка, Леді Корал, Мерлін, Матадор, Дракон, Валькірія, Корріда, Серенада, Бідермаєр, Діббон, інші квіти, овочі, лікарські рослини. Конверт – каталог.

Кирило Платонович Гресь,
с. Нововоскресенка, Веселинівський р-н,
Миколаївська обл., 57025

...корейські поросята, хряки, свиноматки.

Вінницька обл., тел. 8 (097) 297-53-23

...жоржини (200), картоплю (30).

М.А. Бродович,
с. Красна, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл., 78451

...кращі сорти гладіолусів на зріз.

Євген Скобля,
вул. Милятинського, 3-а, кв. 1, м. Львів, 79024

...штамбовий аґрус (9 сортів), смородину (8), малину (26), фундук (2), колоноподібні груші (3), шовковицю (6), жимолость (4), виноград (15), троянди (31), клематиси (8) та ін.

В.А. Криворотько,
с. Бутовці, Хорольський р-н, Полтавська обл., 37823,
тел. 8 (050) 580-33-85

...саджанці – поштою. Морозостійкий виноград, актинідію, жимолость, кизил, малину, аґрус та ін. Колекцію декоративних рослин. Підписний конверт – каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки,
Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39625,
тел. 8 (0536) 79-42-10, 8 (066) 222-01-77

...корейських поросят.

м. Черкаси, тел. 8 (0472) 30-33-57, 8 (067) 468-59-95

...в'єтнамські поросята.

м. Житомир, тел. 490-176

... продається колекція повністю або частково по видах рослин. Найкращі великоплідні сорти суниць (понад 100), чорної, червоної, білої смородини (61), малини (36), аґрусу (23). Оптові партії саджанців суниці, смородини, малини, аґрусу на загальну площу до 3 га. Для бажаючих – реалізація поштою вроздріб.

Володимир Федорович Нікіпєлов,
вул. Шевченка, 76, с. Тубільці, Черкаський р-н.,
Черкаська обл., 19611,
тел. 8 (050) 9620418, 8 (050) 183-03-47

...насіння помідорів червоних, жовтих, рожевих, оранжевих, смугастих, зелених, білих, бордово-коричневих і грушеподібних, перцеподібних, серцеподібних, великоплідних; перцю Бел Гой, огірків (10 сортів): Апоміксис, китайські (4); розторопші, синюхи; інших овочевих і лікарських рослин; високоврожайну картоплю (25): Агаве, Ароза, Вінета, Серпанок, Беттіна, Воля, Скарб... Конверт – каталог.

О.А. Горбач,
вул. Гагаріна,18, м. Сарни, Рівненська обл., 34503

Корейські свині молодняк та порісні свиноматки.

Київська, Ставище, 8 (264) 5-42-26, (8096) 314-64-96

Корейські свині молодняк та порісні свиноматки. Великий вибір.

8 (271) 2-14-81, 8066-753-21-19

Піч на відкритому повітрі

ніхто і ніколи, зокрема в нас, на Поділлі, не спорудив печі на повітрі. Десь в європейських країнах, зокрема в Угорщині, Болгарії, Югославії, Румунії (переважно в Трансільванії), навпаки, повітряні печі споруджені мало не в кожному дворі. Вони своєрідні, розраховані на випічку одного великого хліба, короваю, тушкування м'яса, приготування консервів тощо.

Будова печі

Повітряна піч являє собою два підмурки або вкопані в землю стовпці, з'єднані міцним дерев'яним або металевим настилом, на якому вимощене дно (черінь) та зроблена двостворна ракуша, одна половина якої відокремлюється. Піддувало в такій печі передбачається, бо над ним не випікається хліб. Доступ повітря на вихід диму здійснюється через невеликі отвори в ракуші, які потім щільно закриваються.

Дно печі вимощують битою цеглою, заливаючи густо місеною жовтою глиною (бетон викришується). Ракуші роблять з вигнутих дерев'яних прутків, обмазаних місеною глиною. Однак задня ракуша постійна. Разом з дном печі вона являє собою одну конструкцію. Передня половина ракуші вільно знімається і приставляється, коли піч нагрівають, а також, коли сажають і виймають хліб чи інше печиво.

Технологія випічки

Палять в печі, як правило, сухими дровами. При цьому, полум'я нагріває ракуші, а жар – дно печі. Замісене тісто, сформоване у велику хлібину, приносять на піддоні з жерсті, перевіряють накал печі і саджають на випікання.

Для перевірки готовності печі існує досить простий спосіб. Жар вигрібають, половини ракуші стулюють, пропустивши всередину смужки білого паперу. Якщо через 5–6 секунд папір не змінить колір – піч ще слід нагрівати; якщо папір став коричневим – піч нагріта в міру; якщо папір спалахує – піч перекалена, її слід остудити.

Перевіривши у такий спосіб готовність печі, саджають тісто і швидко замазують щілини між ракушами, а також отвори: піддувало та димохід. Тривалість випічки в межах 30–40 хв. Термін цей для кожної окремої печі буде різним.

Дивно, але хлібина десь 60–70 см у діаметрі і майже такої ж висоти пропікається наскрізь. Готовність визначається стуком пальців по дну хлібини. Дзвінкий стук – хлібина спечена. Глухий – сирувата. Її повертають на допікання. Але до цього тамтешні господарі вдаються рідко.

Дві конструкції печі

Про одну з них – європейську говорилося вище. Вона зручна тим, що на випічку йде мало палива, хоч дещо складна в обслуговуванні. Та й хлібину не обов'язково випікати одну.

Друга конструкція – це та ж сама селянська піч, споруджена під навісом чи іншим покриттям, але на повітрі. До неї може бути додана плита, духовка, фігурний димохід. Але покрити споруду слід обов'язково, захистивши її від опадів. Правда, витрати палива тут будуть дещо більшими, ніж у приміщенні. Зате піч цілком виконуватиме свої функції, такі невід'ємні в господарстві.

Г.А. Скоряк

ЧИТАЙТЕ С ПОЛЬЗОЙ !

4 УНИКАЛЬНЫХ СБОРНИКА ИЗДАНИЙ ТЕПЕРЬ ДОСТУПНЫ КАЖДОМУ!

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

Компания «Гарантийное агентство» предлагает Вашему вниманию уникальный почтовый каталог. Перечисленные в нём издания помогут Вам решить огромное количество повседневных забот и проблем, стать ещё красивее и сильнее, поправить здоровье и материальное положение - а это значит сделать свою жизнь и жизнь близких Вам людей максимально полной, интересной и комфортной!

*Практическими знаниями из нашего каталога уже пользуются десятки тысяч человек по всей стране Его универсальное содержание разработано на основе потребностей большинства читателей - все технологии, методики и рецепты многократно испытаны, просты, эффективны, не требуют серьёзных затрат и доступны любому желающему. Благодаря расширенному ассортименту при максимально низких ценах наши издания приобрели широкую популярность, а **льготный вариант заказа** сделали уникальную библиотеку доступной каждому.*

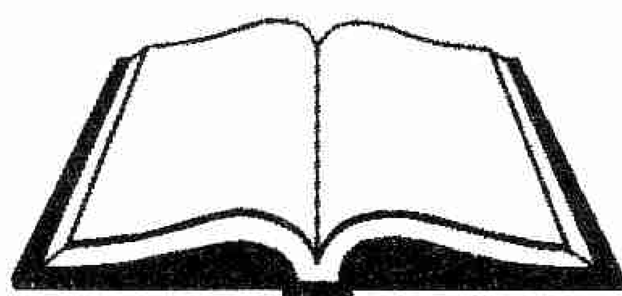

Наше главное правило делать всё для того, чтобы любой человек, проживающий даже в самом отдаленном уголке нашей страны, мог быстро и доступно получить необходимую ему информацию. Заказанные Вами издания доставятся наложенным платежом на Ваш адрес, как бы далеко Вы ни находились.

ОПЛАТА - ПРИ ПОЛУЧЕНИИ ЗАКАЗА НА ПОЧТЕ.

ПОСМОТРИТЕ НА АССОРТИМЕНТ И ЦЕНЫ ИЗДАНИЙ И СПЕШИТЕ СДЕЛАТЬ ЗАКАЗ!

I. КРАСОТА И ЗДОРОВЬЕ (сборник изданий)

01. ***«Супертело!»*** Уникальное методическое пособие для всех, кто хочет развить сильное, крепкое и мощное тело - занятия без тренажёров и «химии»! Ваша сила - это уверенность в любой ситуации! **Цена -2,50 грн.**

02. ***«Напитки чемпионов»*** Рецепты приготовления протеиновых коктейлей для наращивания объёма Ваших мышц. Отличное дополнение к пособию «Супертело!». **Цена - 1,50 грн.**

03. ***«Высокий рост-это красиво!»*** Уникальное практическое пособие по ускоренному увеличению роста на 6-8 см в любом возрасте. Представляет собой комплекс простых и понятных каждому упражнений, диет и рекомендации,в результате которых Вы осуществите свою заветную мечту - Вы увеличите свой рост!**Цена - 2 грн.**

04. ***«Похудеть - не проблема!»*** Очень эффективная методика похудения без голодной диеты и специальных упражнений. Прощай, лишний вес! **Цена - 1,50 грн.**

05. ***«Проститесь с животиком!»*** Это пособие поможет Вам «убрать» растолстевший живот. И просто,и без усилий! **Цена - 2 грн.**

06. ***«Хотите поправиться?»*** Уникальное пособие и сборник практических рекомендаций для всех, кто хочет излечить худобу и за короткий срок прибавить в весе. Эти эффективные рецепты и упражнения помогли уже сотням людей! **Цена - 1,50 грн.**

07. **«Здоровые зубы»** Уникальная методика естественного наращивания и лечения зубов без пломбирования. Приведенные рекомендации и рецепты простых средств позволят Вам не думать о зубных врачах и всегда быть со здоровыми зубами. Попробуйте, и забудьте о зубной боли! **Цена - 2 грн.**

08. ***«Восхитительные волосы!»*** Рецепты приготовления простых и эффективных средств, которые предотвратят выпадение волос, укрепят их корни, вылечат перхоть и зуд. Ничем не хуже фирменных шампуней! **Цена - 1,50 грн.**

09. ***«Идеальный бюст!»*** Этот уникальный сборник несложных упражнений стал настоящим открытием для многих девушек и женщин. Вы узнаете о том, как сохранить грудь красивой, придать ей упругость но главное - всего за пару месяцев увеличить объем бюста на 4-6 см! **Цена - 2,50 грн.**

10. ***«Осиная талия»*** Комплекс невероятно эффективных упражнений для повышения тонуса мышц живота и бёдер, для боковых и косых мышц - и, конечно,для уменьшения окружности талии! Ваши бедра станут упругими, талия-узкой, а живот станет совсем плоским. **Цена - 2 грн.**

11. ***«Вы неотразимы!»*** Комплексная методика и рецепты мазей для бесследного и безболезненного удаления волос с тела.Отличный способ сделать свою кожу идеально гладкой! **Цена - 2 грн.**

12. ***«Стройная и красивая!»*** Длинные ноги и округлые ягодицы - символ привлекательности современной женщины! Эти упражнения помогут Вам достичь желанного результата! **Цена - 1,50 грн.**

13. ***«Как быть всегда любимой»*** Практические советы - как нравиться всем, как сохранить свою молодость и красоту в любом возрасте. Вечные секреты обольщения! **Цена - 2 грн.**

14. ***«Рецепты красоты»*** Сборник простых рецептов приготовления лака, геля, бальзама, шампуня для волос, красок для окрашивания волос, кремов для лица, от веснушек и угревой сыпи. Отличная замена импортной косметике! **Цена - 1,50 грн.**

15. ***«Алкоголизм-беда»*** Простые методы лечения алкоголизма средствами народной медицины. Рецепты снятия похмелья, выведения из запоя, настои для отрезвления "мертвецки" пьяного, как пить и не пьянеть. **Цена - 2 грн.**

16. ***«Курение-вред»*** Рецепт простой и надежной методики для тех, кио решил покончить с курением раз и навсегда. Самый оптимальный вариант! **Цена - 2 грн.**

II. ПОЗНАЙ СЕБЯ (сборник изданий)

01.***«Суперпамять»*** Это самая эффективная методика развития памяти.Она повысит Ваш интеллект, разовьет природные способности, улучшит все виды памяти. Вы сможете быстро запоминать информацию любых объёмов, обходиться без записной книжки, легко выучить иностранный язык. **Цена - 2,50 грн.**

02. ***«Полиглот»*** Хотите владеть иностранным языком также легко, как и русским? Новейшая методика изучения поможет Вам в этом. Она рассчитана на любой язык - возможно даже изучать несколько языков одновременно! **Цена - 2,50 грн.**

03. ***«Быстрое чтение»*** С помощью этой методики Вы в несколько раз увеличите скорость чтения газет и журналов, литературы по специальности и деловой информации, художественной литературы - и при этом будете запоминать до 90% быстро прочитанного текста! **Цена - 2,50 грн.**

04. ***«Для Ваших глаз»*** *Оригинальная* и эффективная методика исправления дефектов зрения, составленная врачами Бейтсом и Утехиным. Вы сможете самостоятельно и навсегда избавиться от очков за короткое время! **Цена - 2,50 грн.**

05.**«Потрясающие секреты»** Каждый человек по своей природе экстрасенс. Стоит только создать условия для проявления этих возможностей-и они проявятся! Как развить в с ебе экстрасенсорные способности, как получать энергию из космоса, диагностика заболеваний и лечение по фотографии, безконтактный массаж - всё это и многое другое Вы найдете в этом издании. **Цена - 2 грн.**

06.***«Гармония разума»*** Это практическое пособие поможет Вам развить телепатические способности, расскажет об упражнениях для их тренировки, что такое психическое и энергетическое нападение и как от них защититься, как научиться ясновидению. **Цена - 1,50 грн.**

07. ***«Сила духа»*** Как развить смелость и уверенность в себе - такие необходимые качества характера. **Цена - 1,50 грн.**

08. ***«Народная мудрость»*** Как защитить себя и близких от «дурного» глаза, как лечить порчу, сглаз, испуг. **Цена - 2 грн.**

09. ***«Секс-магия»*** Искусство очарования и привораживания-отличная возможность околдовать кого угодно! Безо всяких усилий Вы добьётесь того, что недоступно остальным. **Цена - 2 грн.**

10. ***«Удивительное рядом!»*** Расшифрованный ключ и таблицы великого Нострадамуса для познания своей судьбы. Вам приоткроются страницы настоящего и будущего, скрытые желания друзей и дурные помыслы врагов. Тайны любви раскроются перед Вами. Узнав вою судьбу, можно попытаться с предотвратить грозящие неприятности или порадоваться предстоящим событиям. Конец сомнениям! **Цена -2,50 грн.**

11. ***«Фараон»*** Рецепт эликсира для усиления половой функции организма. Прочувствуйте его благотворное воздействие на Ваш организм - напиток просто волшебный! **Цена - 1,50 грн.**

12. ***«Мужская сила»*** Проверенный метод восстановления потенции с увеличением времени полового акта до желаемого предела. И Вы опять в отличной форме! **Цена - 2 грн.**

13. ***«Спокойный сон»*** Упражнения, реально помогающие избавиться от храпа. Результат скажется уже через две недели! **Цена - 1,50 грн.**

14. ***«Самолечение»*** Сборник рецептов лечения бронхита, бронхиальной астмы, остеохандроза, энуреза, экземы, варикозного расширения вен, гастрита, геморроя, диатеза, зубной боли и других болезней и заболеваний. Составлен на основе опыта народной медицины и тибетских долгожителей. **Цена - 1,50 грн.**

15. ***«Это уникально!»*** Рецептура приготовления простого народного средства, которое излечит многие Ваши болезни, снимет усталость, нормализует сон, усилит половую функцию организма, даст хорошее настроение и бодрость. Очень полезно и эффективно! **Цена-2 грн.**

III. НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ (сборник изданий)

01. ***«Суперурожай!»*** Уникальные методические пособия для дачников и садоводов по получению 3 тонн помидор с сотки, 1,5 тонны картофеля с сотки, высокого урожая огурцов (до120 штук с кв.метра!), тройного урожая малины. Составлены и проверены на практике опытными садоводами-селекционерами. Абсолютно реально на любом огороде! **Цена - 2,50 грн.**

02. ***«Всё о картошке»*** Сборник рекомендаций по увеличению урожая картофеля и получения его на 1,5 месяца раньше обычного срока, как вырастить мешок картошки на 1 кв. м., как получить урожай уже в мае, как вырастить сорт картофеля, который не ест колорадский жук, рецепт сильнейшего экологически чистого средства-колорадский жук уничтожит сам себя! **Цена - 2,50 грн.**

03. ***«Электроника на рыбалке!»*** Описание и схема сборки очень простой и эффективной звуковой приманки для рыб. Она собирает большую стаю рыб в месте ловли, не имея ничего общего с варварскими методами «убоя» рыбы и водных организмов. Электронные комплектующие для её сборки дешевы и доступны.Без улова не уйдете! **Цена - 2 грн.**

04. ***«Удачливый рыболов»*** Десятки рецептов эффективных прикормок и привад для любого вида рыбы - хищной, «мирной», верховодной, глубоководной! Составлены известными рыболовами - спортсменами и проверены многолетней практикой ужения. Будет клевать постоянно - и азартная рыбалка Вам обеспечена!

Цена - 2,50 грн.
05. ***«Сети делайте сами!»*** Чертежи и описание изготовления ручной машинки для вязания сетей любого размера, и способы их вязания. Без проблем свяжете садок, подсачек, малявочницу и сеть большего размера. **Цена - 2,50 грн.**
06. ***«Тонирование»*** Технология тонирования автостекол, светофильтров и стёкол для очков. Любой тон: светло-коричневый, желтый,молочно-белый, зелёный, изумрудный, рубиновый и др. **Цена - 1,50 грн.**
07. ***«Бесплатный бензин делайте сами!»*** Подробное руководство по самостоятельной сборке простого миниаппарата для домашнего изготовления 100% заменителя бензина любой марки (А-76, АИ-93 и др.) из воды и бытового газа. Материалы для сборки доступны всем, а получаемое топливо к тому же повышает ресурс двигателя в 1,5-2 раза. Приводятся рекомендации конструктора установки, советы и опыт практиков-любителей, их варианты. Потрясающая экономия средств для каждого автовладельца! **Цена - 2,50 грн.**
08. ***«Вместо бензина - кухонный газ!»*** Руководство по изготовлению полного комплекта газобаллонной аппаратуры для любого автомобиля из доступных комплектующих, советы по переводу машины с бензина на обычный природный газ, а также - чертежи и описание сборки уникальной миниустановки для заправки переоборудованного автомобиля природным газом от к вартирной газосети! Материальные затраты небольшие, а выгода от установки - максимальная! **Цена - 2 грн.**
09. ***«Экономия»*** Народные способы экономии автотоплива на 20-30% при эксплуатации автомобилей и мотоциклов. **Цена - 1,50 грн.**
10. ***«Маленькие хитрости, необходимые в дороге»*** Как запустить двигатель в сильный мороз, приспособление для быстрой разбортовки колёс, как вытащить застрявший автомобиль в одиночку, и другие советы. **Цена - 1,50 грн.**
11. ***«Если Вы выпили за рулем»*** Советы опытного водителя тем, кто слегка выпил, но по каким-то причинам вынужден сесть за руль - как не попасть в аварию, скрыть от инспектора свое состояние, разговор с ним, и другие полезные советы. **Цена - 1,50 грн.**
12. ***«Меха, шкурки и шапки»*** Подробное руководство и рекомендации опытных сибирских скорняков по выделке и окрашиванию шкурок, а также шитью меховых шапок. Отличный бизнес на всю зиму! **Цена - 1,50 грн.**
13. ***«Коллекционер»*** Вы хотите продать монеты СССР, но не знаете их реальной стоимости? Каталог, в котором даны цены на монеты СССР и России с 1700 по 1992 г. **Цена - 1 грн.**
14. ***«Телеантенна - своими руками!»*** Практическое руководство по сборке уникального антенного устройства, с помощью которого любой телевизор станет принимать множество новых интересных коммерческих и др. телеканалов не только России и СНГ, но и дальнего зарубежья! Конструкцию может собрать даже начинающий радиолюбитель из самых распространенных деталей. **Цена -2,50 грн.**
15. ***«Антенный усилитель»*** Описание и схема сборки простого антенного усилителя, который обеспечит отличное качество изображения в зоне неуверенного приема и позволит нормально принимать даже удаленные телесигналы. Незаменимое устройство для настоящих телезрителей! **Цена - 2,50 грн.**

IV. ПРИГОДИТСЯ ВСЕМ (сборник изданий)

01. ***«Кирпичи-почти бесплатно!»*** Руководство по изготовлению красного термостойкого кирпича из практически бесплатных, доступных всем материалов. По качеству и внешнему виду ничем не отличается от промышленного! **Цена - 1,50 грн.**
02. ***«Строительные блоки»*** Простая технология изготовления строительных блоков повышенной прочности и без цемента! Возможны любые размеры, формы, расцветки. **Цена - 1,50 грн.**
03. ***«Прочно и практично!»*** Руководство по сборке своими руками простого механического устройства для плетения сетки - рабицы - универсального материала, из которого можно сделать и забор для защиты огорода или пасеки, и клетку для кроликов или цыплят, а также арматуру для блочных конструкций. **Цена - 1,50 грн.**
04. ***«Электроды для сварки»*** Простые рецепты изготовления электродов из самых доступных материалов, а также рецепт знаменитого среди умельцев «термитного карандаша»,который заменяет электросварку. **Цена - 1,50 грн.**
05. ***«Помощник мастера»*** Подробная инструкция и схема сборки сварочного аппарата, который собирается всего за пару дней, варит металл толщиной до 20 мм электродами диаметром до 4 мм и при этом работает от сети 220 В. Наверняка пригодится в гараже при ремонте автомобиля, на даче,в быту. **Цена - 2 грн.**
06. ***«Ремонт сантехники»*** Подробное описание технологии восстановления эмалированного покрытия на ваннах, раковинах, посуде в домашних условиях. **Цена - 1,50 грн.**
07. ***«Волшебная жидкость!»*** Сборник рецептов простых средств для удаления с бумаги любого типа различных печатей, штампов, записей и т. п. Необходимые химикаты продаются в каждой аптеке! **Цена - 1,50грн.**
08. ***«Печати и штампы»*** Способы изготовления в домашних условиях печатей, штампов, штемпелей и экслибрисов любой сложности. Самая доступная технология. **Цена - 1,50 грн.**
09. ***«Мини-ксерокс из увеличителя!»*** Руководство по переделке обычного фотоувеличителя в домашний миниксерокс, способный ежедневно делать нужное количество копий. **Цена - 1 грн.**
10. ***«Вечная лампочка!»*** Простой секрет переделки обыкновенной лампочки, после которой она станет «вечной» и никогда не перегорит. **Цена - 1 грн.**
11. ***«Враг ржавчины»*** Рецептура специальной мази для 100% удаления ржавчины и защиты от неё кузова, днища, других частей автомобиля и любых металлических изделий (замки, петли и т. п.). Надежная защита от коррозии теперь Вам обеспечена! **Цена-1,50 грн.**
12. ***«Кинескоп»*** Простой способ восстановления «севшего» кинескопа у телевизора. **Цена - 1 грн.**
13. ***«Защитник»*** Описание и схема изготовления мощного карманного электрошокера - максимально эффективного прибора для самообороны. «Защитник» парализует нападающего током и ослепляет его яркой вспышкой. Вечерние прогулки будут спокойнее! **Цена - 1,50 грн.**
14. ***«Шпион»*** Простая схема «жучка» для прослушивания помещений и автомобилей в радиусе 100 м по бытовому УКВ-приёмнику. **Цена - 2 грн.**
15. ***«Сторож»*** Руководство по изготовлению универсального радиоохранного устройства для автомобиля, гаража, квартиры и т. п. Простое в сборке, но ничем не уступает дорогим импортным конструкциям! **Цена - 1,50 грн.**
16. ***«Кулинарные рецепты»*** Как приготовить в домашних условиях маргарин высшего сорта, уксус, искусственный мёд, мармелад, конфеты, дрожжи, кетчуп, шампанское, «черную икру», мороженое, хрустящий картофель - и другие продукты. **Цена - 1,50 грн.**
17. ***«Спирт и пиво!»*** Сборник рецептов простого приготовления в домашних условиях питьевого спирта без сахара из доступных компонентов и продуктов, а также секреты приготовления вкуснейшего домашнего пива 10 сортов на любой вкус. Всегда будет что поставить на стол и приятно удивить гостей! **Цена - 2,50 грн.**
18. ***«Избавьтесь от вредителей!»*** Сборник рецептов приготовления очень эффективных составов для борьбы с беспокойными насекомыми - тараканами, мухами, клопами, комарами, блохами, вшами, а также рецепты средств против мышей и крыс.**Цена-1,50 грн.**
19. ***«Займитесь делом!»*** В этом пособии предлагается более 30 способов честного и легального зарабатывания денег на дому. Все способы не требуют вложения больших средств, высокой квалификации, а доходность зависит от Вашего желания работать и зарабатывать. **Цена - 2,50 грн.**

СПЕЦИАЛЬНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

С недавних пор мы имеем возможность предложить Вам **льготный вариант заказа**,который существенно сэкономит Ваши средства. Теперь Вы можете приобрести у «Гарантийного агентства» полный комплект из четырех зборников которые включают в себя 65 изданий в **четыре раза дешевле** их общей стоимости **- за 30 грн.** Согласитесь, по сегодняшним временам это не очень большая сумма за универсальные издания, которые будут полезны в каждом доме и не раз окажут Вам и Вашим близким столь необходимую и долгожданную помощь во многих жизненных ситуациях.Решайте!

Внимание **!НОВИНКА!** Только для наших читателей! Заказывая у нас хотя-бы один сборник изданий, Вы получаете право приобрести уникальную энциклопедию игрока
"Как выиграть в Украинскую Национальную Лотерею"
по льготной цене - всего за 10 грн.

КАК ОФОРМИТЬ СВОЙ ЗАКАЗ:

• Аккуратно и разборчиво заполните БЛАНК ЗАКАЗА. Отметьте выбранный сборник изданий галочкой. Если одного БЛАНКА ЗАКАЗА недостаточно, заказ можно оформить на простом листе бумаги. **Минимальный заказ - 1 сборник изданий в два раза дешевле их общей стоимости.**
• Вложите заполненный БЛАНК ЗАКАЗА в конверт и отправьте по адресу:

г. Днепропетровск, 49000, а/я 107
"Гарантийное агентство"

• После получения от Вас заявки Ваш **заказ будет** сформирован, упакован и **отправлен** по Вашему адресу **наложенным платежом.** Свой заказ Вы оплатите при получении на почте. **Почтовые расходы по Украине - 5 грн.**
БЛАГОДАРИМ ВАС ЗА ОКАЗАННОЕ ВНИМАНИЕ И ЖДЕМ ВАШЕГО ЗАКАЗА!

Вийшло у світ чудове видання – **"Енциклопедія народної медицини"** – 2 томи, фоліантний розмір, суперобкладинка (упорядник відповідальний редактор О.Михайлевський). Перший том (1260 стор.) містить понад 20 тисяч народних рецептів од багатьох недуг. У другому подано відомості про 2221 лікарську рослину, території, де на Україні вони поширені, способи застосування, 2150 кольорових ілюстрацій. Обсяг 1200 стор. Видання висилається післяплатою. Наша адреса:
НВО"Медицина", м. Бережани,
А/С 03 Тернопільська область, 47501.

Ціна 1 тому – 75 грн., 2 тому – 175 грн. (половина 2-го тому – (600 стор.) – **кольоровий** друк). **Можна замовити 1-й або 2-й том окремо.** На форумі книговидавців у м. Львові (вересень ц. р.) енциклопедія зайняла перше місце по обсягу продажу. Приймаються також **замовлення** на книгу **"Кремінь відомий і невідомий"** (про унікальний мінерал кремінь та його лікувальні властивості, 460 стор.) Ціна 66 грн.
Ціни на книги вказані без поштових витрат на пересилку.

"Одягаємо" вікна

Здавна відомо, що вікно без завісок у квартирі – це, даруйте, неначе господиня у брудному халаті, що зустрічає гостей на порозі своєї оселі. Отже, вікна мають бути завжди "одягнутими". Протягом багатьох десятиліть виробилися певні правила щодо їхнього декорування.

Дещо про декор, стиль та інтер'єр узагалі

Декор вікон – це свого роду мірило смаку мешканців будинку, показник не тільки їхніх статків, а й характеру та стилю життя. Більше того, найчастіше саме вікна є відправним елементом для оформлення всього приміщення. Тому, якщо ви ще не вирішили, яким буде інтер'єр вашої оселі після ремонту, почніть з вибору моделі й колірної гами штор. Оскільки штори в більшості випадків займають одну зі стін приміщення, вони самі створюють декоративний простір, який також диктує стиль.

Нині для різних інтер'єрів житлових приміщень використовуються принципово різні технології оформлення і тканини для штор. Отож, визначайтеся з фасоном, а потім розкладайте тканину, ножиці, нитки і починайте шити... Немає часу? Тоді є альтернатива. Можна поїхати, скажімо, на ринок і купити там готові штори, повісити їх і не звертати увагу на те, що вони не повністю закривають вікно або просто лежать на підлозі, збираючи пил. І, врешті-решт, коли-небудь ви все ж таки наступите на них. Тоді карниз, разом зі шторами, полетить униз, та ще й, як на зло, у самий невідповідний момент...

Ось чому слід дуже скрупульозно ставитися до розробки моделі штор, [illegible] й додаткової тканини, вибору

необов'язково повністю приховувати його за портьєрами, можливо вистачить лише ніжної напівпрозорої фіранки).

По-третє, багато тканин по-різному виглядають за природного і штучного освітлення. Це також слід враховувати, вибираючи штори. Так, прозорий муслін, освітлений сонцем, дає ефект матовості вікна, а ввечері, відбиваючи електричне світло, стає непрозорим і створює ілюзію захищеності.

Отже, потрібно лише проявити смак і фантазію, а також обрати саме той варіант, який вас найбільше влаштує.

Оригінальні ідеї та модні кольори

Щодо тканин, то нині сучасна промисловість пропонує великий їх вибір. Якщо є бажання, можна придбати для штор однотонні тканини або в клітку, смужку, горошок тощо. Такі малюнки вважаються класикою, а тому завжди залишаються модними і популярними. До того ж – вони чудово пожвавлюють і освіжають суворий інтер'єр деяких помешкань. Якщо ж ви вирішили надати своїй оселі неповторного стилю, то використайте в тканинах штор графічну простоту, ненав'язливий малюнок і помірність у використанні всіляких деталей – рюшів, драпірувань, аплікацій, вишивок і навіть біжутерії.

Оригінальна ідея – штори із "латками". Скажімо, на яскраво-сині штори, краї яких грубо оброблені, можна нашити "латки" у вигляді шкіряних сердечок. Такі штори підійдуть для молодого подружжя. А от для демократичного дизайну прийнятний варіант зі шторою, недбало накинутою на штангу поверх ламбрекену. Причому останній може бути виконаний зі щільної тканини з жакардовим візерунком. Такий варіант фону пасує до легкої однотонної штори.

У моді також асиметрія, дотримуючись якої ламбрекени роблять фігурними, а в драпіруваннях використовують хвилі й каскади різної висоти.

Якщо говорити про модні кольори для штор, то вони практично повторюють ті ж кольори, які модні і в одязі: відтінки коричневого і беж, холодного блакитного, натуральної зелені. У візерунку, як і раніше, модні флористичні орнаменти, імі-

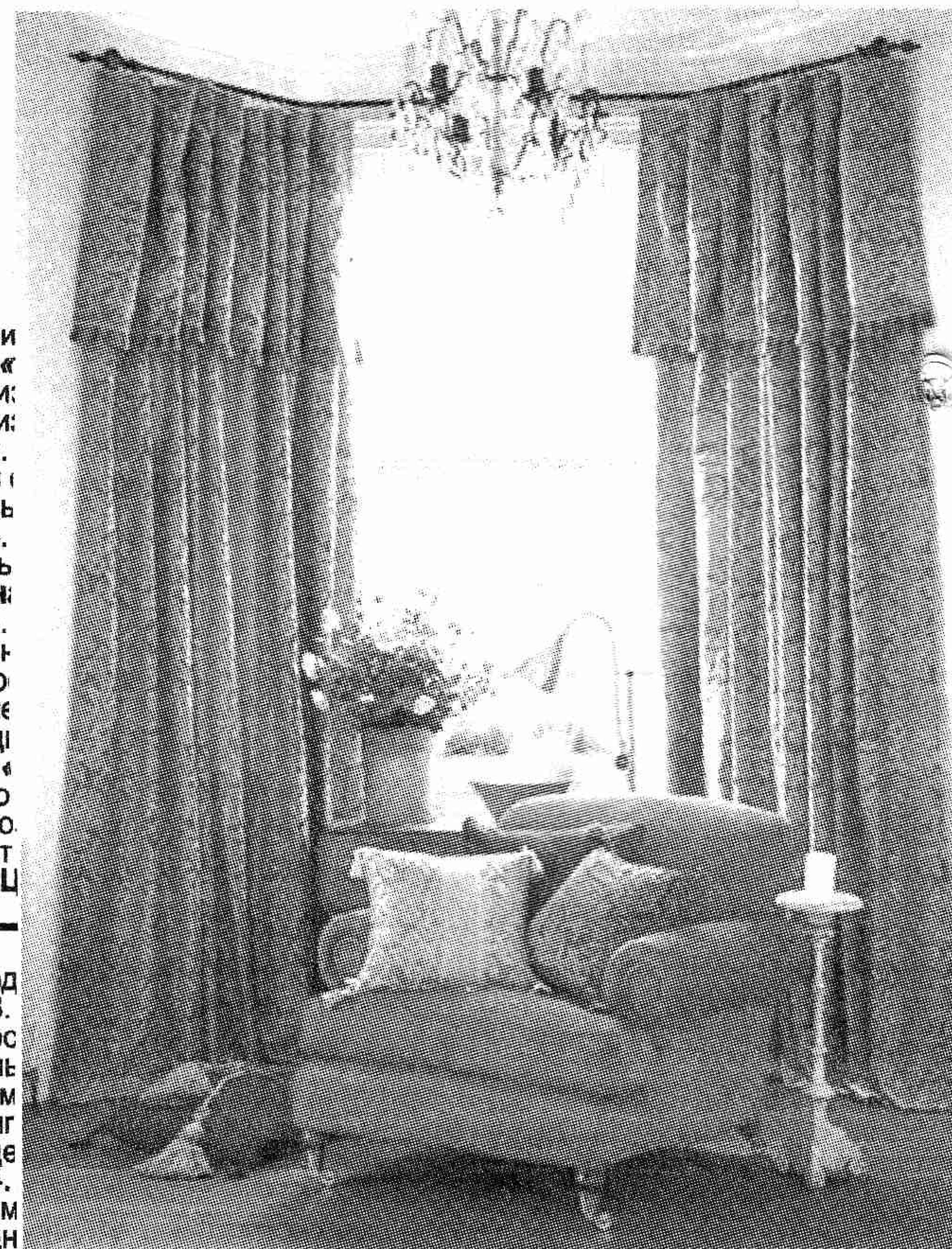

тації синтетичних тканин під натуральний льон, шкіру і навіть хутро.

Важливо також і те, на що навішується штора. Звичайно, цю функцію виконують карнизи (в основному пластикові та алюмінієві) і дротова волосінь (струна), а також штанги. Причому останні для краси декорують різними наконечниками. Останні, як правило, роблять знімними, що дозволяє вибрати саме ті, які відповідатимуть інтер'єру кімнати.

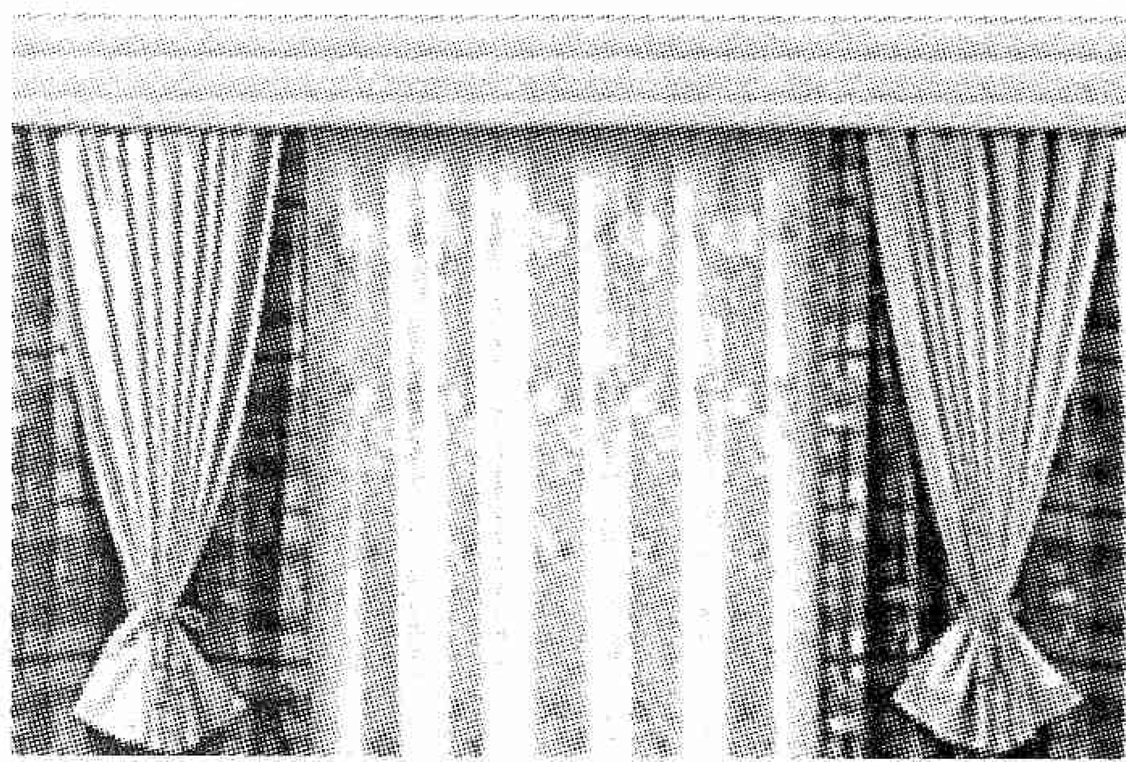

Дещо про матеріали

Які матеріали краще вибрати? Насамперед, вони мають бути якісними. Ви можете придбати тканини найрізноманітніших кольорів, відтінків і структур, про що ми вже говорили вище, але якість їх має бути на високому рівні. Отже, за будь-яких обставин не купуйте "другосортні" матеріали, які швидко "виходять з ладу". Тоді штори служитимуть вам дуже довго.

Де придбати тканини? Фахівці радять скористатися для цього лише найкращими магазинами і ніколи не купувати тканину на ринках. Безумовно, до цієї поради варто прислухатися. Але слід зазначити, що в магазинах інколи ті ж самі тканини коштують значно дорожче, ніж на ринках. Що ж робити?

Тут кожен має самостійно визначити, що для нього важливіше. А ще – зазирнути до власного гаманця і лише після цього вибирати тканини так, щоб співвідношення їхньої ціни і якості було максимально вдалим. І головне під час купівлі: "сім раз відміряти", тобто ретельно роздивитися матерію з огляду на її якість, аби не витратити кошти даремно.

Чи багато матеріалу потрібно? Звичайно, все залежить від розміру вікна, для якого призначені штори. Однак на питання, скільки придбати матерії, не можна дати конкретної відповіді, не дізнавшись про точні розміри самого вікна та фасон штор, який ви обрали. Нагадаємо лише, що, купуючи тканину, до вибраної довжини слід додати ще близько 5 см (на підгортання). Що ж до ширини штор, то тут ще важче визначитися. Адже все залежить від того, скільки "хвильок" чи складочок ви вирішили зробити. Інколи на 1 м ширини вікна набирають до 2–2,5 м тканини, розраховуючи таким чином всю необхідну ширину.

Догляд за шторами

Штори виготовляють з підкладкою і без неї. Але найчастіше господарі віддають перевагу останнім.

Штори без підкладки звичайно роблять тоді, коли їх потрібно буде часто чистити, прати або здавати до хімчистки. До речі, в такому випадку краще використовувати щільні, міцні тканини, наприклад бавовну, або якісь інші, що здатні витримати часте прання.

Щоб запобігти усадці, тканину перед виготовленням штор замочують або роблять додаткові припуски. Тоді в майбутньому їх можна буде випустити, збільшивши таким чином при необхідності довжину штор.

Прання. Під час прання штор необхідно добирати такі миючі засоби, які відповідали б даному типу тканини. Окрім того, штори слід ретельно полоскати, аби на них не залишалося миючих засобів. Адже сонце "не товаришує" з хімікатами, що негативно позначається на тканинах: на них після висушування стають помітними плями, які потім важко відіпрати, з'являються вигорілі місця тощо.

Прасування. Краще завжди прасувати штори у вологому стані, тоді прасування і відпарювання сприятимуть підтриманню їхньої форми.

Для прасування поверх швів, слід підкласти всередину шматочок тканини (між швом і основною тканиною), щоб не утворився рубчик.

Провітрювання. Найкращий і найефективніший засіб, що сприяє постійному підтримуванню штор у чистому стані, – це провітрювання. Для цього у вітряний день широко відкривають вікно кімнати, закривають штори і дозволяють їм колихатися на вітрі протягом кількох годин. Це дуже дієвий захід, завдяки якому запах пилу, що з часом з'являється у підкладці важких товстих штор, швидко зникає.

Якщо провітрювати штори хоча б один раз на кілька тижнів, то вони завжди матимуть свіжий вигляд і приємний запах.

Чищення. Мабуть не варто нагадувати про те, що пил у квартирі негативно впливає на здоров'я та самопочуття людей. Чи не найбільшими "пилозбірниками" є килими та штори. Отже, регулярне видалення пилу є життєво важливим. І робити це слід якнайчастіше, щоб частки домашнього пилу не в'їдалися у волокна тканин. Бо після того, як пил хоча б один раз проник у тканину, видалити його дуже складно, а інколи й зовсім неможливо.

Щоб позбутися пилу, очищайте всі м'які меблі та інші елементи інтер'єру пилососом з м'якою щіткою-насадкою, звертаючи особливу увагу на внутрішній бік чохлів для стільців, складки й бахрому. Для тонких тканин і ламбрекенів зробіть з мусліну або тонкої матерії чохол з гумкою на одному кінці, щоб надягати його на щітку, пом'якшуючи таким чином контакт між щетиною і тканиною.

Догляд за карнизами

Періодично слід наносити засіб для чищення з антистатиком на штангу карниза і верхню частину штор, аби домашній пил не накопичувався там. Тоді штори легше рухатимуться під час пересування.

Карнизи-штанги можна чистити рідкими засобами і м'якою щіткою, видаляючи пил з тріщин, декоративних деталей і внутрішнього боку кілець карниза.

Підготувала ***О. Кисленко***

Рис.1

Мить... І альтанка готова!

Загальний вигляд альтанки зображено на рис. 1. Її носійною частиною є стояки й поперечини. Матеріал – просочена в котлі під тиском сосна. Адже деревина не повинна бути ушкоджена шкідниками і гниллю. Якщо ж такої деревини немає, то її відповідно просочують антисептиком. Але він не повинен бути шкідливим для рослин. Ахілесовою п'ятою альтанки є місце зіткнення деревини із землею, що призводить до руйнування першої. Запобігають цьому встановленням стояків альтанки на цементні пішохідні плити, які розміщують вище рівня землі. При цьому торець стояка, що спирається на плиту, має бути просочений захисним розчином. Особливо старанно заробляють краї деревини, щоб вода не потрапляла всередину стиків і не руйнувала її. Розміри альтанки можна змінювати відповідно до вподобань. Дах покривають пластинами на бітумній основі. Схеми задньої і бічної стінок наведені на рис. 2, а розміри альтанки – на рис. 3. Влаштування даху зображено на рис. 4. На рис. 5 наведені розміри бічної решітки.

Переклад з німецької ***П.П. Власа***

Рис.2

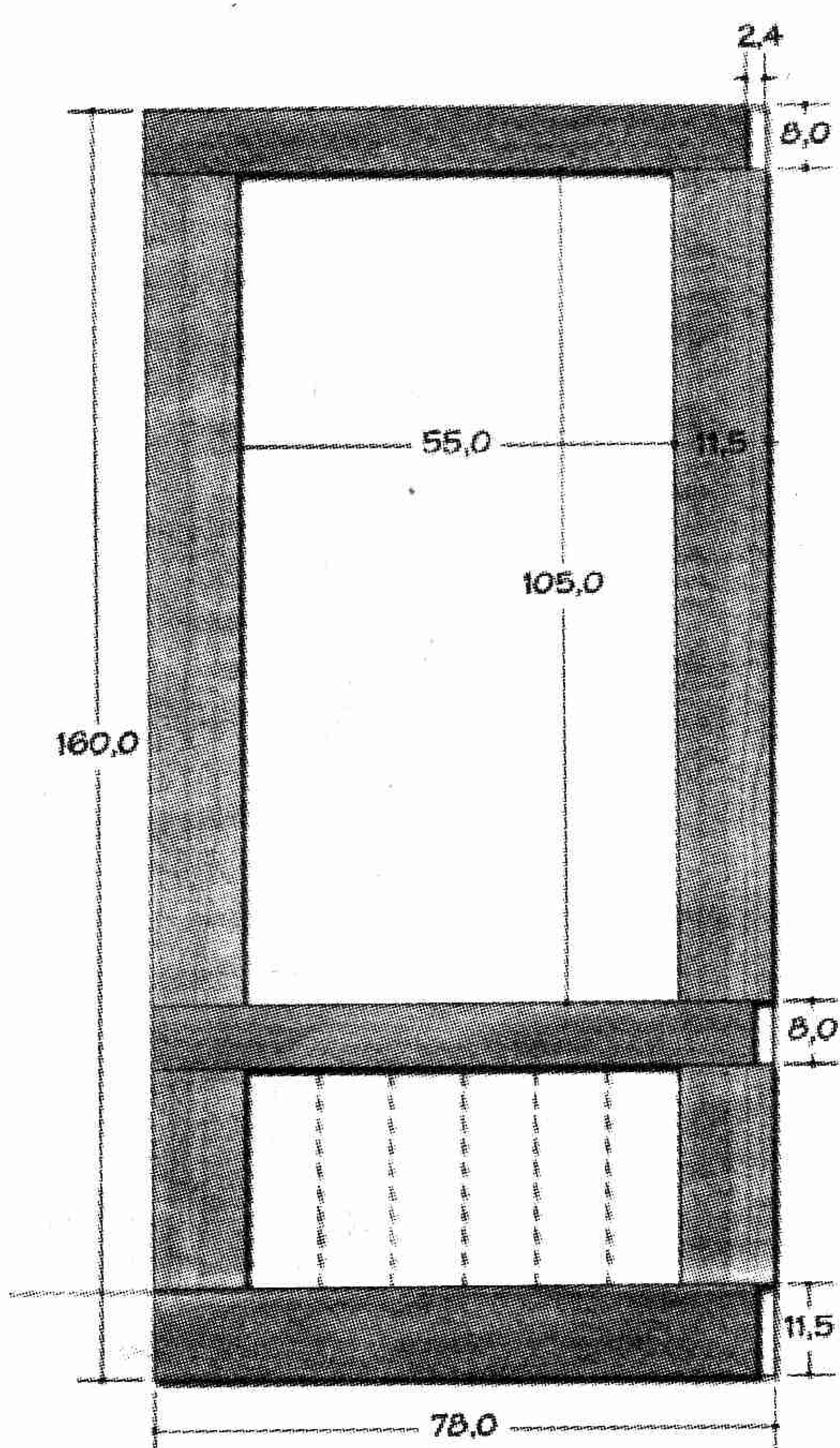

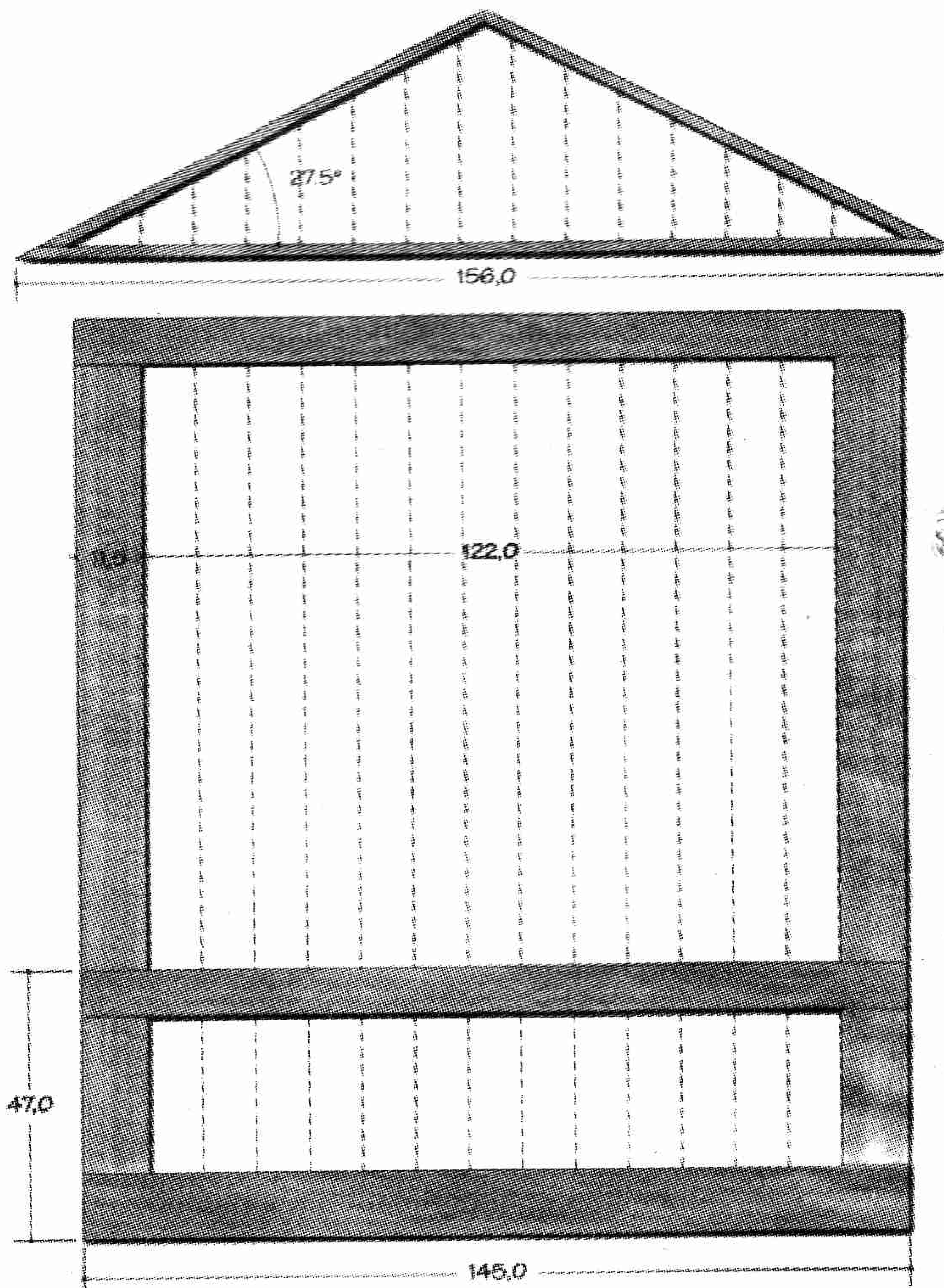

Рис.3

60×5,5×3,5
110×5,5×3,5
156×7×2
156×2×2
122×8×2
108,5
40
12
34
11,5×11,5
4,5
2
156
2×2
160
121×12×6
105
36×5,5×3,5
9,5
122
8
55
78
145
11,5
2,4

Рис.4

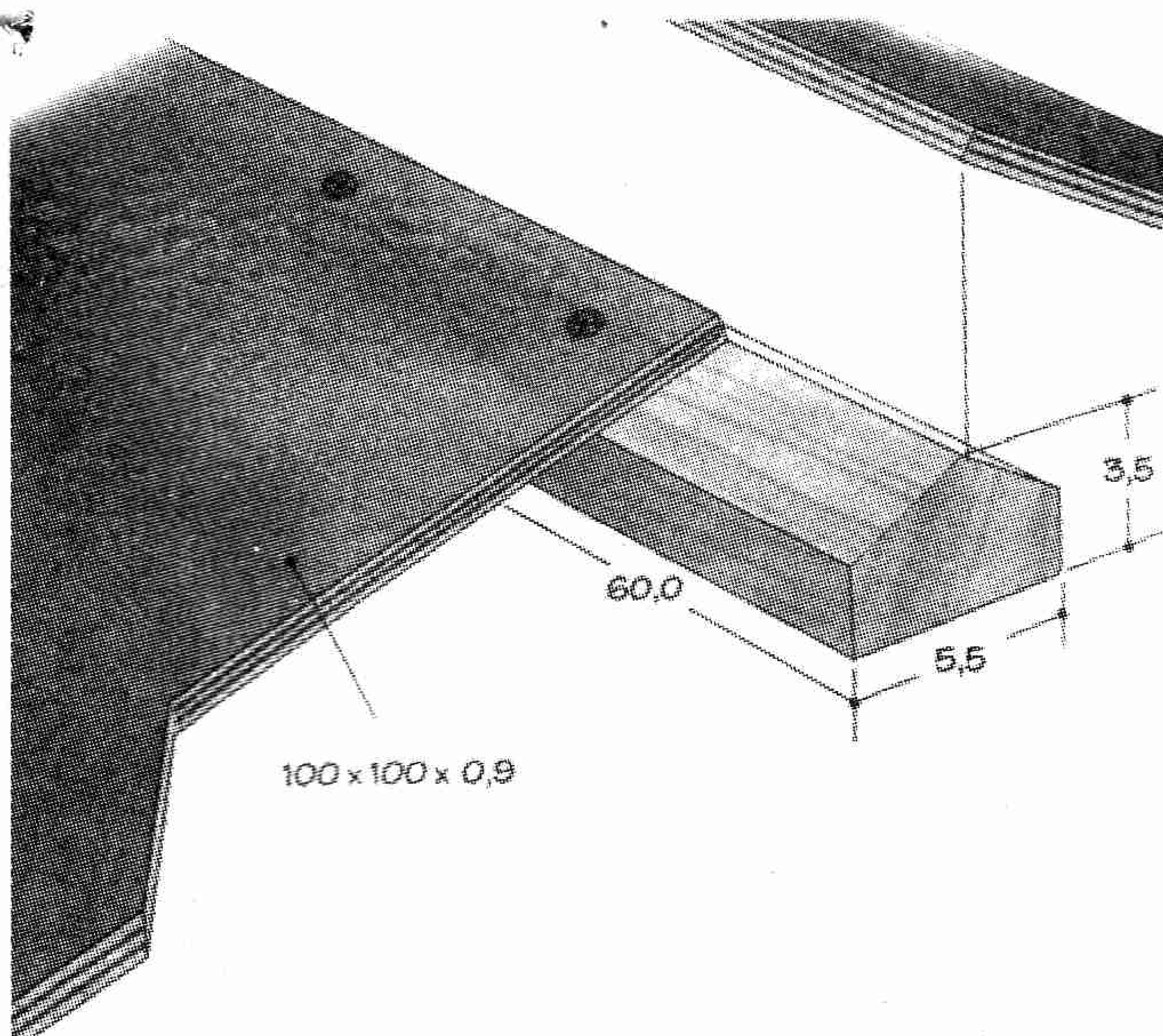

Рис.5

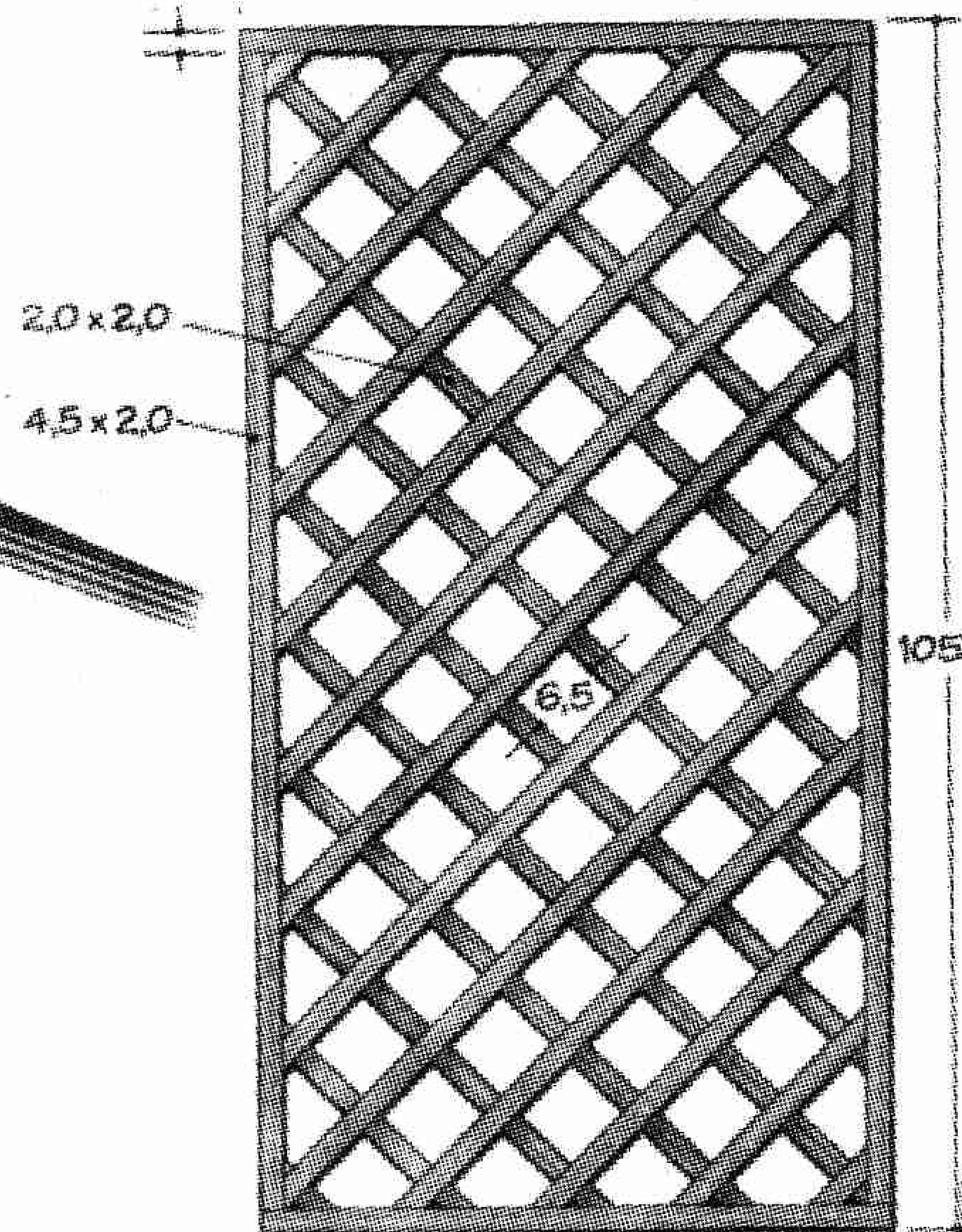

Пропоную...

...насіння найкращих сортів помідорів, перцю, інших овочів, квітів. Саджанці. Конверт – каталог.

Н.М. Савенко,
вул. Будівельників, 8/20, смт Замглай, Ріпкінський р-н, Чернігівська обл., 15005

...саджанці, чубуки 120 сортів винограду; найкращі сорти великоплідної малини; штамбові (дерево) аґрус, смородину, малину. Конверт – каталог.

Олександр Миколайович Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118, тел. 8 (0612) 96-67-56, 8 (066) 755-50-38

...чорницю деревоподібну (8 сортів), актинідію гібридну (5), рододендрони (11), будлею (5), магнолію (5), гліцинії (2), декоративні кущі, трави, ліани, рослини для альпінарію. Конверт із з/а – каталог.

Марія Іванівна Теребич,
с. Хоросниця, Мостиський р-н, Львівська обл., 81331, тел. 8 (050) 981-68-09

...250 видів рідкісних рослин для відкритого ґрунту. Конверт із з/а – каталог.

Ярослав Дмитрович Гандзій,
с. Гніздичів, Жидачівський р-н, Львівська обл., 81740, тел. 8 (067) 926-19-48

...найкращі, найсучасніші сорти для вигонки та зрізу лілій та гладіолусів, саджанці троянд, бульби бегоній, жоржини, канни. Хризантеми всіх груп, в т.ч. мультифлора від фірми "Брандкомп" (Німеччина). Гуртові знижки, доставка, садіння, консультації.

Петро Володимирович Маклюк,
ІІ пр. Калініна, 3, м. Городня, Чернігівська обл., 15100, тел. 8 (04645) 2-40-78

...безкоштовно насіння помідорів Дамські пальчики у вашому конверті.

Юрій Жахалов,
с. Новопрокопівка, Токмацький р-н, Запорізька обл., 71721

...найвеликоплідніші сорти малини.

Михайло Миколайович Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н, Кіровоградська обл., 27316

...лілійники, лілії, тюльпани, іриси, півонії. Багаторічники. Конверт – кольоровий каталог.

Е.П. Яшкова,
2-й Овражний пров., 39, м. Рені, Одеська обл., 68803

...насіння кращих сортів помідорів, перцю, баклажанів, квітів та ін. Конверт – каталог.

В.В. Паранчук,
пл. Меліораторів, 4, кв. 36, смт Брилівка, Херсонська обл., 75143

...400 схем, порад господарю, в т.ч. механізація присадибного господарства, включення трифазного електродвигуна в 220 В на повну потужність. Конверт – каталог.

а/с 10, м. Городня, Чернігівська обл., 15100

...насіння різнокольорових помідорів 50 сортів, огірки, дині, змієголовник. Недорого. Конверт – каталог.

Микола Сапронюк,
с. Новоселиця, Старокостянтинівський р-н, Хмельницька обл., 31162

...саджанці та насіння рідкісних, екзотичних, лікарських рослин і квітів з власної колекції. 250 найменувань. Конверт – каталог.

І.П. Шульц,
с. Вільховець-1, Звенигородський р-н, Черкаська обл., 20261

...насіння сухоцвітів, декоративних злаків, квітів, овочів. Конверт – каталог.

Валентина Турчина,
вул. Великотирнівська, 8, кв. 23, м. Полтава, 36028

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки комплексностійких сортів. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-88, м. Запоріжжя, 69120, тел. 8 (0612) 67-49-53, моб. 8 (066) 772-58-89

...насіння і саджанці, арахісу, ківі, гумі, гранату, дзвіночка, наперстянки, будлеї, троянди, аґрусу, смородини, суниці жовто- і чорноплідної малини.

Олег Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин, Вінницька обл., 22100

...сортові жоржини.

Ольга Миколаївна Олексієнко,
вул. Коцюбинського, 27, м. Городище, Черкаська обл., 19500, тел. 8 (04734) 2-09-33

...саджанці красивоквітуючих, вічнозелених, декоративнолистяних, хвойних, плодових (хурма, актинідія, ківі, гранат, каштан, жимолость), оранжерейних (папайя, фейхоа, кавове дерево, пасифлора, томарилло, лимони). Канни, іриси, лілійники. Для басейнів: німфеї, рогіз, аїр та ін.

С.В. Тимофєєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...іриси, лілійники – поштою та на місці. Для замовлення вишлю кольоровий каталог у вашому підписаному конверті 16x23 см з маркою на 1 грн.

З.К. Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н, Київська обл., 08550

...реалізуємо чистокровних свиней мангалицької (мангали) породи, угорських м'ясних.

Тел. 8 (04849) 6-19-81, 8 (097) 271-91-12

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...велика колекція новітніх сортів картоплі світової селекції. Найвищі репродукції, розмноження на півночі України. Посилки 6–10 кг. Конверт – каталог.

Костянтин Юрійович Давидовський,
просп. Корольова, 2-В, кв. 64, м. Київ, 03134, тел. 8 (044) 402-58-00, 8 (066) 212-99-10

...добірні найстійкіші сорти картоплі – поштою. Найвищі репродукції. Консультації. Ціни минулорічні.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500, тел. 8 (05351) 9-16-97

...нові сорти для інтенсивного садівництва. Яблуня, груша, персик, абрикос, укорінені вегетативні підщепи. Саджанці та живці.

П. Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300, тел. 8 (04744) 3-09-86, 8 (097) 261-36-23

...найкращі канни (20), гладіолуси (50), тюльпани, нарциси, півонії, хоста, суниці, помідори та інше. Система знижок.

М.Г. Солдунова,
с. Сагунівка, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19644, тел. 8 (0472) 34-23-21

...тюльпани 300 сортів (60 бахромчастих), нарциси, гіацинти, дрібноцибулинні. Іриси, лілійники. Ціни низькі.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 100, м. Київ, 04074

...насіння помідорів, перцю, огірків; саджанці смородини, порічок, аґрусу сучасних сортів, самшиту; кореневища канн (9 сортів); гладіолуси. Асортимент. Конверт – каталог.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...саджанці і насіння звичайних, нових, рідкісних культур та квітів з власної колекції, понад 800 найменувань. Конверт з марками на 1 грн. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...післяплатою колекційні набори діток гофрованих гладіолусів (200 сортів). Конверт – умови реалізації.

І.І. Трепачко,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

..цибулини лілій: ОТ – гібриди, ЛА – гібриди, Азіатські гібриди, Орієнтальні, Лонгифлорум. Сорти на зріз, вигонку, озеленення. Якість і низькі ціни. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...троянди, тюльпани, нарциси. Конверт – кольоровий каталог.

Поліна Олександрівна Козлова,
вул. Свідерського, 45, м. Бахчисарай, Крим, 98403, тел. 8 (06554) 4-22-77, 4-43-98

...надранні, хворобостійкі помідори: Бета, Бунело, Самока, столові харчові гарбузи Дана, Румба, Деліката – високі гени лежкості. Перець Анастасія, Золоті куполи, огірки, морква, капуста, салати. Однорічні та багаторічні цибулинні квіти – жоржини, гладіолуси, гіпеаструми. Кольоровий каталог, упаковка насіння безкоштовно у вашому конверті.

Олександр Миколайович Колодько,
с. Хухра, Охтирський р-н, Сумська обл., 42750

...троянди, тюльпани, нарциси, іриси. Конверт – каталог.

Надія Петрівна Кормиленко,
вул. Свідерського, 43, м. Бахчисарай, Крим, 98403

...насіння помідорів, солодкого перцю, огірків, гарбузів, айстри, насіннєву картоплю. Каталог, пакет насіння – у вашому конверті.

Р.В. Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н, Івано-Франківська обл., 78000

...садивну картоплю: Довіра, Мелодія, Лелека, Мальва, Веснянка, Святкова (50), плоскоріз Фокіна – сталь 65 Г, міцелій грибів (5). Кімнатні, садові, книги.

а/с 32, м. Харків, 61052

...насіння помідорів (100), перцю (25), огірків (7), баклажанів (3); саджанці смородини (25), порічок (7), аґрусу (8), малини (7); садивну картоплю, найкращі сорти (45). Конверт – каталог.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...рослини для оздоблення житла, офісів, балконів, лоджій, внутрішніх двориків, квітників. Декоративні, якісні, за доступною ціною.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів, Львівська обл., 81700

...найкращі сорт суниці: Ольвія, Кент, Октава, Женева, Перемога, Сельва, Королева Єлизавета (60) та інші: малина, смородина. Опт–роздріб.

Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19615,
тел. 8 (0472) 30-29-28

...новітні сорти айстр, жоржин, дрібноквіткові хризантеми, різні літники. Конверт – каталог.

Іван Іванович Васюта,
с. Зачепилівка, Новосанжарський р-н, Полтавська обл., 39300

...садивний матеріал жоржин, канн, функії, кущі: вейгела 3 сорти, будлея Давида, дейція, гібіскуси сірійські вуличні.

Валентина Дмитрівна Горбань,
вул. Котовського, 10, с. Вільхи,
Золотоніський р-н, Черкаська обл., 19736,
моб. 8 (066) 222-25-00

...актинідію, кизил, іргу, хеномелес, гумі, аралію, п'ятипал, солодку, будлею (3), вістерію, вейгелу, дейцію, керію. Пряні овочеві, плодоягідні культури, квіти садові та кімнатні, ґрунтопокривні трави та багато іншого (близько 300 найменувань). Конверт – каталог.

Лідія Іванівна Єлагіна,
вул. Шевченка, 239/29, м. Нікополь, Дніпропетровська обл., 53219,
тел. 8 (05662) 3-37-54; 8 (050) 533-85-78

...лілії, гладіолуси, тюльпани, нарциси, клематиси – сучасні сорти на зріз та для квітників. Низькі ціни, безкоштовні інструкції, консультації, каталог – у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук, Полтавська обл., 39608,
тел. 8 (05366) 6-89-51

...гіацинти, крокуси, тюльпани, нарциси, іриси, лілійники. Конверт – каталог.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...велику надранню ромашку, нові голландські сорти лілій, цибулини та дітки гладіолусів.

О.В. Притиковський,
вул. Проектна, 14, м. Чернігів, 14034

...голландські сорти лілій, нові сорти гладіолусів, цибулини, дітки...

С.П. Крищенко,
бульв. Верховної Ради, 10, кв. 18, м. Київ, 02100

...картоплю: Купаленка, Чародій, Сказка, Карабол, Серпанок та ін. Конверт – каталог.

О.П. Воловіковський,
вул. Радянська, 70, смт Чечельник, Вінницька обл., 24800

...саджанці троянд, іриси, лілійники, глоксинії, насіння квітів.
п/с 486В, м. Київ, 01001, тел. 8 (067) 238-19-90

...кращі сорти суниці садової: Королева Єлизавета, Сельва, Побєда, Ольвія, Веселка, Канадське чудо та ін.

Володимир Миколайович Щербина,
вул. Дзержинського, 7, с. Яснозір'я,
Черкаський р-н, Черкаська обл., 19616,
тел. 8 (0472) 307067

...саджанці чайногібридних, плетистих троянд. Конверт – каталог.

Галина Василівна Клевцова,
вул. Винниченка, 9, смт Віньківці, Хмельницька обл.., 32500

...тюльпани, гладіолуси, суницю, насіння. Каталоги.

Л.В. Щербина,
с. Мехедівка, Драбівський р-н, Черкаська обл., 19851,
тел. 8 (096) 354-68-38

...широкий вибір городних культур, екзотів, квітів. Недорого.

В.В. Олексенко,
с. Пляківка, Кам'янський р-н, Черкаська обл., 20812

...насіння ранніх помідорів (10), огірків (3), перцю великоплідного (2), фізалісу Гігант, ехінацеї, підсніжників.

Тамара Юхимівна Войтенко,
вул. Леніна, 19, с. Червоноармійськ, Житомирська обл., 12000

...суперновинки картоплі зарубіжної та вітчизняної (еліта): Ароза, Ред Леді, Міранда, Тайфун, Рів'єра, Лідер, Джеллі Бонус, Опал та ін. Малину: Геракл, Гусар, Феномен, Недосягаемая (15). Кращі великоплідні сорти смородини: Краса Львова, Екзотика, Сокровище, Пігмей, Дачниця, у тому числі унікальний сорт із зеленими ягодами (40). Виноград, суниця садова, квасоля (30).

А.А. Іллющенко,
п/с 61, м. Прилуки, Чернігівська обл., 17500,
тел. 8 (066) 712-06-90

...безкоштовно насіння – нігела дамаська біла, вкладайте конверт.

Володимир Борисович Чуприна,
вул. Московська, 79, м. Вінниця, 21003

...чубуки, саджанці великоплідних комплексностійких сортів винограду, великоплідні сорти суниці. Ваш конверт – прайслисти з сортами.

О.В. Пояреля,
пр. Дзержинського, 32, м. Донецьк, 83014,
тел. 8 (0622) 97-18-57, 8 (095) 380-82-62

...малину (по 10) – Гусар, Геракл, Крепиш. Смородину: чорну (по 6) – Гамма, Надежда, Лєнтяй, Селечинська; (по 8) – Перун, Екзотика, Легенда, Ядрьона, Добриня, Кентавр, Краса Львова, Ювілейна Копаня, Черешнева; кольорову (по 8) – розова Чудесна, біла Смолянинової, жовта Імператорська, червона Рондом і Джонкер, вишнева Краса Віксне. Аґрус (по 10) – Малахіт, Колобок, Безшипний, Красень, Роднік, Чорномор. Надрання (липень) безколючкова великоплідна обліпиха (12); йошта (6); жимолость (4 сорти – по 12), гумі (15); калина (12), войлочну вишню (8); фундук (15), лимонник (15); барбарис (10); актинідію (жіноча Київська гібридна і чоловіча – по 25); безколючкова ожина Торн-фрі (12); Крондаль (10); магнолія (10); великоплідна журавлина (клюква) (12); брусниця Коралл (20); голубика канадська високоросла (3 сорти – по 30); американський спаржевий горох (2). Опис в безкоштовному каталозі. Пересилка: при передоплаті – 6 грн.; післяплатою – 10 грн. Лікувальна кімнатна рослина "Золотий вус" (з пересилкою – 15). Дернину польовиці пагононосної (з пересилкою – 10 грн. за 1 квадратний дециметр).

Галина Аркадіївна Соколова,
Бульвар Слави, 6, кв. 119, м. Дніпропетровськ, 49100

...саджанці елітних сортів суниці великоплідної садової (світової селекції). Конверт – каталог.

Б.М. Масленко,
пр. Комунальний, 3, м. Кіровоград, 25018

...елітні айстри зарубіжної селекції, кавуни та дині.

Ліна Горб,
п/с 59, м. Гадяч, Полтавська обл., 37300

...саджанці чайногібридних і плетистих троянд світової селекції. Висилаю каталог та умови у заадресованому вами конверті.

Віталій Миколайович Каньовський,
вул. Трояндова, 29, с. Кугаївці, Чемеровецький р-н,
Хмельницька обл., 31632,
тел. 8 (03859) 9-86-19, 8 (066) 70-65-198

...магнолії, рододендрони, півонії деревоподібні, клематиси, гортензії, хости, астильби. Великий вибір хвойників та ін. Конверт – каталог.

Марія Романівна Бережнюк,
с. Гніздичів, Жидачівський р-н, Львівська обл., 81740,
тел. 8(03239)4-81-01, 8 (067) 918-74-74

Пропоную...

...молодняк в'єтнамських свиней. Від батьків великого розміру (150–250 кг).
Полтавська обл., тел. 8 (05364) 9-32-41, 8 (066) 301-38-54

...гладіолуси, тюльпани, горіх Ідеал. Конверт – каталог.
Є.І. Вакулін,
с. Голубівка, Новомосковський р-н, Дніпропетровська обл., 51230, тел. 8 (097) 834-82-42

...саджанці нових великоплідних сортів ягідних культур, смородини, малини, аґрусу, гумі. Конверт – каталог.
Василь Іванович Янко,
с. Попівка, Миргородський р-н, Полтавська обл., 37633, тел. 8 (066) 954-10-01

...корейські свині.
тел. 8 (097) 516-85-34

...саджанці, чубуки винограду.
Ю.О. Дворовенко,
вул. Гурамішвілі, 11/80, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500

...гарантоване виліковування в домашніх умовах інсульту, паралічу, епілепсії, алкоголізму (таємно). Саджанці горіха "Ідеал", смородинового дерева – ягоди як вишня, ожини Тайбері, ягоди дуже великі, великоплідних сортів винограду, полуниці Гігант, плоди величиною з куряче яйце, для садіння, індійської лікувальної цибулі, насіння квітів багаторічних дельфініумів та ін. Конверт – каталоги.
Ярослав Антонович Конет,
с. Поділля, Заліщинський р-н, Тернопільська обл., 48613

...реалізую чубуки і саджанці винограду різних строків достигання. Конверт – каталог.
Віктор Іванович Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка, Черкаська обл., 20100, тел. 8 (04748) 6-12-07

...лілійники, іриси, цибулинні, хости, півонії. Конверт – кольоровий каталог.
Є.П. Яшкова,
2 Овражний пер, 39, м. Рені, Одеська обл., 68800

...сортові жоржини.
Л.І. Зінченко,
вул. Гагаріна, 25, с. Тарасівка, Зіньківський р-н., Полтавська обл., 38113

...недорого: холодостійкі, перспективні помідори (70), перець (9), полуницю-шпинат, сараху, фізаліс (5), виноград (12), малину, лимонник, айву, тархун, інше...
В.І.Никитенко,
вул. Шевченка, 34, кв. 9, м. Тетіїв, Київська обл., 09800

...хризантеми – укорінені живці наднової городньо-горщикової групи кулеподібної форми з діаметром куща 30–80 см, корейської дрібноквіткової та голландської гіллячкової на зріз. Конверт – каталог.
Н. Н. Кутова,
вул. Леніна, 67, с. Колонщина, Макарівський р-н, Київська обл., 08032

...1000 сортів і гібридів, насіння овочів, квітів, прянощів та лікарських рослин, насіння кімнатних квітів. Конверт з маркою 85 коп. – кольоровий каталог.
Р. Боренкова,
вул. Калинова, 53, м. Дніпропетровськ, 49087

...травоїдних поросят породи мангал та корейських.
Т.Сидоренко,
м.Кіровоград, тел. 8 (0522) 56-12-02, 8 (096) 930-44-26

...колекційні та на зріз сорти гладіолусів. Новинки від селекціонера.
Еліна Володимирівна Виноградська,
вул.Тупікова, 3/1, кв.23, м.Київ, 03067

...нові перлини селекції, а також відібрані за 20 років випробувань лише найврожайніші, стійкі до хвороб, надранні сорти помідорів, огірків, кавунів, капусти та багатьох інших традиційних і рідкісних овочів і квітів.
а/с 78, м.Київ, 02154

СЕКРЕТИ РЕКОРДНИХ УРОЖАЇВ КАРТОПЛІ

Безперечно, більшість із нас добре знайомі з вирощуванням картоплі. Під її насадження щорічно відводяться значні площі на дачних і присадибних ділянках. Не секрет, що при вирощуванні "другого хліба" кожен картопляр вкладає колосальну фізичну працю та ще й витрачає чималі гроші на придбання добрив і хімікатів. А в кінцевому результаті отримує досить-таки посередню врожайність: у кращому разі – лише 120–150 кг бульб з сотки, що, на жаль, не виправдовує вкладених зусиль і коштів.

Головна причина такого невтішного стану справ полягає в повсюдному використанні виродженого насіннєвого матеріалу, ослабленого різноманітними інфекційними хворобами. Тут уже ніякі додаткові агротехнічні прийоми допомогти не зможуть. Як же найдоцільніше розв'язати цю непросту проблему в домашніх умовах? Виявляється – можна. Але це вимагає дещо нестандартного підходу.

Поза сумнівом, читачам буде цікаво дізнатися, що в Україні вже тривалий час існує надзвичайно ефективна технологія вирощування картоплі, розроблена городником-аматором із Житомирщини А.Ф. Стадником, видатні досягнення якого, на жаль, залишилися маловідомими через чиновницьку недалекоглядність. Основою технології є оригінальне відкриття – результат багаторічного практичного досвіду та численних експериментів талановитого картопляра. Вона являє собою цілий комплекс унікальних елементів і прийомів агротехніки. Практичний ефект цієї методики просто вражає: урожай картоплі гарних сортів нерідко сягає 800–950 кг з сотки поля, та ще й при зведеному до мінімуму використанні хімпрепаратів. При цьому деякі бульби мають прямо-таки гігантську масу – більше 1 кг (!).

Така надзвичайна врожайність картоплі забезпечується завдяки вирощуванню великих бульб на основі створення в домашніх умовах найкращого садивного матеріалу та оздоровлення його від внутрішньоклітинних хвороб за спеціально розробленою методикою. До обробітку грунту, удобрення, боротьби з фітофторозом і колорадським жуком також передбачений індивідуальний нестандартний підхід, що забезпечує значно ефективніший результат, ніж традиційні засоби.

Істотно і те, що цю технологію можна з успіхом впровадити в кожному регіоні України як на малих, так і на великих площах. Практична ж користь очевидна: затрати праці і витрата коштів залишаються незмінними, а врожайність зростає у кілька разів!

Безперечно, багато читачів захочуть випробувати цю незвичайну технологію у себе на ділянці. Замовити її можна тільки через спеціальний каталог, який висилається поштою безкоштовно. Щоб отримати каталог, потрібно вкласти до листа заадресований конверт і надіслати його за адресою:

П/с "Техноком – ДСГ", вул. Незалежності, 54,
смт Стара Вижівка, Волинська обл., 44400

Каталог буде гарантовано висланий усім бажаючим.

Звичайно, впровадження цієї новаторської технології дає змогу дбайливим господарям досягти по-справжньому рекордних результатів і щорічно радіти щедрому врожаю картоплі.

До кожного сорту свій підхід

Добрий день, шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Хочу поділитися на сторінках улюбленого журналу своїм досвідом і прикрощами у вирощуванні винограду на Роменщині Сумської області.

Вирощую виноград упродовж 25 років. Були і вдачі, і прорахунки, все було. Багато ще людей і до цього часу не вірять, що в нас може достигати ця сонячна ягода. Так, праці треба докласти багато, щоб десь 16–22 серпня ласувати ягодами винограду і милуватися красою грон.

Вирощувати почав із давно вже забутих сортів: Космонавт, Соловйова, Перлина Саба, Краса Півночі. За Красу Півночі хочу сказати окремо. Поряд з Плевеном, Лорою, Кодрянкою, Атлантом та іншими – вона не "Попелюшка"! Достигає до 20 серпня, сильно врожайна і не втрачає своїх якостей аж до самих приморозків (на відміну від супер раннього Болгару та інших). До того ж, має фолієву кислоту, яка необхідна для нормальної роботи серця людини.

На нашій Землі до кожного сорту треба мати свій підхід – від садіння до вкривання на зиму. А підхід полягає в наступному: садив так, як це рекомендує література для півдня України – через 2,5 м міжряддя, відстань між кущами 2 м, кущі 4–5-рукавні. Та виявилося, що садіння як для півдня України – це не те. Дуже багато зусиль треба затратити, щоб закрити кущі на зиму. Прийшлося вирощувати дворукавні кущі і на кожному рукаві робити по дві плодові ланки – два сучки заміщення і дві плодові стрілки. А відстань між кущами робити не 2 м, а 2,5–3 м. Це пов'язано з тим, що кущі треба вкривати (при кожному вкриванні після обрізування на зиму кущ збільшується на кілька сантиметрів). Всі зелені операції такі ж, як і для півдня України.

Вкривати дуже легко. Якщо обрізую всі 59 кущів 7–8 діб, то вкриваю всі кущі максимум за 5 годин (правда, обрізую всі кущі сам, а вкриваю з дружиною). Спитаєте, як обрізую і вкриваю? Кожен сорт має свою систему обрізування, про це знає кожен виноградар-любитель. Але після обрізування (а це роблю, як тільки листя опаде з винограду) обидва рукави вкладаю на землю так, щоб вони були спрямовані в різні боки (шпалера розміщується з півночі на південь) і зверху на рукави кладу шиферину, кількість хвиль на шиферині залежить від товщини рукавів – чим товстіший рукав, тим більше хвиль на шиферині. І лежить ця шиферина на рукавах до того часу, поки земля промерзне на 1,–1,5 см. А після цього беру лопату і закриваю шиферину на 25–30 см по всій площі ями (яма 50х50). Ось і вся премудрість. А розкриваю тоді, коли це можливо, як правило, 1–7 березня – шиферина забезпечить безпеку кущу від лопати. Морози в березні вже не страшні для винограду, тим більше, що сокорух ще не почався.

В.Т. Баранік,
с. Зюзюки, Роменський р-н, Сумська обл.

Як я борюся з кротами

Моя садиба розміщена на землі з близьким заляганням підгрунтових вод, – це для кротів улюблене місце. На початку літа я захотів виростити саджанці троянд, колір яких мені подобається.

Нарізав однорічних здерев'янілих пагонів, порізав їх приблизно завдовжки 20 см, підготував грядку, удобрив, полив і повтикав живці троянд в ґрунт, ще раз зверху полив, потім притінив від сонця. Моя грядка вийшла близько одного метра. На другий день вранці я побачив, що мою грядку порили кроти. Кріт пройшов її декілька разів у різні боки і мої живці троянд були викинуті на поверхню. Моїм сподіванням кріт поставив крапку. Що робити? Кріт любить вологу землю, як відгородити грядку від крота? Я викопав на штик лопати канаву по периметру грядки, обгородив її листовим склом, заглибивши його глибше, ніж на штик лопати, а зверху залишив приблизно на 10 см над поверхнею землі, щоб кріт не зміг проникнути на грядку. Поновив свої живці троянд і зверху ще раз полив водою. Через дві ночі кріт підрив свою нору до скла, обійшов навколо скла грядку, а на неї не потрапив. Так повторювалося щодня. Мої троянди прижились.

Недоліком цього методу вважаю те, що коли кроту все ж таки вдається потрапити на ділянку (через верх чи попідниз), то він (кріт) зрешетить всю грядку в пошуках виходу із загорожі. А ще я помітив, що кроти не люблять ребристої поверхні землі. Моя грядка картоплі – це ребриста поверхня землі, тобто рядок картоплі піднімається на 10 см вище поверхні землі, а міжряддя нижче, теж на 10 см від поверхні землі. А коли картопля зійде, її треба підгортати, то я збільшую висоту рядка і збільшую глибину міжряддя. У мене виходить різниця між найвищою точкою гребеня рядка картоплі до найнижчої поверхні між рядками приблизно по вертикалі близько 20 см. Кроти такі поверхні землі обминають (моє припущення: на своїх полюваннях кроти риють свої ходи на глибині приблизно 10 см від поверхні землі, а коли вони зустрічають на своєму шляху горбочок, то вони його обходять).

В.І. Протас,
м. Сміла, Черкаська обл.

Опорос свиноматки і вирощування поросят

За місяць до опоросу свиноматку переводять до окремого станка, заздалегідь продезінфікованого. За 3–5 днів до опоросу треба особливо старанно стежити за маткою: їй необхідно більше підстилати свіжої підстилки, оберігати від протягів, зменшити кількість об'ємистих кормів. За кілька годин до опоросу матка починає непокоїтися. З цього часу за нею слід уважно стежити.

Перед самим опоросом матці теплою водою підмивають вим'я і насухо його витирають. Новонароджених поросят насухо витирають чистим рушником або мішковиною (насамперед витирають ніс та голову), обрізують пуповину на відстані 5–6 см від живота, змочують кінчик пуповини йодом або розчином креоліну і переносять до заздалегідь приготовленого ящика.

Опорос, зазвичай, закінчується через 2–4 години, але іноді триває близько доби. Незалежно від тривалості опоросу, новонароджене порося не пізніше як через годину після народження обов'язково підпускають до матки і дають йому поссати. Надалі підпускають до матки кожні 1–1,6 години.

Іноді може народитися цілком розвинене порося, але без явних ознак життя. Таке порося швидко витирають, занурюють у теплу воду з температурою 40–41° на 10–15 секунд так, щоб вода не потрапила до носа, вух, а потім розтирають йому груди і боки, щоб викликати дихання.

Занурювання в теплу воду і розтирання в міру потреби повторюють кілька разів. Коли закінчиться опорос і вийде послід, матку підмивають і витирають, забирають із станка мокру підстилку і кладуть свіжу.

Кволих поросят привчають смоктати наймолочніші передні соски. Коли сосків більше, ніж поросят, то деяких з них привчають ссати два соски. Якщо поросят більше, ніж сосків, то поросят залишають під маткою стільки, скільки в неї сосків, а решту на другий день після народження передають до інших маток, які опоросилися не раніш як за три дні перед цим.

Коли ж таких маток немає, то всіх поросят виховують під матір'ю. Для цього відбирають групу наймiцніших, найенергійніших поросят, аби вдвічі перевищити кількість сосків, яких не вистачає. Цю групу ділять надвоє і мітять різними мітками (одній половині можна вистригти шерсть на холці, а другій – на крижах) і закріплюють за нею кращі соски за кількістю поросят у підгрупі.

У перервах між годуванням усіх поросят утримують разом. Під час годування одній з підгруп поросят дають ссати матір, а другу відбирають від матки і підгодовують коров'ячим молоком. Наступного разу дають ссати тій підгрупі, яка перед тим не ссала матір.

Якщо опорос дуже великий, то його ділять надвоє; кожну групу відокремлюють від матки і підпускають до неї для годування по черзі.

Годування підсисних маток

У перших два дні після опоросу матці дають рідку бовтанку із суміші ячної та вівсяної дерті й пшеничних висівок. Потім поступово до раціону вводять усі концентровані, соковиті та грубі корми і на 5–7-й день даванку кормів доводять до кількості, яка відповідає нормам.

Для збалансування раціонів за білком дають суміш концентрованих кормів з 20% вівса, 20% ячменю, 30% кукурудзи, 20% соняшникової макухи і 10% пшеничних висівок. Взимку на 1 кг суміші дають 5 г кісткового борошна, 5 г крейди і 5 г кухонної солі, а влітку – 5 г солі. Багатомолочні матки за підсисний період дуже худнуть, а тому необхідно згодовувати їм більше кормів, пристосовуючись до смаку кожної матки, готувати найсмачніші раціони, щоб сприяти більшому виділенню молока і тим самим забезпечити кращий розвиток поросят у підсисному періоді. Треба стежити за вгодованістю маток у підсисному періоді і своєчасно вживати відповідних заходів.

Підсисним маткам, які жиріють, слід зменшувати даванку концентрованих кормів і збільшувати даванку сіна та коренеплодів узимку і трави – влітку.

Підсисних маток годують 3–4 рази на день. Наймолочніших слід підгодовувати і вночі. Напувати вночі слід усіх підсисних маток.

Типові раціони для підсисних маток

Категорія маток	Вага (у кілограмах)	Скільки поросят	Потрібно за нормами		Потрібно кормів на голову на добу (у кілограмах)								
					Взимку					Влітку			
			кормових одиниць (у кг)	білка (у грамах)	концентрованого корму	молока збираного	коренеплодів	силосу	сіна	концентрованого корму	молока збираного	трави (годівля в станку)	трави (на випасі)
Матки, що ростуть	160	8	6,5	600	3,8	–	8,2	1,2	1,2	3,8	–	3,8	Досхочу
-"-	160	12	7,6	760	4,6	4,0	8,1	1,4	1,4	4,6	2,0	5,1	"
-"-	200	8	6,4	640	4,1	–	8,2	1,3	1,3	4,1	–	4,1	"
-"-	200	12	7,8	780	4,8	4,0	7,4	1,5	1,5	5,3	2,0	5,3	"
Матки старше 3 років	200	8	5,9	590	3,7	–	8,2	1,2	1,2	3,7	–	3,7	"
-"-	200	12	7,5	750	4,6	3,0	8,6	1,4	1,4	5,0	2,0	5,0	"
-"-	220	8	6,2	620	3,9	–	8,3	1,3	1,3	3,9	–	3,9	"
-"-	220	12	7,8	780	4,8	3,0	8,6	1,5	1,5	5,3	2,0	5,3	"

О.І. Лашко

Цей небезпечний сальмонельоз

Майже кожен з нас переніс колись харчове отруєння: температура, пронос, блювота. Здебільшого після промивання шлунка та одного-двох днів дієти все зникає. Добре, якщо все минулося без ускладнень. Але іноді, якщо своєчасно не звернутися до медиків, подібна недуга може дорого обійтися.

Харчові отруєння спричиняються лістеріями, ешерихіями, шигелами, ієсиніями, кампілобактеріями. Однак особливо небезпечними та найпоширеними є ті, що зумовлюються сальмонелами.

Якось я гуляла із своїм трирічним сином на дитячому майданчику. Там була молода жінка з хлопчиком, на вигляд старшим за мого Сашка. Познайомилися, почали розмову. Виявилося, що чотирирічний Вітя не ходить до дитячого садка, мама виховує його сама вдома. Жінка розповіла, що у віці близько двох років її син перехворів на сальмонельоз. Після народження дитина була на грудному вигодовуванні, а коли малий підріс, мама почала підгодовувати його продуктами з дитячої молочної кухні. Ось тут і чекала на родину біда – після вживання кефіру в дитини піднялася температура, напала блювота, пронос. Батьки викликали "швидку", дитину забрали до лікарні. Поставили діагноз – сальмонельоз. Те ж саме виявили і в інших дітей, що вживали продукти з цієї ж кухні. Молочній кухні заборонили готувати ці продукти – одна з працівниць виявилася носієм хвороби. Хлопчик відбув курс лікування антибіотиками, лежав під крапельницями, а потім знадобилося багато часу на відновлення нормальної мікрофлори кишківника. Хвороба зумовила ускладнення на печінку, мама й досі дотримується спеціальної дієти для харчування дитини.

Ось ще кілька випадків із життя. У селі, де живуть батьки сусідки, проводжали в армію її племінника. Після застілля багато гостей потрапили на лікарняне ліжко з ознаками харчового отруєння та високою температурою. У районній лікарні всім діагностували сальмонельоз. Причиною зараження стали тістечка з білковим кремом.

Знайома господиня збирала у своєму домашньому господарстві з гнізд курячі яйця. Принесла їх до хати, не миючи, випила свіже, а наступного дня опинилася у шпиталі з діагнозом сальмонельоз.

Літня жінка купила на стихійному ринку з рук біля метро тушку качки.

– Свіжа, домашня, ще й недорого віддаю! – переконувала господиня.

Прийшовши додому, жінка поклала качку в миску та поставила до холодильника. Кров з тушки капала на тарілку з митими фруктами, що стояли на нижній полиці. Поївши цих фруктів, людина потрапила до лікарні з високою температурою та симптомами гострого кишкового отруєння. Це був сальмонельоз. Жінку не вдалося врятувати.

Подібних прикладів можна навести багато. Спалахи сальмонельозних отруйних заражень бувають поодинокі, але частіше носять масовий характер після вживання заражених продуктів у їдальні, кафе, дитячих садках, школах. Підйом спалахів харчових отруйних заражень відбувається влітку, а пік припадає на вересень – жовтень. Щороку на сальмонельоз у нашій країні хворіють тисячі осіб. Мають місце летальні (смертельні) випадки.

Що ж це за така підступна хвороба – сальмонельоз? Сальмонельози – це група гострих кишкових заражень небезпечних для людей, тварин та птахів. Сьогодні налічується понад 2500 видів сальмонел. Із-за кордону разом з папугами, черепахами, ящірками та зміями до України завозяться екзотичні штами сальмонел. Особливо чутливі до хвороби діти та літні люди. В них сальмонельоз переходить тяжко, з ускладненнями.

На сальмонельоз хворіють свині, коні, велика рогата худоба, вівці, кози, кролі, коти, собаки, кури, гуси, качки, дрібні гризуни, папуги і навіть рептилії та земноводні. Бактерії виділяються у навколишнє середовище з сечею, калом, молоком, слиною. Людина часто є прихованим носієм хвороби, чим і становить загрозу для тих, хто її оточує.

Сальмонели довго залишаються життєздатними в навколишньому середовищі. У прісній воді вони живуть від 10 до 120 діб, у морській – від 15 до 27 діб. У ґрунті сальмонели здатні жити впродовж 1–9 місяців, у кімнатному пилу – 80–547 діб, у ковбасних виробах – 60–130 діб, у замороженому м'ясі – 6–14 місяців, у яйцях – близько року, у яєчному порошку – до 9 місяців, на заморожених фруктах та овочах – до 75 діб.

Сальмонели не стійкі до 0,3%-ного розчину хлорного вапна – гинуть протягом години. Кип'ятіння убиває сальмонели миттєво! Найкраще розвиваються сальмонели за температури 35–37°С, але можуть рости і в умовах холодильника. Поширюють інфекцію мухи, таргани та дрібні гризуни.

Захворіти можна від вживання зараженого молока та молокопродуктів, м'яса від хворих тварин та птиці, ковбас, копченостей, яєць від хворої птиці, риби, морепродуктів, заражених сальмонелами фруктів, кондитерських виробів.

Сальмонели постійно містяться у шлунково-кишковому тракті здорових тварин. За нормального стану тварини сальмонели не викликають хвороби. Захворювання починає розвиватися від ослабленого імунітету. У тварин сальмонельоз проявляється кишковими розладами, проносом, підвищенням температури, відмовою від корму, апатією. Використання м'яса таких тварин після вимушеного забою і за недостатньої термічної обробки є небезпечним. М'ясо може бути інфіковане від недотримання правил санітарії під час забою тварин: коли на тушу потрапляє вміст кишківника. На шкаралупу курячих яєць сальмонели потрапляють теж з кишківника. Іноді збудник може потрапити до середини яйця. Молоко забруднюється під час доїння.

Після потрапляння з їжею до шлунково-кишкового тракту людини сальмонели лімфатичним шляхом проникають у кров, викликаючи її зараження, та розносяться по організму (кишківник, жовчний міхур, печінка, нирки, кістковий мозок, тверді мозкові оболонки).

Від проникнення збудника в організм до клінічних проявів минає від 2–5 годин до кількох діб. Сальмонели, що гинуть, вивільняють у кров отруту, яка спричиняє клінічні ознаки отруйні зараження. Саме з цієї миті підвищується температура тіла до 39–40°С, починається пронос, блювота.

Отрута пригнічує роботу центральної нервової системи. Це проявляється запамороченням. Буває висип, здуття живота, а як ускладнення може розвинутися міокардит, пневмонія. Рідше – менінгіт, паротит, артрит, пієлонефрит, холецистит, тромбофлебіт. На 3–5 добу можуть збільшитися печінка та селезінка.

Особливий вплив на розвиток хвороби мають місцеві захисні чинники кишківника. Слід наголосити, що безконтрольне вживання антибіотиків негативно впливає на корисну мікрофлору кишківника й тим самим знижує інфікуючу дозу збудника, продовжує час бактеріоносійства та сприяє появі стійких до ліків штамів збудників хвороб.

Якщо ви зауважили в себе або своїх близьких ознаки харчового отруєння, піднялася температура, негайно треба промити шлунок слаборожевим розчином перманганату калію та викликати лікаря. У лікарні ставлять діагноз з урахуванням клінічних та епідеміологічних даних та бактеріологіч-

З журналу "Будьмо здорові". Передплатний індекс 74063

них досліджень залишків їжі, блювотних мас, калу, сечі, жовчі, роблять серологічні дослідження крові з сальмонельозними антигенами.

Лікування залежить від тяжкості та клінічних ознак хвороби. За тяжких випадків застосовують антибіотики, роблять заходи, спрямовані на відновлення водно-електролітного балансу організму: використовують фізрозчин у крапельницях, розчин глюкози підшкірно. Переливають плазму, призначають серцеві засоби, вітаміни.

Після лікування необхідно відновити нормальну мікрофлору кишківника. Для цього найбільш придатний біойогурт. Рекомендовано дотримуватися дієти.

На рівні держави боротьба з сальмонельозом – це суворий ветеринарно-санітарний контроль за забійними тваринами та дотримання санітарного режиму під час розробки туш, приготування та зберігання харчових продуктів, контроль за ввезенням тварин, птиці, яєць для інкубатора і продуктів харчування з-за кордону.

На всіх харчових підприємствах повинен бути суворий контроль за працівниками з метою виявлення бактеріоносіїв.

Щоб не захворіти, потрібно дотримуватись елементарних правил санітарії під час приготування їжі та зберігання продуктів у холодильнику; ретельно мити руки, а холодильник слід дезінфікувати світлим розчином перманганату калію. Для розробки сирої риби і м'яса та готових продуктів повинні бути різні дошки. Слід добре проварювати чи просмажувати м'ясо й рибу, а молоко кип'ятити. Запам'ятайте: якщо мити яйця перед приготуванням, не купувати підозрілих продуктів, з простроченим терміном придатності та продуктів на стихійних ринках – це збереже здоров'я вам та вашим близьким!

Ольга Марчук,
аспірант лабораторії Ветсанекспертизи ІВМ УААН

Зиму деякі рільники називають тимчасовим затишком для себе. Але у тваринників у цей час справжні жнива. Головна їхня турбота – успішно відбути зимівлю худоби.

І гарний той тваринник, що вміє по-господарському, економно використовувати корми.

То що ж у такому випадку можна порадити тваринникові? Рада ця проста. Беремо сіно із стіжка – не залишаймо того, що впало під ноги, бо воно буде втрачено. Веземо грубий корм, силос до ферми – не допускаймо розтруски, бо то також буде втрата.

Коли розгортаємо силосну яму, аби набрати силосу, то покришку слід прибрати відразу всю, а коли розгортаємо траншею, то починаємо тільки з того краю, звідки будемо діставати силос. Виймати силос із веж та круглих ям слід пошарово, із усієї площі, а з траншей – у прямовисному напрямку, згори донизу, відрізуючи шар спеціальним ножем. Закінчивши виїмку, силос знову треба закрити солом'яним матом. Якщо силос промерз, то перед згодовуванням його треба відігріти, аби він відтанув.

А тепер про підстилку

Пам'ятаймо, що підстилка не тільки забезпечує м'яке, сухе ложе, але й зігріває тварину. На підстилку використовують торф, тирсу, стружку, хвою та інший некормовий матеріал. По-перше, це дозволяє заготовити більше гною для удобрення полів; по-друге, об'їдки соломи також можна використовувати для підстилки.

Смакові якості кормів

Отже, для поліпшення смакових якостей кормів та кращого їхнього поїдання тваринами необхідно їх відповідно підготувати до згодовування. Зернові й шроти, сіль та крейду подрібнюють до величини часток не більше як 1 мм. Овес та ячмінь очищають від плівок та розмелюють на борошно.

Кормові чи цукрові буряки, моркву, кормові гарбузи та інші соковиті корми подрібнюють на стружки, а із зелених гідропонних кормів (люцерни, гороху) та комбісилосів виготовляють пасту. Згодовують їх у суміші з концентрованими кормами.

Частину збираного молока використовують для замішування кормосуміші (поліпшення смакових якостей), а решту – можна і випоювати після годування.

Для поліпшення смакових якостей кормосумішей доцільно використовувати цукор, нехарчовий або риб'ячий жир. Частину зернових кормів (ячмінь, кукурудзу, пшеницю) згодовувати підсмаженими й подрібненими.

Кормосуміші перед згодовуванням зволожують, для чого використовують воду чи збиране молоко (взимку рідини підігрівають до 35–40°C). Найкраще співвідношення сухого корму й рідини 1:0,1–1,5 (вологість суміші 57–66%). За такого співвідношення мішанка має розсипчасту консистенцію і добре поїдається тваринами.

Доброякісні та не уражені грибками концентровані корми та комбікорми запарювати або проварювати не слід, оскільки при цьому руйнується значна частина вітамінів та інших біологічно активних речовин, які відіграють важливу роль у живленні сільськогосподарських тварин.

Напування худоби

Напувати корів взимку із ставка або річки неприпустимо. У тих випадках, коли немає автопоїння, треба встановити у скотних дворах баки та звечора заливати їх водою. За ніч вода в баку зігріється до температури скотного двору й стає нешкідливою для худоби.

Взимку на фермі

Мінеральне підгодовування

Досвідчені тваринники добре знають ціну мінерального підгодовування. Воно необхідне тварині для утворення молока, приросту м'яса, нормальної життєдіяльності організму, сприяє кращому використанню кормів, зберігає здоров'я. У якості годування тваринам треба давати кухонну сіль, крейду, в більшості випадків – фосфорин, трикальційфосфат, преципітат та ін.

Добрим джерелом натрію, кальцію та фосфору є деревний попіл, що вилужений. На фермі можна також приготувати м'ясо-кісткове борошно шляхом спалювання кісток з наступним їхнім подрібненням та просіюванням через сито. Корисно використовувати місцеві травертини, сапропель (озерний мул), вапняки, попередньо перевіривши, що вони нешкідливі, та інші джерела мінерального підгодовування.

Годування іншої живності взимку

Безумовно, у годуванні худоби та птиці належною складовою є вітаміни. Адже в зимових раціонах особливо не вистачає вітамінів А, D, та групи В.

Тож, згодовуючи вітамін D_2 поросятам-сисунам та відлученим 150 мг на одну голову кожного дня, забезпечується повне збереження тварин та збільшення приросту на 7–9%. Витрати за період відгодовування підсвинків, скажімо, на 40 копійок, а додатковий приріст матимемо у 2,5 кг на голову. Така користь від вітамінного підгодовування.

Отже, використати в цій справі усі **джерела вітамінів**, що є, а це – гарний силос, бобове сіно, відходи біохмічної промисловості, корми тваринного походження, хвойне борошно та ряд інших мінеральних речовин, – матимемо гарний прибуток.

А тепер про резерви

У збільшенні виробництва продукції тваринництва велике значення має використання резервів кормових засобів. Зауважимо, що використання рослинних і тваринних жирів у раціонах для бройлерів у кількості 3–5% від маси комбікорму на 10–15 % підвищує їхні прирости й зменшує витрати кормів на одиницю приросту. Додавання жирів у такій кількості до раціонів курей на 15% підвищує їхню несучість за рахунок подовження строку яйцекладки.

Отже, жири є не лише додатковим джерелом кормів та замінником фуражного зерна (1 кг жиру замінює 3 кг зерна), а й стимулюють підвищення продуктивності. Для годування сільськогосподарських тварин найчастіше використовують жири тваринного (воловий, свинячий, овечий, кістковий та кормовий тваринний жири – суміш), а також рослинного походження (рослинної олії, концентрат фосфатидний кормовий) та інші жири морських тварин і риб.

Найкориснішим та зручним способом використання жирів у годуванні тварин і птиці є додавання до комбікормів та замінників молока під час виготовлення їх на комбікормових заводах. Жир у розтопленому вигляді вносять до складу комбікормів за допомогою форсунки, яка розпилює його на дрібні краплини. Внаслідок цього збільшується поверхня жиру, поліпшується його засвоєння.

Жири можна вводити до кормових сумішей і безпосередньо у господарствах. Для цього в чанах чи бідонах розтоплюють жир (на одну частину жиру дві частини води) та старанно змішують з кормами раціону. Найзручніші для цього є кормозмішувачі з паровим підігрівом. Запарюючи корми, жири вносять до котлів у звичайному стані за 20–30 хвилин до закінчення запарювання.

Годування свиней та птиці взимку

Взимку доцільно краще за якістю сіно, що є в господарстві, подрібнити в борошно та згодовувати свиням і птиці. Вітамінне борошно можна згодовувати як у вигляді сухої суміші, так і у вигляді вологих мішанок з концентратами, з м'язгою цукрових буряків чи картоплі. Давати її рекомендується у таких кількостях (за добу на голову):

- свиноматкам – 2–3 кг,
- підсвинкам – 1 кг,
- від'ємишам – 0,2–0,4 кг,
- поросятам – 0,03–0,05 кг,
- курам – 0,01–0,012 кг,

За нестачі кормових вітамінів треба використовувати вітамінні препарати, що виготовляються промисловістю. Це риб'ячий жир, концентрати каротину.

І про антибіотики

У стійловий період виняткова роль антибіотиків. У дослідах було з'ясовано, що препарати тераміцину та біоміцину підвищують прирости телят на 10–15%.

Відомо, що кукурудзяний силос якісного гатунку добре з'їдається усіма тваринами у значній кількості. Корови з'їдають його приблизно по 30–40 кг за добу. Силос потрібно використовувати рівномірно протягом усього періоду зимівлі худоби.

Багато господарств успішно згодовують його цілорічно. Суттєвим недоглядом є обмежене використання його у раціонах молодняку. Причина цього – боязнь, що згодовування силосу може викликати розлад травлення та хвороби телят. Але згодовування доброякісного силосу забезпечує швидший ріст та розвиток молодняку.

І висновок: якщо належно організуємо зимівлю худоби на своїх фермах, то можемо мати багато дешевого м'яса, молока та інших продуктів тваринництва.

П.І. Івашков,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
П.А. Нарожний,
кандидат ветеринарних наук, доцент,
Г.В. Вікуліна,
магістр факультету ветеринарної медицини,
Луганський Національний аграрний університет

Вирощування ягнят та догляд за ними

(з власного досвіду)

Вирощують ягнят біля маток. Матки – найкращі вихователька новонароджених тварин. Під час облизування посилюється кровообіг, виконується натуральний масаж шкіри. Молоко матки, яке називають молозивом, – незамінний корм, що, безперечно, утримує за життя новонароджених ягнят. Воно багате на солі магнію, які сприяють виділенню первородного калу (меконію). Крім того, молозиво містить імунні білки – глобуліни, котрі в перші дні забезпечують їм пасивний (колостральний) імунітет. А ще молозиво має підвищену кислотність (у три рази вищу, ніж звичайне молоко), що згубно діє на патогенні мікроорганізми шлунка та кишківника. Хімічний склад та біологічна вартісність молозива змінюється майже щогодини, тому так важливо, аби першого дня після народження якомога частіше прикладати ягня до вимені матки й допомагати ще слабкому ягняті ссати. Молозиво виділяється 2–3 дні, після чого його склад змінюється і починає виділятися молоко з нормальним складом.

Овече молоко багатше від коров'ячого: в його складі понад 5% білка, близько 6,5% жиру, натомість менше води. Цукор і мінеральні солі на такому ж рівні, як і в коров'ячому.

Із ростом ягнят молочність маток зростає, найвищий надій досягається через 6–8 тижнів після народження ягняти, потім зменшується, але ягнята на цей час уже можуть їсти іншу їжу, а їхній розвиток не залежить від молока матки. Зазвичай, ягнята залишаються біля маток до 100 днів, але їх можна відлучити раніше без шкоди для правильного розвитку. Наприклад, уже після 10 тижнів ссання ягнята можуть їсти корми, що призначаються для дорослих овець. Скорочення часу ссання до 70 днів добре впливає на кондицію маток і дає змогу краще підготувати їх до наступної злучки.

Ягнят слід якомога раніше привчати до самостійного вживання корму. Вже на третьому тижні після народження ягнята, наслідуючи матір, пробують їсти сіно і концентровані корми (концентрати). Тож в даний період належить відгородити для ягнят місце, де їх будуть підгодовувати. В огорожі робиться спеціальний перелаз для ягнят, який не дасть змоги матерям дістатися до годівничок з їжею, призначеною для ягнят, але ягнятам дозволяє вільно контактувати з матерями (рис. 1 і 2).

Годівниці для ягнят мають бути менші, а передусім нижчі, щоб ягнята не пробували спинатися на задні ноги, дістаючи до них. Концентрати можна подавати в спеціальних коритцях (рис. 3).

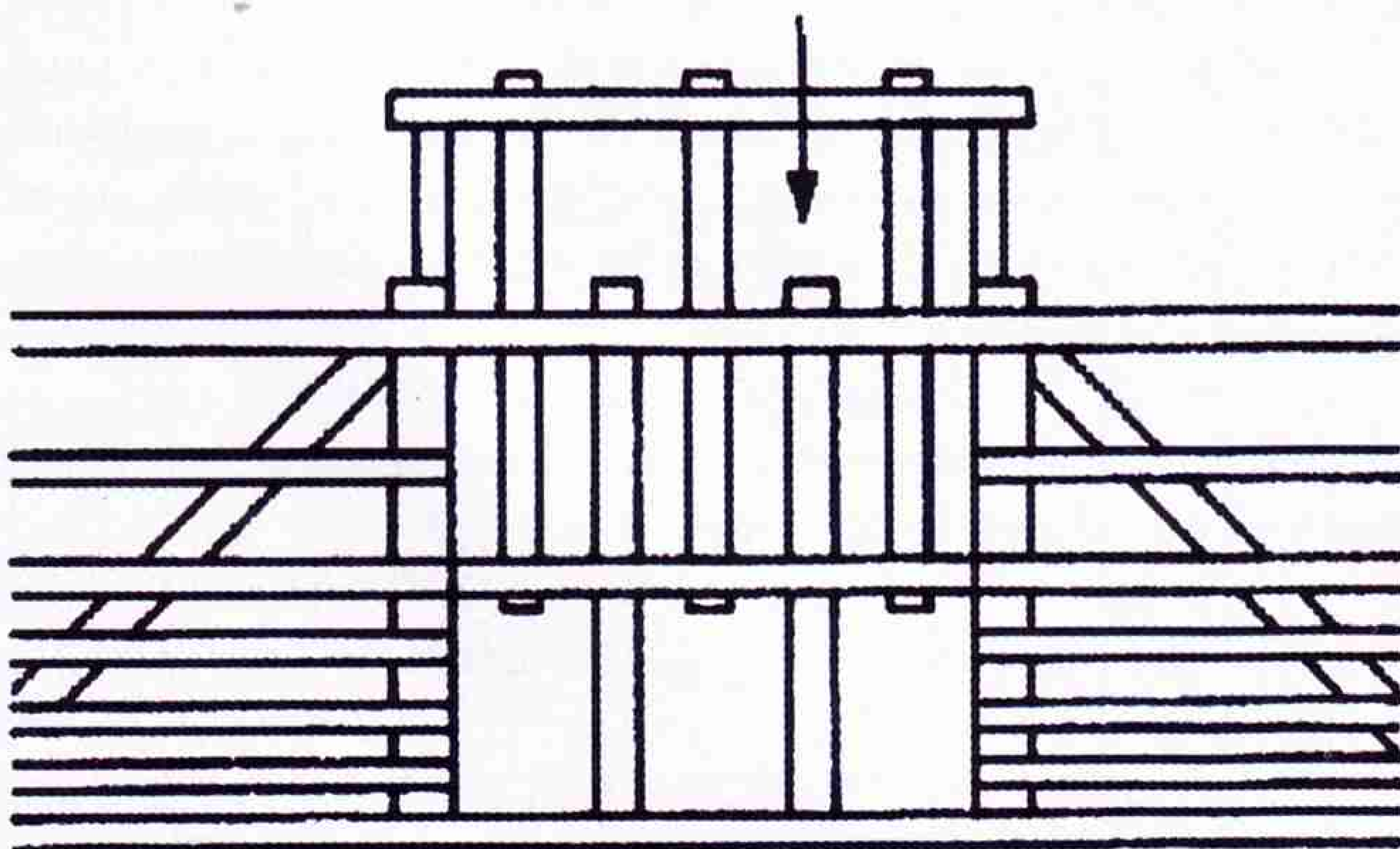

Рис. 1. Перелаз для ягнят, який можна зачиняти повністю

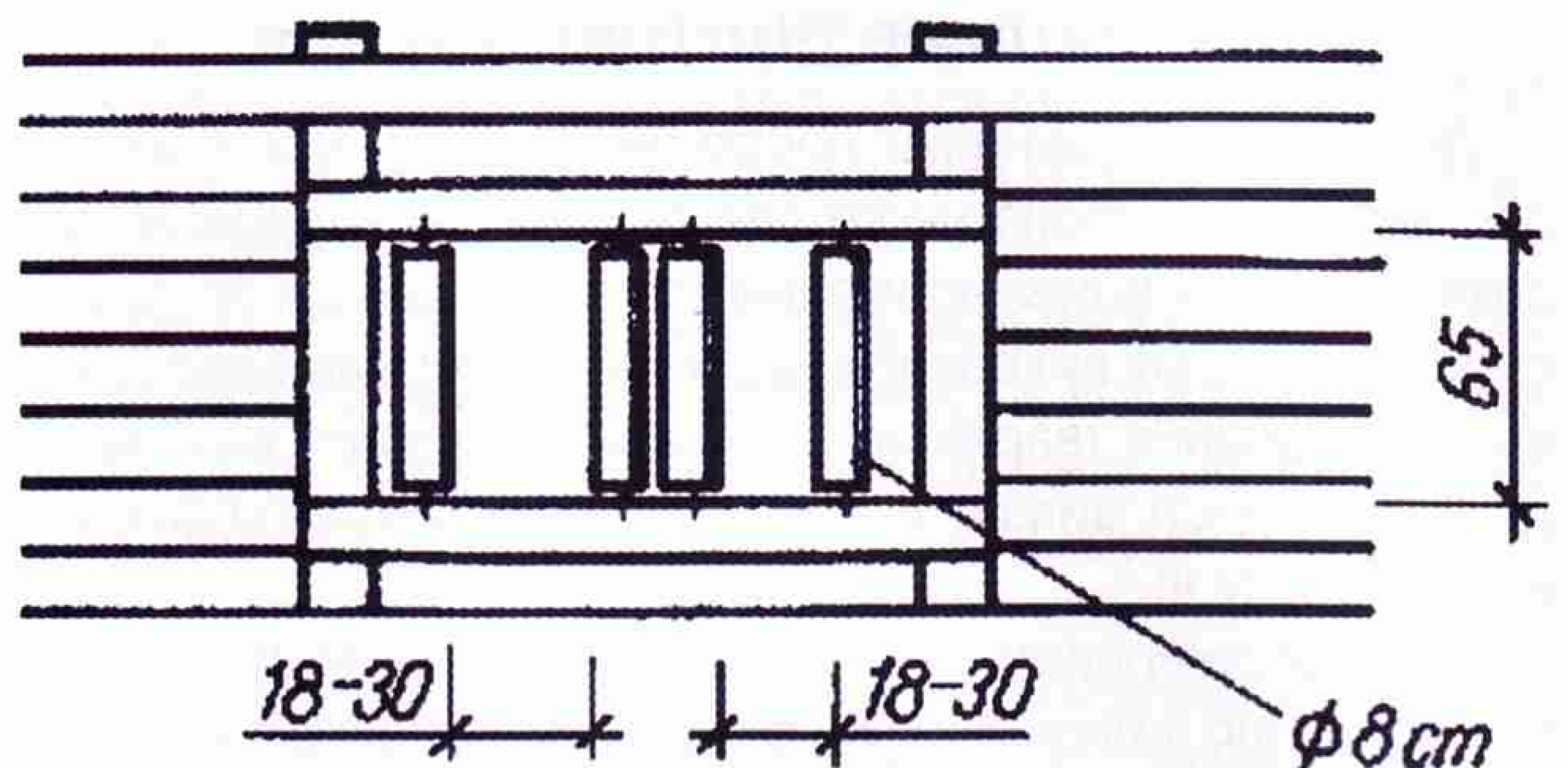

Рис. 2. Перелаз для ягнят, у якому можна регулювати величину отворів

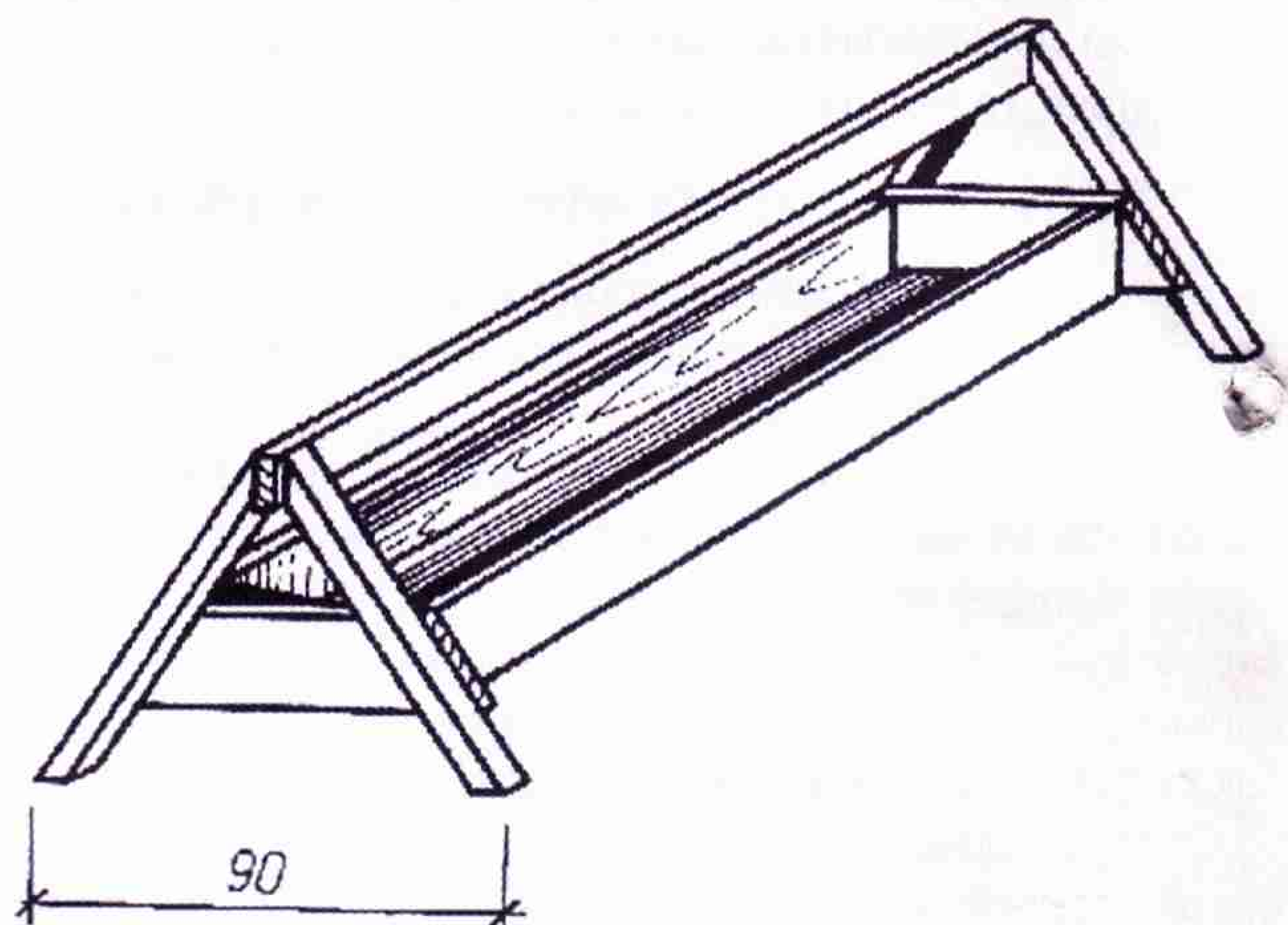

Рис. 3. Коритце для концентрованого корму для старших ягнят

На третьому тижні життя ягнят потрібно годувати найкращим сіном – луговим або з молодої конюшини, а також подрібненим (товченим) вівсом. На перших порах ягнята мало їдять паші, живлячись в основному молоком матері, але через кілька днів корм у годівницях зменшується, і їх частіше треба поповнювати. У цей період сіно та подрібнений овес треба давати ягнятам досхочу. Раннє привчання ягнят до паші надзвичайно корисне для їхнього розвитку і здоров'я, а в пізніший період життя – і для продуктивності.

Вівці належать до жуйних тварин, у яких шлунковий тракт має передшлунки. Ягнята народжуються з відносно сформованим перетравлювачем, але не з розвиненими до кінця передшлунками, їх розвиток відбувається уже в часі післяплодового життя. Чим раніше привчити ягнят до постійних паш, тим швидше розвиватимуться передшлунки, а це помітно впливає на майбутню жирність ягнят, використання паш та продуктивність.

Відлучати ягнят можна лише тоді, коли їхня здатність до живлення постійною пашею досягне такого стану, що вони, не ризикуючи загальмуванням росту і розвитку, можуть обійтися без материнського молока. Слід зауважити, що молочність маток після 8 тижнів від окоту починає зменшуватися. Тож, якщо ягнята ростуть здоровими й у вівчарні все відбувається нормально, через 10 тижнів ссання ягнят можна відлучати і далі вирощувати вже без маток. Відлучати ягнят слід поступово, впродовж 5–6 днів.

Почати відлучення можна з використання спеціального перелазу, показаного на рис. 1.

Видавши пашу ягнятам і зачекавши, поки вони зберуться біля годівниць, перелаз зачиняють і відчиняють його лише тоді, коли дозволено ягнятам повернутися до матерів. У такий спосіб час перебування ягнят з матерями обмежується до дво- триразового ссання протягом дня, поступово переходячи на одноразовий допуск ягнят до маток упродовж дня або ночі. Пізніше перелаз зовсім не відчиняємо. Отже, відлучення відбувається майже безболісно для ягнят і маток.

З 2–3-тижневого віку ягнят необхідно випускати на прогулянку – спочатку на 10–20 хвилин, пізніше цей термін збільшують. Якщо вівцематки перебувають на зимових пасовищах, ягнят утримують в кошарі весь світловий день, крім непогожих днів. Утримання на вільному повітрі, вплив сонячного проміння сприятливі для організму молодняку, прискорюючи їхній ріст і розвиток, зміцнюючи здоров'я.

Говорячи про вирощування і догляд за ягнятами, варто кілька слів присвятити осиротілим ягнятам. Трапляється, що матка під час окоту гине, або ж після шоку, викликаного родами, не хоче прийняти ягня для годування. У першому випадку, тобто коли матка гине, мусимо пошукати для ягняти матку. За щасливого збігу обставин, тобто коли того ж дня народжує інша матка, можна спробувати підкласти чуже ягня їй, аби годувала обох. Не завжди це вдається, однак спробувати можна. У такому разі чуже ягня треба витерти тією ж ганчіркою, якою витирали рідне ягня після народження, або ж здоїти кілька крапель молока від матки, якій збираємось підкинути чуже ягня, і тим молоком покропити осиротіле. Це допоможе матці помилитись і прихильно налаштує її до чужого ягняти. Трапляються матки з розвиненим інстинктом материнства, вони без труднощів приймають чуже ягня. Але таке, на жаль, трапляється не часто. Якщо вдасться підсадити осиротіле ягня до матки, яка виділяє молозиво, воно має шанс вижити і далі розвиватися. В іншому разі спроба врятувати ягня має незначні шанси.

Багато труднощів з вирощуванням ягняти виникає і тоді, коли власна мати відкидає його і не хоче годувати. У такому разі належить шукати причину цього явища. Доволі часто такою причиною може бути запалення вимені. Тоді ссання викликає біль у матері, захищаючись від якого вона відкидає ягня від себе. Запальні стани вимені трапляються в овець досить часто і, якщо їх не лікувати, можуть спричинити цілковиту недієвість вимені. Вчасне виявлення такого стану дає шанси його вилікування, але цим повинен зайнятися лікар. Перша допомога господаря у такому разі зводиться до легкого масажу вимені, втирання камфорної мазі та обережного здоювання молока з дійок, аби зменшити його кількість у вимені. Хоча ягня формально не є сиротою, але не може харчуватися молоком матері і без допомоги людини приречене на загибель.

Якщо запальний процес вимені почнеться після виділення молозива, приміром, на другому тижні після окоту, вирощування ягняти з допомогою соски і замінного молока має шанс завершитися успішно, однак вимагає значних затрат часу, оскільки ягня має отримувати кілька разів протягом дня переварене (перекип'ячене, остуджене до 38°С і злегка підсолоджене) завжди у свіжому вигляді і в чистій пляшці коров'яче молоко. Та навіть за умови чіткого дотримання усіх цих правил, з огляду на зміну якості молока, ягня, найімовірніше, перехворіє.

Проноси у ягнят завжди небезпечні для їхнього життя, навіть якщо їх подолають, то всеодно таке ягня розвивається гірше і частіше хворіє. Проноси у ягнят можливі не тільки через зміну якості їжі, їх можуть викликати бактерії стравоходу. Особливо часто з'являються такі захворювання через 4 тижні життя. Стан хворого на пронос ягняти ускладнюється поганим володінням задніми ногами, що супроводжує ці хвороби (як кажуть у народі – ягнята падають на задні ноги). У такому разі необхідна допомога ветлікаря.

Після відлучення проводиться перша селекція ягнят, їх розділяють за статевими ознаками і за призначенням. Ягнички, не призначені для відновлення основного стада (отари), можуть бути законтрактовані, а потім продані для наступного вирощування. Ягнята-баранці, якщо вони не походять від маток, записаних у книги тварин для розведення, мають бути призначені до посиленої відгодівлі і продані як тварини на заріз.

Натомість повкорочувати хвостики необхідно всім ягнятам. Роблять це, зазвичай, через два тижні після народження. Обтинання хвостиків необхідне, аби мати чисту вовну: в овець, котрим хвости не обтято, значна частина вовни, зазвичай, забруднена і непридатна до прядіння. Цю процедуру може виконати сам господар, безумовно, дотримуючись певних правил. Для цього обирають хмарний прохолодний день. Під час обтинання хвостиків можна користуватися спеціальними ножицями або добре вигостреним ножем. Ягня беруть поміж коліна, головою до себе і, відтягнувши складку шкіри до основи хвоста, відсікають хвіст поміж 2 і 3 хребцем. Рану треба залити йодом, а потім натягнути шкуру, яка була відхилена перед відрізом, до кінчика, і закрити рану. В ті дні, коли обтинають хвостики або каструють баранчиків, треба особливо уважно стежити, щоб клітки, в яких перебувають ягнята, мали чисту, щоразу притрушену свіжою соломою підстилку, аби поранені ягнята не терлися об перегнилу або вологу підстилку, і допоки рани не загноїлися.

Приблизно в цьому ж віці (зазвичай, між 3 і 4 тижнем життя) каструють баранців, непридатних для поповнення стада, однак залишених у господарстві. Кастрований баранчик краще відгодовується, спокійніший та дає вовну високої якості. Для цього також вибирають хмарний прохолодний день, бо в жарку сонячну погоду з'являються мухи і може статися зачервивлення ран. Кастрацію ягнят здійснює ветеринарний лікар. Якщо баранці призначені на швидке відгодовування і використання на м'ясо для власних потреб, то краще їх не каструвати зовсім, оскільки ця процедура, на жаль, далеко не безболісна.

Ягнички із запізнілим розвитком, з вадами будови або вовни також мають бути призначені до посиленого годування і продані на заріз або використані на м'ясо для власних потреб. Шкури забитих ягнят можна продати або використати для власних потреб. Вони мають ніжне хутро.

Відлучених ягнят випасають на кращих пасовищах з добрим травостоєм, водночас підгодовують концентратами з розрахунку хоча б 200–250 г на голову на добу. У зимовий період до суміші концентратів додають мінеральні добавки: крейду, харчову сіль, кісткове борошно по 5–10 г на кожне годування.

Коли мінеральних речовин у раціоні недостатньо, ягнята поїдають вовну, брудну підстилку і землю, що забруднює шлунок і часто призводить до загибелі.

Поїти ягнят слід частіше, ніж дорослих тварин – 3–4 рази на день.

Про це та інше в наступних наших порадах.

О.С.Зелик

ЛЮТИЙ

Лютий – перевал, перелом зими, заключна фаза сезону. Цей період в подніпров'ї продовжується приблизно місяць.

Лютий – найтяжчий час для дикої фауни лісів і полів.

Схудли за зиму звірі й птахи, занесло снігом, під яким може бути лід, корми, що ускладнює їх добування.

Ось чому саме в цей період принаджують птахів у сад, підгодовуючи їх.

Рак – 30.12.2006 (0.18)–1 (7.16)

Висівають насіння на розсаду для вирощування томатів під плівкою і баклажанів, перцю солодкого в парниках.

Якщо погодні умови дозволяють (безморозні дні), можна нарізати живців для весняного щеплення.

Садівники й городники готують поживні суміші для вирощування розсади (торф і перегній – 3:1 або перегній і земля – 5:1).

Дезінфікують насіння проти грибних і бактеріальних захворювань.

Закладають для вигонки цибулинні квіти. Висівають в ящики з парниковим грунтом (зволоженим) підготовлене насіння сальвії, віоли, гвоздики Шабо.

Калібрують, протруюють і загартовують насіння овочевих культур для висівання у відкритий грунт.

Якщо у вас є у квартирі лимон, то за рекомендацією спеціалістів, слід тримати його у стадії спокою за температури 3–10 градусів тепла. Таку температуру можна створювати на заскленому балконі чи світлій лоджії. Звичайно балкон необхідно добре утеплити, зробивши подвійне засклення або прибивши зверху на стелі планку на віддалі 10–15 см від рам, опустити штору з поліетиленової плівки до підлоги. В такому випадку повітряний проміжок збереже тепло на балконі в морозні зимові дні.

Лев – 1 (7.16)–3 (16.35)

○ Повний Місяць – 2 (7.45)

Подбайте про плівку для вашої теплички, біопаливо, матеріали для її ремонту, а також парників і тимчасових малогабаритних споруд утепленого грунту (безкаркасний, каркасний і панельний способи), засоби захисту рослин і добрива.

Протягом зими садівники можуть самостійно заготувати певну кількість міндобрив, використовуючи яєчну шкаралупу. Хоч вона важить всього 10 грамів, але сім'я з 3 осіб може за зиму заготувати її 3–6 кілограмів.

Досвідчені садівники не викидають цибулиння, адже воно дієвий засіб боротьби з павутинним кліщем.

Вирізають з підщеп паростки при самій основі, не залишаючи шипів.

Якщо суха погода, то боронують граблями ділянку суниці, яку висадили торік і раніше, що сприяє розпушенню поверхневого шару грунту, видаляють з неї і спалюють чи складають в компостну яму сухе листя.

Діва – 3 (16.35)–6 (4.16)

Якщо восени і в січні ще не приготували інструмент для обрізування дерев і кущів, то необхідно зробити це зараз.

Висіваючи на розсаду ротики, петунію та інші однорічні квіти у дерев'яні ящики, квіткові горшки, інші ємкості висотою не менше 8–10 сантиметрів з отворами у дні і заповнені парниковою чи компостною землею. Посіви поливають, а ящики ставлять до появи сходів віддалік від світла, а після – переносять на підвіконня.

Закладають на вигонку тюльпани, крокуси, конвалії.

Терези – 6 (4.16)– 8 (17.11)

Підживлюють розсаду ранньої капусти розчином коров'яка або курячого посліду. Перевіряють стан зберігання коренеплодів і овочів у підвалах і погребах, температурний режим і вологість, провітрюють їх, перебирають, якщо виникла необхідність.

Висівають, точніше наклеюють насіння овочів на паперові стрічки, з тим, щоб навесні швидко здійснити загортання ("посів") певної культури на абсолютно точну глибину і рівномірність у рядку.

Скорпіон – 8 (17.11)–11 (5.02)

☽ Остання чверть Місяця – 10 (11.51)

У приміщеннях для зберігання плодів і овочів необхідно подбати про підтримання температури на рівні 0–4 градуси тепла. Слід мати на увазі, що надалі зберігатимуться тільки яблука пізньозимових сортів. Решту слід пустити для споживання.

Висаджують для вигонки на підвіконні цибулю, петрушку, висівають у ящики з поживними сумішами салат, кріп.

Стрілець – 11 (5.02)–13 (13.43)

Пікірують сіянці для вирощування томатів під плівкою, висівають насіння на розсаду ранніх томатів.

Висівають у кімнаті в ящики з грунтом на підвіконні кріп, висаджують зеленні овочеві культури, які інтенсивно розвиваються.

Козеріг – 13 (13.43)–15 (18.36)

Висівають насіння на розсаду цвітної капусти. Підживлюють і поливають розсаду. Якщо є в цьому необхідність, обрізують гілки на вишнях, грушах, сливі та ягідниках для проріджування.

Водолій – 15 (18.36)–17 (20.31)

● Новий Місяць – 17 (18.14)

Як відомо одним із способів розмноження чорної смородини і порічок є висаджування здерев'янілих живців. За цього способу використовують однорічні здерев'янілі пагони завтовшки 6–10 мм, які ріжуть на окремі живці довжиною 18–20 см. При цьому верхній зріз роблять над брунькою на відстані 1–1,5 см, нижній – під брунькою. Нарізуючи живці, перевагу віддають нижній і середній частинам пагона. Нарізають живці гострим ножем або добре загостреним сікачем. Не можна робити м'яті або рвані зрізи.

Якщо не встигли висадити живці восени, то можна це зробити рано навесні. Для цього живці заготовляють восени і навіть взимку. Коли заготовляєте саме взимку, тоб-

то і о цій порі, то зберігають їх у снігу або у вологому піску в прохолодному погребі.

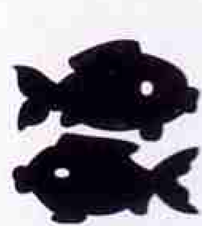

Риби – 17 (20.31)–19 (21.07)

Якщо ви не встигли заготовити здерев'янілі живці обліпихи восени, то це можна здійснити і зараз. Для цього слід пригадати, яка рослина була найпродуктивнішою, без шкідників і хвороб і вибрати однорічні пагони діаметром не менше 4 мм і садовим секатором або гострим ножем розрізати їх на живці завдовжки 18–20 см. Зберігати їх до весни можна у погребі в трохи зволоженому піску або перліті за температури 0–5°С. Можна також використовувати снігові бурти.

Підживлюють розсаду капусти середніх сортів міндобривами (на 10 літрів води 20 г аміачної селітри, 40 г суперфосфату, 10 г калійної солі на 1 парникову раму).

Овен – 19 (21.07)–21 (22.05)

Висівають насіння на розсаду томатів для вирощування у звичайних умовах на півдні України, перцю у теплицях, баклажанів.

Пікірують сіянці томатів ранніх сортів.

Якщо у вашому саду гніздяться синиці, то завдяки цьому зменшиться кількість шкідників. Лише один шпак під час вигодовування пташенят знищує до 8 тисяч личинок травневого хруща.

Для приваблення в сад птахів потрібно їх підгодовувати взимку, розвішуючи годівниці і наповнюючи їх насінням соняшнику, плодами горобини, калини, шматочками несолоного сала.

Телець – 21 (22.05)–24 (0.43)

Висаджують розсаду ранньої капусти на півдні України, пікірують розсаду ранньої капусти в Лісостепу і Поліссі.

Висівають насіння середніх і пізніх сортів капусти, перцю, селери на розсаду в парники і плівкові укриття.

Близнюки – 24 (0.43)–26 (5.49)

Перша чверть Місяця – 24 (9.56)

Закладають на пророщування садивний матеріал ранніх сортів картоплі у світлому приміщенні.

Ремонтують або ж купують шланги для поливу, обприскувачі, лопати, граблі інший городній інвентар.

Рак – 26 (5.49)–28 (13.31)

Пікірують сіянці ранніх томатів. Висівають насіння на розсаду для звичайних строків садіння томатів ранніх сортів, перцю, баклажанів у степовій і лісостеповій зонах.

Вітаємо наших переможців!

Любі наші читачі! У минулому році редакція журналу "Дім, сад, город" і дитячого журналу "Яблунька" оголосили фотоконкурс "Наша родина". Ми одержали багато знімків і цікавих розповідей від наших передплатників. Автори кращих робіт нагороджені подарунками та річною передплатою на журнали "Дім, сад, город" і "Яблунька" на 2007 рік!

Щиро вітаємо переможців конкурсу!

1. ***Голуб В.С.*** (с. Томилівка, Київська обл.)
2. ***Шустик О.Е.*** (с. Копичинці, Тернопільська обл.)
3. ***Левчук Л.*** (с. Бужковичі, Волинська обл.)
4. ***Липовий Є.*** (с. Юрківка, Вінницька обл.)
5. ***Касімов С.М.*** (м. Первомайськ, Миколаївська обл.)
6. ***Авєкін Я.В.*** (м. Помічна, Кіровоградська обл.)
7. ***Обертюх К.*** (смт Шпиків, Вінницька обл.)
8. ***Ярченко А.В.*** (с. Потічок, Полтавська обл.)
9. ***Тернова Н.С.*** (м. Козятин, Вінницька обл.)
10. ***Онуфрійчук І.*** (с. Рахни-Лісові, Вінницька обл.)
11. ***Демченко Т.*** (м. Жашків, Черкаська обл.)
12. ***Слив'як В.*** (с. Дарахів, Тернопільська обл.)

Від редакції: *просимо шановних переможців фотоконкурсу "Наша родина-2006" терміново надіслати до редакції свої точні адреси для одержання призів.*

Суперприз – музичний центр, тенісний стіл, бібліотечки для дітей і батьків, річну передплату на журнали "Дім, сад, город" і "Яблунька", солодкі подарунки та іграшки одержала родина Голуба В.С. із села Томилівка Білоцерківського району на Київщині. Про свою дружну та працьовиту родину в редакцію написала 11-річна Лариса Голуб:

Наша родина велика. Тато Віталій Степанович, мама Ліана Ананіївна і 12 дітей: восьмеро дівчат і четверо хлопців.

Сестри Таня і Люда вийшли заміж і вже мають свої родини. У них зростають троє синочків. Старші сестрички Оля та Інна і брати Максим і Ярослав – студенти різних київських навчальних закладів. А ми, молодші діти, – школярі. Ми займаємося у музичній школі, вчимося грати на різних інструментах. Наталя грає на гітарі, Павло – на акордеоні, Віта і я – на домбрі. Ось такий у нас сімейний оркестр. Менша сестричка Юля – третьокласниця, а наш улюбленець Іллюша ще малий, йому шість років.

Наша родина дружна і працьовита. Кожний з нас має свої обов'язки у господарських справах. Утримуємо корів, свиней, маємо великий город і садок.

Ми, діти, найбільше любимо веселі свята, коли збирається разом уся наша велика і дружна родина.

На знімку: батько Віталій Степанович і мама Ліана Ананіївна та діти: Павло, Іллюша, Віта, Юля, Наталя, Максим, Лариса, Ярослав, Оля та Інна. Старші сестри Тетяна та Людмила вийшли заміж і живуть окремо (на фото їх немає). У них вже свої родини, у яких зростають дітки.

На початку грудня до родини переможців завітали шановні гості – журналісти з редакцій "Дім, сад, город", "Яблунька" та Національного радіо України.

Під час нашої теплої зустрічі і був зроблений цей знімок.

На знімку: працівник редакції "Дім, сад, город" Л.І.Савченко, заступник головного редактора Б.К.Донгаш, головний редактор журналу "Яблунька" Т.П.Колодницька, завідуюча відділом маркетингу КП "Дім, сад, город" Т.І.Лазебник, головний редактор КП "Дім, сад, город", Заслужений журналіст України М.І.Халимоненко, ведучий радіопрограм "Колос" і "У саду і на городі" Національного радіо України, Заслужений журналіст України М.К.Довнич з родиною переможців.

Шановні наші читачі! Редакція журналів "Дім, сад, город" і дитячого журналу "Яблунька" запрошують вас до участі у фотоконкурсі "Наша родина-2007"!

На конкурс приймаються високоякісні фотографії із супровідним текстом. Вказуйте точні адреси та прізвища! Надсилаючи роботи на конкурс, обов'язково додайте копію передплатної квитанції на ж-ли "Дім, сад, город" і "Яблунька" на 2007 рік. На конверті позначте: Фотоконкурс "Наша родина".

Смачного!

Варимо кутю

Літрову банку зерен пшениці миємо, висушуємо на рушнику, а потім макогоном перетираємо у макітрі, звільняємо від оболонок, провіюємо і ставимо варити на помірному вогні. У кінці варіння додаємо сіль за смаком і варимо до готовності. А тим часом готуємо заправку для куті – тремо мак, додаємо подрібнені ядра грецьких або лісових горіхів, цукати. В окремому посуді на компоті із сухофруктів розводимо мед. Перед подачею до столу кутю поливаємо заправкою.

Узвар до куті

Беремо довільну кількість різних сухофруктів, ретельно миємо, потім заливаємо чистою водою, настоюємо і варимо до готовності на помірному вогні. Класичний узвар має бути без цукру.

Салат „Сніжинка"

Треба мати: 2 яблука, 2 груші, 2 помаранча, 3–4 стиглих ківі, 1 лимон, склянку нежирної сметани, склянку консервованого або свіжого подрібненого ананаса, 1 пачечку або столову ложку з верхом кокосової стружки.

Яблука, груші, очистити від шкірочки, розрізати на чотири частини та вийняти серцевину. Ківі також очистити від шкірочки. Апельсини очистити і розділити на дольки, знявши білі волокна. Підготовлені фрукти нарізати кубиками і розкласти у креманки або у разі їх відсутності у невеликі келихи. Якщо ви використовували консервований ананас, то фрукти полийте столовою ложкою ананасового сиропу (це для дітей), а у порціях для дорослих сироп треба замінити столовою ложкою будь-якого лікеру. Салат полийте сметаною і посипте кокосовою стружкою. Прикрасьте половинками шматочків лимона, надівши їх на стінку келиха.

Салат святковий

Треба мати: 400 г пісного вареного м'яса, 1 великий гранат, 5–6 середніх цибулин, майонез, сіль – за смаком.

Цибулю нарізуємо кільцями, кладемо у воду з оцтом і залишаємо маринуватися. М'ясо нарізуємо кубиками. Відціджену цибулю кладемо шарами на м'ясо. Кожний шар заливаємо майонезом. Верхній шар густо поливаємо майонезом, верх і боки обсипаємо червоними зернами гранату. Салат смачний і виглядає дуже ефектно.

Різдвяна фарширована індичка

Треба мати: 1тушку індички, 0,5 кг м'ясного фаршу (з яловичини та свинини у рівних частинах), 3 столові ложки вершкового масла, зелень кропу, м'яти та петрушки, 0,5 склянки подрібнених волоських горіхів, склянку негустої сметани, склянку бульйону, сіль, перець, лавровий листочок кладемо за смаком.

Підготовлену тушку індички поперчити і посолити ззовні та зсередини. Потрушку посікти ножем, змішати з фаршем, посіченою зеленню, горіхами та ложкою сметани нафарширувати індичку. Черевце зашити і покласти індичку у духовку на велику сковороду з розтопленим маслом. Смажити на помірному вогні до готовності, поливаючи утвореним соком. Коли сік потемніє (стане коричневим), у сковороду налити киплячий бульйон і витримати індичку на парі, щоб м'ясо було м'яким. Готовність м'яса визначається за прозорим соком, який виділяється, коли проколоти тушку шпажкою або кінчиком ножа. Щоб індичку не пересушити, її можна прикрити харчовим целофаном для запікання.

Язик із яловичини під яблучним соусом

Треба мати: один, доволі великий (1,5 кг), язик, одну головку ріпчастої цибулі, один середнього розміру корінь петрушки, лист лавровий, сіль, перець – за смаком.

Для приготування соусу: 5–6 середнього розміру яблук, цедра від великого лимона. Цукор, сіль – за смаком.

Язик із яловичини кладемо у холодну воду і варимо 15–20 хв. Воду зливаємо, каструлю і язик миємо, заливаємо холодною водою і варимо на дуже слабкому вогні 2–3 години. Після 2 годин варіння не забудьте покласти у воду сіль, перець, моркву, корінь петрушки, лавровий лист, а також вийняти язик, перекласти його в холодну воду, зняти з нього білу шкірку і знову перекласти в бульйон і варити до готовності. Коли язик легко проштрикнути ножем, його треба вийняти, трохи охолодити і нарізати упоперек волокон тонкими скибочками та викласти на блюдо.

Соус готуємо так: яблука чистимо, виймаємо серцевину, нарізуємо скибочками, заливаємо водою так, щоб яблука були покриті, і варимо поки вони стануть м'якими. Потім яблука протираємо макогоном крізь металеве ситечко. Додаємо сіль, цукор і натерту на тертушці лимонну цедру і доводимо суміш до кипіння. Блюдо з язиком ставимо на каструлю, в

якій кипить вода, і таким чином підігріваємо. Поливаємо соусом і подаємо теплим до столу. Блюдо по периметру можна прикрасити скибочками лимона, а також гілочками петрушки та кропу.

Печінка, нашпигована часником

Треба мати: шматок печінки вагою приблизно 0,5 кг, 2 столові ложки смальцю, 3–4 зубки часнику, 3–4 столові ложки борошна, 3–4 цибулини, 4–5 помідорів, а якщо немає, то 3/4 склянки томатного соку. Чорний мелений перець та сіль кладемо за смаком.

Печінку промиваємо, гострим ножем знімаємо плівки і нарізуємо широкими порційними шматками. Тримаючи ніж з гострим кінцем під кутом до площини шматка печінки, робимо у кожному шматку 5–6 кишеньок і в кожну з них кладемо по шматочку часнику обкачаного в солі з перцем. Перед смаженням печінку посолити, посипати перцем, обкачати в борошні і смажити на смальці. На окремій сковороді підсмажити цибулю з помідорами. Шматочки смаженої печінки викласти на блюдо, зверху на кожний шматочок покласти смажену цибулю, посипати подрібненою зеленню. На гарнір смакуватиме картопля, смажена у киплячій олії.

Відбивна з грибами

Треба мати: шматочки курячого філе (за кількістю порцій), 3–4 курячих яйця, склянку борошна, сіль, перець, олію.

Курячу грудинку розрізати вздовж на 2–3 тонких шматочки, обережно відбити, обкачати в борошні і збитому із сіллю та перцем яйці і підсмажити у киплячій олії з обох боків до рум'яної шкірки. Смажити з кожного боку не більше хвилини. Відбивні відкласти і приготувати гриби. Найкраще використати шампіньйони, нарізані тоненькими скибочками. Їх треба спочатку смажити, безперервно помішуючи, на сковороді без жиру, а коли рідина випарується, додати олію, подрібнену цибулю, густу сметану, перець та сіль за смаком. Коли сметана перетвориться на жовте прозоре масло – гриби готові.

Відбивні розкладаємо на деко. На кожну відбивну кладемо столову ложку грибів, притрушуємо тертим твердим сиром і запікаємо в гарячій духовці аж поки не оплавиться сир. До таких відбивних на гарнір смакуватиме пюре або розсипчаста гречана каша.

Гречана каша до відбивних

Треба мати: банку (0,5 л) смаженої гречки, 2 столові ложки олії, 1 столову ложку вершкового масла, сіль – за смаком. Води треба мати 1,5 л, пропорція крупи та води має становити 1:3.

Гречку перебираємо: видаляємо неочищені зерна та інші домішки. Перебрану гречку висипаємо у товстостінну каструлю з киплячою водою, додаємо жир, сіль. Коли окріп з гречкою знову закипить, все треба ретельно перемішати, закрити кришкою, зменшити вогонь аби ледь зберігалось кипіння, і 15–20 хв. взагалі не заглядати. А потім перевірити готовність. Вода має повністю википіти.

Торт „Снігурочка"

Для тіста треба мати: 1 склянку сметани, 1 склянку цукру, 2 жовтки, чверть чайної ложечки солі, чверть чайної ложечки соди, 1 столову ложку топленого масла, 12 столових ложок борошна, 10 штук подрібнених ядер горіхів, ванільний цукор.

Для крему треба мати: 1 склянку цукру, 100 г масла, 2 яйця.

Сметану, цукор, жовтки, по чверті чайної ложечки солі і соди ретельно розтираємо в мисці, додаємо, не перестаючи розтирати, столову ложку топленого масла, ванільний цукор, просіяне борошно та подрібнені горіхи. Тісто викладаємо на підігріте, змащене маслом деко або сковороду з високими бортами і випікаємо при температурі 180–200°С. Обережно викладаємо на дошку і даємо охолонути. А тим часом готуємо крем. Цукор, масло, 2 жовтки розтираємо, окремо збиваємо білки двох яєць у густу піну, додаємо поступово цукор і з'єднуємо з масляною масою.

Торт розрізуємо на два коржі. Нижній кладемо на блюдо з сиропом (0,5 склянки виноградного соку з цукром або медом). Змащуємо половиною крему. Накладаємо другий корж та прикрашаємо його збитими вершками та посіченою кокосовою стружкою.

Рецепти подарувала читачам

Людмила Степуленко,
м. Короп

ПІДСУМКИ КОНКУРСУ "ГОСПОДИНЯ – 2006"

Шановні читачі журналу!

Конкурс "Господиня-2006" закінчився. Редакція журналу щиро вдячна за участь у конкурсі, за чудові рецепти, надіслані на адресу журналу. На жаль,за браком місця у журналі, ми мали змогу ознайомити читачів тільки з частиною рецептів. За рішенням журі на чолі з головним редактором журналу М.І. Халимоненком переможцями визнано:

ПЕРША ПРЕМІЯ –

Катерина Іванівна Соловйова,
м.Марганець, Дніпропетровська область ("ДСГ"№ 1)

ДРУГА ПРЕМІЯ –

Марія Федорівна Михайлюк,
м.Ватутіно, Черкаська область ("ДСГ" № 8)

ТРЕТЯ ПРЕМІЯ –

Марина Ободенко,
с. Вільне, Криворізький район Дніпропетровської області ("ДСГ" № 11).

Переможці нагороджені передплатою на журнал "Дім, сад,город" на 2007 рік та одним із додатків до нього, набором насіння овочів та квітів.

Конкурс "Господиня "продовжується в 2007 році!

Просимо читачів надсилати до редакції не тільки рецепти, а й короткі відомості про себе, бажано додавати фотографії.Чекаємо на ваші листи.

Акція з 1 січня по 1 липня 2007 року

від колективного підприємства „Дім, сад, город" для постійних та нових рекламодавців

Шановні пані та панове!

Колективне підприємство „Дім, сад, город" видає найпопулярніші журнали в Україні: „Дім, сад, город", „Будьмо здорові", „Виноград. Вино", „Квіти України", „Пасіка", „Чумацький шлях", „Туризм сільський зелений", „Яблунька".

Ми є вашим партнером. Наша мета – просування вашого продукту на ринок та поширення інформації по Україні, а також допомога тим, хто потребує інформації щодо поліпшення свого життя та полегшення праці на землі.

З 1 січня по 1 липня 2007 року КП "Дім, сад, город" проводить АКЦІЮ щодо значної знижки вартості рекламних послуг на сторінках своїх видань.

Реклама на сторінках журналу "Дім, сад, город", який видається українською та російською мовами накладом 140 тисяч примірників, на площі 200x284 мм (1 кольорова сторінка формату А-4) становитиме 5000,00 грн з урахуванням ПДВ і ПНР.

Крім того, для постійних рекламодавців пропонуємо систему знижок на вартість реклами на площі однієї сторінки:
– при розміщенні реклами більше ніж в одному номері знижка 10%;
– від 3 до 6 публікацій – знижка 20%;
– при розміщенні реклами в шести календарних номерах журналу знижка в наступному сьомому номері становитиме 50%.

Для розміщення текстової іміджевої інформації пропонуємо цю ж систему знижок. При цьому вартість рекламної сторінки становитиме 4000,00 грн з урахуванням ПДВ і ПНР.
У журналах: „Будьмо здорові", „Виноград. Вино", „Квіти України", „Пасіка", „Чумацький шлях", „Туризм сільський зелений", „Яблунька", тираж яких становить від 10 до 15 тисяч примірників, знижки на рекламу аналогічні, і вираховуються, виходячи із вартості реклами на площі 200x284 мм (1 кольорова сторінка формату А-4) 3000,00 грн з урахуванням ПДВ і ПНР.

ПОСПІШАЙТЕ! КІЛЬКІСТЬ РЕКЛАМНИХ СТОРІНОК У КОЖНОМУ ВИДАННІ ОБМЕЖЕНА.

КП "Дім, сад, город"
тел. 8 (044) 223-38-17, 8 (067) 252-10-12
e-mail: vgt@i.com.ua
www.dimsadgorod.com

ВІТАЄМО ПЕРЕМОЖЦІВ!

26 грудня 2006 р. у черговий раз підведені підсумки конкурсу "Передплата-2007" за талонами, надрукованими у "ДСГ" № 10 за 2006 р.

У конкурсі взяли участь 2815 читачів, які вчасно надіслали талон до редакції.

Високоякісне насіння овочевих культур та добірку цікавої і корисної літератури від редакції журналу "Дім, сад, город" одержать такі читачі:

1. *Алєксєєвич Володимир Станіславович,* смт Устимівка Кіровоградської обл.
2. *Базюк Надія Михайлівна,* с. Яворів Івано-Франківської обл.
3. *Бедек Олена Василівна,* с. Тюшка Закарпатської обл.
4. *Василенький Михайло Володимирович,* м. Хоростків Тернопільської обл.
5. *Вірстюк Катерина Олександрівна,* с. Кустолово-Суходілка Полтавської обл.
6. *Гейко Володимир Степанович,* м. Яготин Київської обл.
7. *Гладуш Віктор Пантелійович,* м. Балаклія Харківської обл.
8. *Глушко Галина Петрівна,* м. Львів.
9. *Грогуль Єлизавета Іванівна,* м. Жовті Води Дніпропетровської обл.
10. *Дідківська Клавдія Григорівна,* с. Недашки Житомирської обл.
11. *Дробалюк Любов Максимівна,* м. Дунаївці Хмельницької обл.
12. *Дровозюк Людмила Гордіївна,* с. Юрківка Вінницької обл.
13. *Єрва Ганна Дмитрівна,* м. Ананьїв Одеської обл.
14. *Загоруйко Валентина Дем'янівна,* с. Терешківці Волинської обл.
15. *Заєць Світлана Андріївна,* с. Миколаївка Житомирської обл.
16. *Кецман Віта Володимирівна,* с. Яснопілля Одеської обл.
17. *Козлова Поліна Олександрівна,* м. Бахчисарай, АР Крим
18. *Комісаровська Тетяна Дмитрівна,* с. Бакирівка Сумської обл.
19. *Кононенко Лідія Василівна,* с. Григорівка Запорізької обл.
20. *Коршун Костянтин Михайлович,* с. Тарасівка Херсонської обл.
21. *Костенко Валентина Миколаївна,* с. Новачиха Полтавської обл.
22. *Кощук Анатолій Вікторович,* с. Михайлівка Рівненської обл.
23. *Лизогубов Веніамін Якович,* м. Чугуїв Харківської обл.
24. *Лисиця Микола Дмитрович,* с. Славне Дніпропетровської обл.
25. *Литовка Павло Григорович,* с. Дробишеве Донецької обл.
26. *Мандзяк Петро Зіновійович,* смт Новоозерне, АР Крим.
27. *Назаренко Павло Васильович,* м. Єнакієве Донецької обл.
28. *Озерна Лідія Дмитрівна,* с. Крупське Кіровоградської обл.
29. *Ощіпок Олег Йосипович,* с. Дев'ятир Львівської обл.
30. *Підгайко Людмила Петрівна,* с. Маршали Сумської обл.
31. *Придаток Ніна Іванівна,* с. Милятин Волинської обл.
32. *Проценко Петро Фірсович,* м. Черкаси.
33. *Римарук Галина Омельянівна,* с. Оженіне-1 Рівненської обл.
34. *Савенко Світлана Леонідівна,* м. Корюківка Чернігівської обл.
35. *Семенченко Ірина Миколаївна,* с. Більмачівка Чернігівської обл.
36. *Сидорова Ольга Василівна,* с. Бехтери Херсонської обл.
37. *Скрипник Роман Васильович,* с. Каплівка Чернівецької обл.
38. *Сліпченко Валентина Іллівна,* с. Малодворянка Миколаївської обл.
39. *Сопівник Онуфрій Іванович,* с. Чуньків Чернівецької обл.
40. *Стецюк Федір Михайлович,* с. Велика Мочулка Вінницької обл.
41. *Сухоставський Іван Тихонович,* с. Цілуйкове Луганської обл.
42. *Тютюнник Микола Петрович,* с. Ольшанське Миколаївської обл.
43. *Фатєєва Світлана Володимирівна,* м. Ровеньки Луганської обл.
44. *Федчук Ганна Михайлівна,* смт Верховина Ів.-Франківської обл.
45. *Футорняк Станіслав Пилипович,* м. Дунаївці Хмельницької обл.
46. *Хамелюк Наталія Петрівна,* с. Добра Черкаської обл.
47. *Цапок Юрій Анатолійович,* м. Сквира Київської обл.
48. *Чоп Борис Ісайович,* м. Запоріжжя.
49. *Шипітко Петрунеля Іванівна,* с. Зозулинці Тернопільської обл.
50. *Якуб Олена Іванівна,* с. Тюшка Закарпатської обл.

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"

виробничо-практичний журнал

№ 1, січень, 2007 р.

Головний редактор **М. І. Халимоненко**

Головний художник **Т. П. Колодницька**

Заступники головного редактора **Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко**

Зав.відділами **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**

Літературний редактор **М.П.Чернецька**

Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**

Комерційний директор **Г.А.Донець,**

Реклама **В.В.Пацера,** тел.: (044) 223-38-17

Оголошення **О.К.Шевченко**

E-mail:reclama@dimsadgorod.com

Розповсюдження, маркетинг **Т. І. Лазебник**

E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com

www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98

Підписано до друку 29.12.2006 р.

Загальний тираж 148 038 прим.

Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця: вул. Заболотного, 19, Київ-143, 03143.

Тел.: (044) 223-22-58, тел./факс: 223-22-59

E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».

Надруковано у друкарні ТОВ «Новий друк».

м., Київ, вул. Магнітогорська, 1.

Тел.: (044) 559-73-19;

тел./факс: (044) 292-80-50.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

З 1 грудня 2006 р. редакція журналу знаходиться за новою адресою:

вул. Заболотного, 19, Київ, 03143

тел.: (044) 223-22-58,
тел./факс (044) 223-22-59.

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — **22430**.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — **22431**.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — **22432**.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — **22433**.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — **22434**.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — **21869**.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — **90245**.

Індекс 74142

Створіть свій власний картопляний шедевр!

Новинка 2007 року!!!

ШЕДЕВР®

Інсектицидно-фунгіцидний потруйник для картоплі
Діючі речовини: імідаклоприд 280 г/л, тіабендазол 80 г/л, к.с.
Норма витрати: 5 мл на 10 кг бульб картоплі

Вам варто придбати „Шедевр" тому, що . . .

... обробку робимо ОДИН раз весною – і надалі ніякого клопоту з колорадськими жуками;

... він знищує ще більше колорадських жуків, ніж інші препарати, досконало та надовго захищає картоплю вже з перших сходів;

... препарат знищує не лише колорадських жуків, але й інших грунтових шкідників;

... він надійно захищає від багатьох хвороб та стимулює Вашу картоплю до рясного врожаю;

... його потрібно лише 15 мл аж на три відра картоплі.

Збережіть свій час – купіть „Шедевр"!

ТОВ «Презенс», вул. Березнева, 10, м.Київ, 02160, Україна
Тел./факс: (+38044) 537-43-55
E-mail: office@presence.com.ua
www.presence.com.ua
Гаряча лінія: 8 800 50-40-800 (цілодобово, безкоштовно)

ПРЕЗЕНС

ISSN 1814–4357 Дім, сад, город. №1. 2007. 1—48с. Ціна договірна.